

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA METİNLERİNDE TÜRK DİLİNİN DOĞRU
KULLANILMASI
ÇALIŞTAYI

İnsan Kaynakları Başkanlığı
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

KONUŞMALAR - TARTIŞMALAR - SUNUMLAR

Hazırlayan
Rıza YURDDAŞ

Yayın Kurulu
Dođan AYTOP
Dr. Levent KOÇAK
Liman PEKER
Habip KOCAMAN

Deşifre
Rıza YURDDAŞ
Ferhat AYDIN
Demet ORUÇ

Redaksiyon
Âdem TERZİ
Betül YILMAZ

ÖNSÖZ

Kanun metinleri, hem devlet düzeninin esaslarını oluşturan adalet prensiplerini içinde barındırır, hem de bu prensiplerin topluma doğru ve anlaşılır biçimde aktarılmasının araçlarıdır. Bu nedenle kanun metinlerinde kullanılan dilin toplum tarafından kullanılan yaşayan Türkçeye örtüşmesi, hukuk dilinin de zaman içinde yaşayan hukuk diline dönüştürülmesi önem taşımaktadır.

Şüphesiz yasamanın kendine özgü bir dili vardır. Günümüz uygulamasında, Osmanlıdan gelen ve Cumhuriyetin kurulmasından sonra da artarak devam eden tecrübe, bilgi birikimi ve kazanımlarla oluşmuş hukukî kavramlar, terimler, ifade biçimleri ve yerleşmiş bir imla mevcuttur.

Genel Sekreterlik olarak ilk kontrol aşamasından Cumhurbaşkanına imzaya gönderilinceye kadar geçen süreçte çeşitli aşamalarda müdahil olduğumuz, katkıda bulunduğumuz, destek verdiğimiz yasama süreci sonunda ortaya çıkan kanun metnlerinin muhteva ve anlatım açısından mükemmel hâle getirilmesini hedeflemiş bulunuyoruz. Bunun için yasa yapımında kullanılan dili ve imlayı önemsiyoruz.

Yasamaya doğrudan katkı sunan birimlerimiz arasında, oluşturulan yasama metinlerinde doğru, anlaşılır ve ortak bir dil ve imla kullanılması, daha sonra da kullanılan bu ortak dil ve imlanın Türk Dil Kurumunun önerdiği dil ve imla kurallarıyla örtüştürülmesi gerekmektedir.

Bu amaçla yürüttüğümüz eğitim faaliyetlerinin bir ayağı olarak düzenlenmesini düşündüğümüz çalıştayların ilki İnsan Kaynakları Başkanlığı ve Tutanak Hizmetleri Başkanlığının işbirliği sonucu gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının da katılımıyla kanun yapımında Türkçenin doğru kullanılmasına ilişkin bir çalıştay daha yapılması ve bu çalıştaylara yasama sürecine katkı sağlayan diğer kurum ve kuruluşların da katılımının sağlanması planlanmaktadır.

Bu çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen Tutanak Hizmetleri Başkanlığı ve İnsan Kaynakları Başkanlığı başta olmak üzere, Türk Dil Kurumuna ve bütün katılımcılara teşekkür ediyorum.

Dr. İrfan Neziroğlu
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ OTURUM	3
Açış Konuşması	3
Genel Yazım Problemleri	7
Mehmet Ali YILMAZ	7
Tutanak Yazımında Karşılaşılan Yazım Problemleri	12
Hasan Ferhat AYDIN	12
Yazım Kılavuzu'nda Yer Almayan Bazı Kelimeler ve Birleşik Kelimelerin Yazımı.....	13
Genel Olarak Dil ve Dil Birliği Problemi	20
Âdem TERZİ	20
Yasama Metinlerindeki Yazım Sorunlarına İlişkin TDK'nın Kurumsal Yaklaşımı	23
Betül YILMAZ	23
Tartışma	28
Kapanış Konuşması	33
İKİNCİ OTURUM	35
Açış Konuşması	35
Tutanağa Giren Metinlerde Karşılaşılan Yazım Problemleri	36
Demet ORUÇ.....	36
Denetim Önergelerinde Karşılaşılan Yazım Problemleri	40
Kamil ATLAY	40
Komisyon Raporları ve Önergelerde Karşılaşılan Yazım Problemleri	42
Mustafa ŞAHİN	42
Kanun Yapımında Görülen Yazım Problemleri	44
Fatih ÇELEBİ	44
Yasama Metinlerinin Tashihi ve Dizgisinde Karşılaşılan Yazım Problemleri.....	47
Aydın SARAÇ	47
Tartışma	48
Kapanış Konuşması	53

ÜÇÜNCÜ OTURUM.....	54
Açış Konuşması.....	54
Bütçe ve Kesinhesap Kanun Tasarılarında Karşılaşıl	
Yazım Problemleri.....	55
Mehmet Ali MEYDANLI.....	55
Tartışma	62
Kapanış Konuşması	78
ÇALIŞTAY SONUÇ BİLDİRGESİ.....	80

GİRİŞ

Anayasa'nın 7'nci maddesine göre yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan kanunların doğru anlaşılması, yorumlanması ve uygulanması açısından yasama metinlerinde Türk dilinin sade, anlaşılır ve doğru bir biçimde kullanılması büyük önem taşımaktadır. Yine kanun metinleri herkes için bağlayıcı, imla ve yazım açısından gelecek nesilleri de etkileyebilen temel başvuru ve referans kaynaklarıdır. Bu nedenle, yasama sürecinin başından sonuna kadar yasama metinlerinin oluşturulmasındaki her aşamada Türkçe'nin doğru kullanılmasına özen ve hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir.

Yasama metinlerinin kendine has bir yazım tekniği bulunmaktadır. Kanunların yazımında, hukuk dilinde kullanılagelen üslup, maddelere açıklık getirmek, anlam bulanıklığını gidermek, uygulamada karşılaşılabilecek muhtemel tereddütlerin önüne geçmek gibi gerekçelerle kısa ve öz anlatımdan taviz verilebilmektedir. Bunun yanı sıra, kanun metinleri arasında, özel adların, kurum, kuruluş adlarının, yer adlarının yazımında ve noktalama işaretlerinin kullanımında farklılık olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır.

Yasama sürecinin ilk basamağı olan kamu kurum ve kuruluşlarında kanun tasarılarının hazırlanmasında görev alan personelin dil ve yazım kurallarına uyma konusunda gösterdikleri hassasiyet çeşitli nedenlerle değişkenlik göstermekte, ayrıca yazım birlikteliğini sağlamada önem arz eden ortak bir kaynağa başvurma konusunda da farklılıklar gözlenmektedir. Bunun sonucunda, kanun tasarısı taslağı, kanun tasarısı, kanun teklifi, gündem, gelen kâğıtlar, sıra sayısı, önerge gibi sürecin farklı aşamalarında hazırlanan dokümanlarda yazım kuralları açısından farklılıklar meydana gelmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde yasama ve denetim sürecinin çeşitli aşamalarında görev alan personel arasında da yazım birliğinin olmadığı dikkati çekmekte ve hemen hemen bütün yasama metinlerinde, yazım kurallarının uygulanması yönünden Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu'yla çelişkiler bulunmaktadır; aynı zamanda, sürece katkıda bulunan komisyonlar, siyasi parti grupları ve milletvekili danışmanları arasında kaynak kullanımı yönünden de bir birliğin olmadığı görülmektedir.

TBMM Başkanlığı Genel Sekreterliği olarak yasama ve denetim sürecinde bu hizmetlerin daha etkin ve verimli yürütülmesi ve yasama metinlerinde karşılaşılan yazım problemlerinin giderilmesi için, başlangıç olarak TBMM çatısı altında yasama birimleri arasında uygulama birliğinin sağlanması, devamında ise bu birliğin diğer kurum ve kuruluşlara yaygınlaştırılması amacıyla, Türk Dil Kurumuyla iş birliği hâlinde "Kurumumuzda Türk Dilinin Doğru Kullanılması ve Karşılaşılan Mesleki Sorunların Tartışılması Çalışmaları" düzenlenmesi planlanmıştır.

Bu çalıştaylardan birincisi olan “Yasama Metinlerinde Türk Dilinin Doğru Kullanılması Çalıştayı” İnsan Kaynakları Başkanlığı ve Tutanak Hizmetleri Başkanlığının işbirliği ve TDK, Kanunlar ve Kararlar, Bütçe, Basın ve Halkla İlişkiler başkanlıklarının da katılımıyla, 5 Ekim 2012 Cuma günü TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Toplantı Salonu’nda iki oturum, 12 Ekim 2012 tarihinde KİT Komisyonu Toplantı Salonu’nda bir oturum olmak üzere üç oturum hâlinde gerçekleştirilmiştir.

Çalıştayı Birinci Oturumuna Kahramanmaraş Milletvekili Yıldırım Mehmet RAMAZANOĞLU, İkinci Oturumuna TBMM Genel Sekreter Yardımcısı Haydar ÇİFTÇİ, Üçüncü Oturumuna da İnsan Kaynakları Başkan Yardımcısı Kadir AKTAŞ Başkanlık etmişlerdir.

Sunum konuları ve sunumu yapanlar şunlardır:

Tutanak Yazımında Karşılaşılan Yazım Problemleri

M. Ali YILMAZ - Stenograf /TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Hasan Ferhat AYDIN - Stenograf /TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Yasama Metinlerindeki Yazım Sorunlarına İlişkin TDK’nın Kurumsal Yaklaşımı

Âdem TERZİ - TDK Uzmanı /Türk Dil Kurumu Başkanlığı

Betül YILMAZ - TDK Uzmanı /Türk Dil Kurumu Başkanlığı

Tutanağa Giren Metinlerde Karşılaşılan Yazım Problemleri

Demet ORUÇ - Stenograf /TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Denetim Önergelerinde Karşılaşılan Yazım Problemleri

Kamil ATLAY - Yasama Uzmanı/Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Komisyon Raporları ve Önergelerde Görülen Yazım Problemleri

Mustafa ŞAHİN - Yasama Uzmanı/Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Kanun Yapımında Görülen Yazım Problemleri

Fatih ÇELEBİ - Yasama Uzmanı/Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Yasama Metinlerinin Tashihi ve Dizgisinde Karşılaşılan Yazım Problemleri

Aydın SARAÇ - Musahhah / Basın, Halkla İlişkiler Başkanlığı

Bütçe ve Kesin Hesap Kanun Tasarıları ve Komisyon Raporlarında Karşılaşılan Yazım Sorunları

Mehmet Ali MEYDANLI - Yasama Uzmanı /Bütçe Başkanlığı

BİRİNCİ OTURUM

Tutanak Yazımında Karşılaşılan Yazım Problemleri

Oturum Başkanı: Yıldırım Mehmet RAMAZANOĞLU (Kahramanmaraş Milletvekili)

Açış Konuşması

Yıldırım Mehmet RAMAZANOĞLU - Oturum Başkanı

Çok değerli katılımcılar, hepimize öncelikle hoş geldiniz diyorum.

Bugün gerçekleşecek olan Çalıştay'ımızın ismi "Yasama Metinlerinde Türk Dilinin Doğru Kullanılması Çalıştayı".

Böyle bir Çalıştay'ın düzenlenmesinde emeği geçen, başta çok değerli Genel Sekreter Yardımcımız Haydar Çiftçi Bey, Sayın Kadir Aktaş Kardeşim olmak üzere tüm başkanlıklarımızın yönetimlerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarımızın yöneticilerine ve bu başkanlıklarımızın ve kurumlarımızın buradaki temsilcilerine ben özellikle hepimiz adına, Divan Heyeti adına teşekkür ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı eğitim faaliyetleri kapsamında hazırlanan "Yasama Metinlerinde Türk Dilinin Doğru Kullanılması ve Karşılaşılan Mesleki Sorunların Tartışılması Çalıştayı"ni bu suretle sizlerle birlikte başlatmış bulunuyoruz.

Bu çerçevede iki çalıştayın yapılması planlanmaktadır. Bugünkü Çalıştay'ın özel konusu, Yasama metinlerindeki yazım sorunlarına ilişkin, yasama metinlerinin oluşturulmasında emeği olan ilgili hizmet birimlerinde oluşan bilginin, beyin fırtınası şeklinde karşılıklı paylaşılması ve metinlerin yazımı hususunda karşılaşılan problemlere yönelik çözüm önerilerine ulaşmak.

Daha sonraki bir tarihte, "Kanun Yazımında Türk Dilinin Doğru Kullanımı" konulu ikinci bir Çalıştay daha yapılacaktır.

Çok değerli katılımcılar, tabii, yasa metinlerini, mevzuat metinlerini incelerken, öncelikle Anayasa'mızdan başlamak daha uygun olur diye düşündük ve Anayasa'mızın metniyle ilgili matematiksel bir çalışma yaptık. Ben birkaç dakikanızı almak suretiyle onunla ilgili bazı deneyimlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Ben mesleki yönden tıp doktoruyum, aynı zamanda bilişim uzmanıyım. Tabii, bilişim teknolojisinden de yararlanmak suretiyle halen yürürlükte olan 1982 Anayasamızın metnini mercek altına aldık; tabiri caizse harf harf, kelime kelime, cümle cümle inceleme imkânı bulduk. Birkaç örnekle ben bu çalışmanın sonuçları hakkında çok kısa bazı bilgiler arz etmek istiyorum.

Öncelikle, bizim Anayasa'mızda devletimizin ismiyle ilgili çelişkili tanımlar var. 1982 Anayasamızda devletimizin ismi 20 yerde geçiyor; 11 yerde "Türkiye Cumhuriyeti" şeklinde geçiyor, 1 yerde "Türkiye Cumhuriyeti

Devleti” şeklinde geçiyor, 3 yerde “Türk Devleti” diye geçiyor, 3 yerde “Türkiye” diye geçiyor, 2 yerde “Türkiye Devleti” diye geçiyor. Değerli arkadaşlar, takdir edersiniz Türkçe’nin şaheseri olması gereken böyle bir metinde yani Türkçemizle yazılmış olan Anayasa’mızda, bu tür birbiriyle çelişkili tanımlamaların bulunması, tabii ki bizim mevcut Anayasa’mıza yakışmıyor.

Takdir edersiniz, şirketlerin ana sözleşmeleri de şirket anayasası gibidir. En küçük, en basit bir şirketin bile ana sözleşmesinin muhtelif sayfalarına baktığımız zaman o şirketin ismi aynı şekilde geçer. Eğer o isimde bir “Ü”nün noktası konulmasa, o ticari sicilden geri döner, tasdik görmez. İşte, bizim Anayasa’mızda buna benzer ciddi yazım hatalarını tespit ettik.

Bu arada mantık hataları var. Bir örnek vermek istiyorum. Anayasa’mızdan okuyorum: “Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olan Türkiye Cumhuriyeti’nin ebedi varlığı, maddi ve manevi mutluluğu...” diye ifade devam ediyor, uzun bir ifade. Fakat, burada hemen iki mantık hatası görüyoruz; bir tanesi şu: “Dünya milletleri ailesinin” diye başlıyor ifade fakat “Türkiye Cumhuriyeti” isimli bir devlete atıfta bulunarak devam ediyor. Eğer Türkiye Cumhuriyeti diye bir devlete atıfta bulunarak devam edeceksek, o zaman “Dünya milletleri ailesinin” değil “Dünya devletleri ailesinin” diye başlamamız lazım; yok eğer “Dünya milletleri ailesinin” başlangıcını muhafaza edeceksek, o zaman “Dünya milletleri ailesinin”den sonra atıfta bulunulması gereken obje “Türk Milleti” olması gerekir. Yine aynı ifadede bir başkası: “Türkiye Cumhuriyeti’nin maddi ve manevi mutluluğu” deniyor arkadaşlar. Türkiye Cumhuriyeti, masa gibi, sandalye gibi bir nesnedir; masanın, sandalyenin nasıl maddi ve manevi mutluluğu olmazsa, aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti nesnesinin de maddi ve manevi mutluluğu söz konusu olamaz. Olsa olsa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının maddi ve manevi mutluluğu söz konusu olabilir.

Bu arada, tabii, bazı şeyler de demokratik açıdan uygun değil. Mesela, demokratik açıdan uygun olmayan bir cümle, diyor ki: “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının huzurlu bir hayat talep etmeye hakları vardır.” Dikkat edin “Huzurlu bir hayata hakları vardır.” demiyor, “Huzurlu bir hayat talep etmeye hakları vardır.” diyor. Cümle aynen böyle. Arkadaşlar, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının nefes almayı talep etmeye hakları vardır, demek ne kadar malumu ilan etmek yani ne kadar abesle iştigalse, huzurlu hayat gibi bir hakkı Anayasa’ya koymanın gereğini ben anlayabilmiş değilim; hele hele böyle doğal bir hakkı bir de talebe bağlamak... Yani talep ediyorsunuz, talepten sonra bu hakkınızın verilip verilmeyeceği de belli değil, böyle bir anlam çıkıyor sonuçta.

Tabii, bu arada metni güçlendirmek adına kullanılmış olan lüzumsuz bazı kelimeler var; “kesinlikle”, “hiçbir şekil ve suretle”, “mutlaka”, “asla” gibi. Aslında bir cümle olumsuzsa, bunlarla gereksiz yere desteklemeyle lüzum yok. Bir örnek vermek istiyorum: “Türkiye Cumhuriyeti’nde hiçbir şekil ve suretle, hiçbir zümreye ve hiçbir sınıfa imtiyaz tanınmaz.” Bu kadar “hiçbir” demeye ne lüzum var! “Türkiye Cumhuriyeti’nde sınıfa, zümreye imtiyaz tanınmaz.”

Bu zaten olumsuz bir cümle. Bu cümlelerin olumsuz olması yetmiyor mu da, yarın günün birinde birisi çıkıp da, arkadaşlar bu cümle olumsuz ama bu cümlede “hiçbir” kelimesi geçmediği için ben yine de Türkiye Cumhuriyeti’nde sınıfa, zümreye imtiyaz tanırım, diyebilir mi arkadaşlar?

Dolayısıyla, biz bu çalışmada tam bir matematiksel teknik metin analizi yaptık. Tabii, bu bir kitaba dönüştü. Kitabın başlığı “Farklı Bir Bakışla Anayasa Gerçeği.” 420 sayfalık bir referans, kaynak çalışma oldu arkadaşlar.

Değerli arkadaşlar, bu arada Anayasa’mızda fıkra numaraları konulmamış. Bu da önemli bir teknik eksiklik. Diyelim ki Anayasa’mızın 5’inci maddesinden 15’inci maddesinin üçüncü fıkrasına atıf var fakat açıyoruz 15’inci maddeyi, bakıyoruz (3) numaralı fıkra diye bir fıkra yok ama Anayasacılarımız “fıkra numarası yok ama biz üçüncü paragrafı üçüncü fıkra olarak kabul edelim” demişler. Ama Anayasa’da böyle bir ruhsat da yok, böyle bir izin de yok yani fıkra numarasını görmediğin yerde paragrafları fıkra olarak kabul edebilirsin diye bir yorum aslında normal şartlarda mümkün değil yani Anayasa’da olmayan bir şeyi kendi yorumumuzla varmış gibi uygulayamayız.

Bizim Anayasa’mız biliyorsunuz 177 asıl madde, 19 geçici madde, 2 tanesi de yürürlük süresi dolmuş madde olmak üzere toplam 198 maddeden müteşekkil fakat bu 198 madde bize dar geliyor. Amerikan Anayasası 7 madde arkadaşlar. Aynı formatta, Amerikan Anayasası ile Türk Anayasası’nı bastık, bir karşılaştırma yaptık; bizim Anayasa’mız 37,22 sayfa, Amerikan Anayasası 5,7 sayfa. Tabii, başka yönlerden de karşılaştırdık.

Burada bir konuya daha sizlerle paylaşmak istiyorum, o da şu: Dünyanın bütün dillerinde “ve” kelimesinin kullanım yoğunluğu yani “ve” kelimesine olan ihtiyaç hemen hemen aynıdır “Ahmet ve Mehmet” gibi. Buradaki “ve” kelimesi bir bağlaçtır. Biz, Amerikan Anayasası’ndaki “ve” kelimesinin kullanım yoğunluğuna baktık, bir de Türk Anayasası’ndaki “ve” kelimesinin kullanım yoğunluğuna baktık. Amerikan Anayasası’nda 8.115 kelime var, bunun 266’sı “ve” kelimesi; oranladığımız zaman yüzde 3,27. Türk Anayasası’na geliyoruz, 22.249 kelime var, bunun 1.462 tanesi “ve” kelimesi; oranladığımız zaman yüzde 6,57. Yüzde 3,27’den yüzde 6,57’ye, demek ki 2 katından biraz fazla bizde “ve” kelimesi kullanılıyor. O zaman, teorik olarak, bizdeki bu “ve” kelimesinin yarısı lüzumsuz diye düşünebiliriz. Ama ben daha somut bir gerçeğe gelmek istiyorum, o da şu: Kendi Anayasa metnimizi, kendi Anayasa metnimizle karşılaştırdık. Ne yaptık? Anayasa’mızın bir başlangıç bölümü var arkadaşlar, başlangıç bölümü 26 satırdan müteşekkil tek bir cümle, 2,5 sayfa sürüyor; 1 tek nokta var, 26’ıncı satırın sonunda geliyor ve bu başlangıç bölümü Anayasa’nın kendi metninden, parti kapatmalar falan buradan açılıyor biliyorsunuz. Bu 26 satırlık tek bir cümlede tam 40 tane “ve” kelimesi kullanılmış, bunun 24 tanesi lüzumsuz, 16 tanesi lüzumlu. Hatta bu 24 tane lüzumsuzun bir kısmı da yanlış, anlamı bozuyor. Biz, bu lüzumsuzların lüzumluya oranına baktığımız zaman, lüzumsuzluk oranı üçte 2’ye çıkıyor. Hani 1.462 tane “ve” kelimesi vardı ya toplam, üçte 2’si lüzumsuzsa kendi metnimize göre, 1.462’nin üçte 2’si 974 yapar, düz hesap 1.000 diyelim. 1.000

tane “ve” kelimesinin üzerini çiziyoruz. Anayasa’da değişiklik falan yapmıyoruz, anlaşılabilirliği kolaylaştırıyoruz. 1.000 tane “ve” kelimesinden bahsediyoruz. “Ve” kelimesi iki harften müteşekkil, iki karakterlik yer işgal ediyor fakat “ve” kelimesi kendisinden önce ve sonra gelen kelimelerle birleşmez, bir öncesinde bir sonrasında birer boşluk ister. Onları da saydığımız zaman 4 karakterlik yer işgal ediyor. O zaman $4 \times 1.000 = 4.000$ karakter tasarruf etmiş oluyoruz, 2,5 A4 sayfası, sadece lüzumsuz “ve” kelimelerinin çizilmesiyle.

Artı, yine lüzumsuz diğer kelimelerin çizilmesiyle -yine Anayasa’nın özüne dokunmuyoruz, aynı anlamı muhafaza etmek kaydıyla- bir miktar tasarruf daha sağlıyoruz. Bu arada bir de cümlelere müdahale etme imkânımız olsa... Biz bu çalışmayı yaparken cümlelere müdahale etmedik. Cümlenin geri kalanının anlamını bozmadan çizilebilecekleri çizdik. Mesela bir “karar” kelimesini “kararlar” olarak yazsak veya bir “aynen” kelimesi eklessek daha fazla yer çizebilirdik. Buna rağmen yüzde 30’a yakın bir metin tasarrufu yaptık ve bunu da matematiksel olarak bu kitapta gösterdik.

Özetle demek istediğim şey şu: Ben bu çalışmayı yaparken iki önemli gerçeği keşfettim arkadaşlar:

Birincisi şu: Bizim Türk Dilimiz, lisanımız, ifade yoğunluğu ve ifade yeteneği son derece yüksek bir lisan, ana dilimiz ve bunu da matematiksel olarak İngilizceyle karşılaştırdık. Aynı metni Türkçe olarak yazdığımız zaman kaç harf ve kaç kelimeye ihtiyaç duyuyoruz, aynı metni İngilizce olarak yazdığımız zaman kaç harfe, kaç kelimeye ihtiyaç duyuyoruz diye metin hacmini karşılaştırdığımız zaman, metni Türkçe olarak ifade ettiğimizde yüzde 10,5 daha az harfe ve kelimeye ihtiyaç duyuyoruz. Buradan yola çıkarak, ben şunu ifade etmek istiyorum, bu birinci gerçek: Bizim lisanımızın özgül ağırlığı - ben özgül ağırlık diye bir kavram tanımlamak zorunda kaldım bunu iyi ifade edebilmek için- İngilizcenin özgül ağırlığından yüzde 10,5 daha yüksek.

Keşfettiğim ikinci bir gerçek de şu: Amerikalılar özgül ağırlığı bize göre daha düşük bir lisanla yani İngilizceyle daha yüksek kaliteli bir metin yazmışlar, biz ise özgül ağırlığı daha yüksek, ifade yeteneği ve yoğunluğu daha yüksek bir lisanla daha düşük kaliteli bir metin yazmışız.

Bakın, Amerikan Anayasası’nın 1’inci maddesi: “Bu metin Amerika Birleşik Devletleri Anayasasıdır.” Birinci madde bitti. 2’inci madde: “Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları bu Anayasaya uymakla yükümlüdürler.” 2’inci madde de bitti. 3, 4, 5, 6, 7; yasama, yürütme, yargıyı tanımlamış, işi bitirmiş. 7 maddelik, 5,7 sayfalık bir anayasayla 225 yıldan beri yönetilen bir lider ülkeyi konuşuyoruz.

Değerli arkadaşlar, bu suretle şöyle bir giriş yapmış olduk. Konunun önemine, hem de Anayasa düzeyindeki önemine değinmiş olduk.

Sunumlar

Genel Yazım Problemleri

Mehmet Ali YILMAZ (Uzman Stenograf - Tutanak Hizmetleri Başkanlığı)

Sayın Başkanım, Değerli Genel Sekreterim, değerli yöneticilerimiz, sayın konuklar, sevgili arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkanım, çok doğru bir yerden giriş yaptınız, Anayasa gerçekten bizim için bir mihenk noktası olması lazım. 12 Eylül Anayasası'na ilişkin yaptığınız çalışma da çok değerli. Bununla ilgili metin üzerinde yaptığımız içerik çözümlemesi, bu kadar net, bu kadar özlü, bu kadar güzel ifade edilebilirdi. Dönemin sosyopsikolojisini de çok net ortaya koyuyor. Bundan ötürü size özellikle teşekkür ediyorum.

Bizimki, tabii, bundan öte daha teknik bir çalışma yani kanunların ve Anayasa'nın demokratik içeriğinden çok daha teknik yönüyle ilgili daha teknik bir çalıştay olacağı düşüncesiyle daha teknik bir hazırlığımız oldu.

Bizim sorunumuzun temelinde, böyle bir şeye ihtiyaç duymamızın temelinde, gerek kuşaklar arası, kuşaklar arasını geçiyorum aynı kuşağın mensupları arasındaki Türkçe'yi kullanma ve yazma alışkanlıkları arasındaki farklılıklar. Bu farklılıkların giderilebilmesi için ortak bir noktada nasıl buluşabiliriz; ona dönük bir çalışma yapma ihtiyacıyla bir çalışma yaptık. Bizim çalışmamız bu yönde oldu.

Şairin dediği gibi,

“Kadd-i yâri kimi halkın serv okur kimi elif,

Cümlenin maksûdu bir ammâ rivâyet muhtelif.”

Bir diğer şair de,

“Her ne kadar rivayet muhtelif olsa da evvela gerçeğin,

Kendi dili var ki bu dil, hads (sezgi) ile idrak olunur.”

Evet, uzmanlıklar çok önemli tabii ama gerçekten Türkçe'yi konuşmak, yazmak, doğru kullanmak için sezgi çok önemli.

Dilimiz, bilindiği gibi, tarih boyunca çok önemli badireler atlatarak bugüne gelmiş, sonuç olarak yaşıyor, yaşayan bir dil. Dünyanın hemen hemen bütün dillerine çevrilen eserler üretilebilmekte Türkçe'yle. Ama kuşaklar arasındaki farklılıklar, dili anlama, kullanma anlamındaki farklılıklar devam ediyor, aynı kuşak içinde farklılıklar, kullanıma ilişkin farklılıklar devam ediyor, kurumlar arasında farklılıklar devam ediyor, aynı kurumun farklı birimleri arasında bile farklılıklar devam ediyor. Bunları gidermeye dönük bir sunumun olacak benim.

Ben yirmi yıldan beri Tutanak Hizmetlerinde çalışan bir stenograf olarak ana başlıklar hâlinde belirlediğim sorun alanlarını sizlere aktarmak istiyorum.

Bunlardan, birleşik kelimelerin yazımı, düzeltme işaretinin kullanımı, mükerrer edilgenlik ve sair bazı hususlarla ilgili açıklamalarım olacak.

Anayasa'dan girdiniz çok doğru çünkü Anayasa gibi bizim yazım kılavuzu da her on yılda, her yirmi yılda bir değişiyor, farklı anlayışlarla yeniden yazılıyor. Bu da tabii kuşaklar arasında farklılıklara neden oluyor. Benim yirmi - otuz yıl önce öğrendiklerimle bugün çocuklarım farklı öğreniyorlar. Onlara Türkçe dersinde yardımcı olmaya çalıştığımda, farklı öğrendiğini görüyorum. Millî Eğitim farklı öğretiyor, Türk Dil Kurumu zaman zaman farklı bir eğilime giriyor. Tabii, bunları kimseyi eleştirmek için söylemiyorum, hep beraber yaptık.

Özellikle birleşik kelimelerin yazımına ilişkin yazım kılavuzlarında farklı uygulamalar var. Örneğin, birleşik kelimelerden en az biri anlam farklılığına uğruyorsa birleşik yazılır diye öğrenmiştik. Yeni Yazım Kılavuzu'nda ikinci kelimedede bir anlam farklılığı olursa birleşik yazılır, deniyor. Tabii bu bir sorun alanı. Ondan öncesinde, isim tamlamalarını, sıfat tamlamalarını giderek birleşik yazmaya doğru gereksiz bir eğilim vardı, muhtemelen onu önlemeye dönük bir farklılık oluşmuş Türk Dil Kurumunda ama bence o da çok fazla çözmemiş. Buna karşılık, isim tamlamalarının, sıfat tamlamalarının birleşik yazılmasından kaynaklanan sorunları çözmek için “ayrı yazılan birleşik kelime” gibi bir kavram üretilmiş. Kendi kendini nakzeden bir şey gibi geliyor bana. “Ayrı yazılan bitişik kelimeler, bitişik yazılan birleşik kelimeler” diye ikiye ayrılmış birleşik kelimeler. Çok doğru gibi gelmedi bana. Ondan öte, isim tamlamaları, sıfat tamlamaları ayrı yazılacak dense çok daha iyi olurdu. Belki önceki tanımına şöyle bir şey eklenebilirdi: Tek bir nesneyi veya özneyi veya bir kavramı karşılamak için kullanılan kelimeler birleşik yazılır, denseydi belki daha iyi bir çözüm olabilirdi gibi geliyor bana.

Oturum Başkanı - Ben bu konudaki hatırlatmanıza teşekkür ediyorum. Arkadaşlar, bizim yasalarımızda bu birleşik kelime yazımı çok önemli bir problem. Ben birkaç örnek vermek istiyorum.

Bakın, İç Tüzük birleşik yazılıyor. Hâlbuki “iç” sıfattır “tüzük” isimdir. İç ve tüzük ayrı yazılmalı.

Şimdi, bu sorunun başka türlü çözümü yok yani hangilerini birleşik yazacağız, hangilerini ayrı yazacağız? İsim tamlamaları ve sıfat tamlamaları doğru Türkçe'de ayrı yazılır, bunu birleştirmek... Yanlışlığın başlangıcı buradan kaynaklanıyor yani “önceki kelime mi esas, sonraki kelime mi esas”la biz birleştiririz veya birleştirmeyiz şeklindeki bir tasarım Türkçe'yi dejenere etmek demektir.

Kesinhesap birleşik yazılıyor, yasalarımızda böyle ama “kesin” sıfattır “hesap” isimdir. Anamuhalefet birleşik yazılıyor, “ana” isimdir, “muhalefet isimdir” isim tamlamasıdır. Bunun örneklerini çoğaltabiliriz. Anayasa mesela.

Açıkçası, burada, Türk Dil Kurumunun kaynak eserlerine sürekli bakarak bu çalışmayı yaptık. Burada bizim yasalarımızda bir kelimenin üç farklı şekilde yazıldığını gördük. Bunun ikisi Türk Dil Kurumunun sözlüklerinde yok; bir tanesi “anlaşma”, bir tanesi “antlaşma”, bir tanesi “andlaşma” yani “t”li olarak yazılan var, “d”li olarak yazılan var, bir de modern Türkçe’de kullanılan “anlaşma” var.

Demek istediğim şey şu: İnşallah bu çalıştayın sonunda bir bildiri kitapçığı çıkarsa, çok daha iyi bir referans, kaynak eser olur; bir şekilde bu çalışmalar da kalıcı hâle gelmiş olur.

Mehmet Ali YILMAZ (Uzman Stenograf) - Bu anlaşma ve antlaşmayla ilgili bir şey paylaşmama izin verin. Bizim okulda öğrendiğimiz, Hüseyin Pazarıcı Hocanın söylediği, anlaşma iki tarafı olan ve daha kısa süreli, antlaşma ise çok taraflı ve daha uzun süreli muahedeler için kullanılan bir kavram. Günlük kullanımda karışıyor tabii.

Onun dışında, burada birleşik fiiller meselesi var örneğin. Biz bunları ses çiftleşmesi veya ses düşmesi oluyorsa birleşik yazarız, öyle öğrenmiştik. Burada benim bu kalıba sokamadığım şeyler var bu Yeni Yazım Kılavuzu’nda. “Cemetmek, vaat etmek, katetmek, darbetmek, dercetmek, hamdetmek, menetmek” Şimdi bunların hepsine baktığımızda ses çiftleşmesi yok o net ama ses düşmesi, muhtelen bu cem kelimesi ayınla yazıyor, orada bir ses düşmesi var gibi değerlendirilmiş. Vaat, yine bu da ayınla yazılıyor, orada bir ses düşmesi gibi değerlendirilmiş. Katetmek de öyle. Ben burada bir ses düşmesi olduğunu düşünmüyorum, burada bir ses atması olduğunu düşünüyorum. Vaadetmek derken orada bir harf atmıyoruz, sadece ayın sesinin Türkçemizde karşılığı olmamasından ötürü çoğu zaman zaten bu dilimizde “a” olarak telaffuz ediliyor veya kesme işaretiyle ifade ediliyor. Bunu çok doğru bulmadığımı söylüyorum. Mesela darbetmek, burada bir ses düşmesi falan yok, niye birleşik yazıldığını anlamadım veya bu birleşik yazıldıysa “azat etmek” var, “hitap etmek” var, bunlar ayrı yazılmış.

Mesela “başa baş” kelimesini biz senelerce birlikte yazdık, dişe diş, göze göz gibi düşünülmüş ama onun gibi değil “başabaş” Bilmiyorum, sondan eklemeli bir dil diyoruz Türkçe’ye ama son dönemde işte bu “eş”, “öz”, “ana”, “çok”, “ön” gibi kelimeler sanki biraz da ön ek gibi görünüyor, bunlarla kurulan birtakım kelimeler var. “Özerk” birleşik, “öz yönetim” ayrı, “özgür” de aynı şekilde. “Eş güdüm” burada ikinci kelime anlam farklılığına uğruyorsa birleşik yazılıyordu, “gütmek” kelimesi anlam farklılaşmasına uğramış bence. Bir de böyle bir alışkanlığımız vardı, yazıyorduk.

Yine, mesela “gasp etmek” , “gasbetmek” olmuş, orada da bir ses düşmesi yok.

Birleşik kelimelerle ilgili söyleyeceğim bunlar.

Bir önemli mesele daha var, mükerrer edilgenlik meselesi. Özellikle sonu sesli harfle biten fiillerde “n” sesinin hem kaynaşma hem dönüşlülük eki olması hem de edilgenlik eki olması sebebiyle böyle bir karışıklık oluyor diye düşünüyorum. Özellikle “demek” , “konmak” , “yemek” gibi tek heceli üç tane fiilimiz var, bunlarda çok fazla oluyor; “denmek, denilmek” , “yenmek, yenilmek” ,” konmak, konulmak” Şimdi, açıyorum Türkçe Sözlüğü hem “konmak” hem “konulmak” hem “denmek” , “denilmek” karşısında da aynı ifade var. Bunlardan biri yanlış. Türk Dil Kurumunun bunlardan birinin yanlış olduğunu söylemesi lazım en azından, dilde tasarruf ilkesi gereğince.

Osmanlıca tamlamaların yazımına ilişkin, son sözlükte sanki birleşik yazılsın gibi bir karara varmış yazım kılavuzu. Orada bir karışıklık vardı. Bunlar da zamanla nasıl olur bilmiyorum; “edrakı bi idrak” , “kahtı rical” , “müsademei efkâr” vesaire.

Bir diğer konu, dilimize yabancı dillerden girmiş yabancı kökenli kelimelerle ilgili. İşte, sonuna durum eki veya iyelik eki aldığında değişmeyeceği... “Âşık, âşık’ı” , “hukuk, hukuk’u” , “diyalog, diyalog’u” şeklinde, biz böyle öğrenmiştik. Son dönemde burada birtakım istisnalar olduğu görülüyor.

Noktalama işaretleriyle ilgili bazı hususlar var. Tutanak olarak noktalama işaretleri bizim için çok önemli, bir sanatçının jesti mimiği neyse noktalama işareti de bizim için o kadar önemlidir. Genel Kurulda kendiliğinden oluşan dinamik bir ortam var; onu tutanaklara yansıtmak durumundayız. O sebeple de bizi noktalama işaretleri çok ilgilendiriyor. Türk Dil Kurumunun bu noktalama işaretleriyle ilgili yaklaşımının fazlasıyla gramer odaklı olduğunu düşünüyorum yani yapım eki alıyorsa şöyle olmaz, çekim eki alıyorsa böyle olmaz, eş görevli kelimeyse şu olmaz, sıralı cümleyse... Böyle, çok toptancı bir yaklaşımı olduğunu düşünüyorum. Bunun da uygulamada birtakım anlaşmazlıklara neden olduğunu düşünüyorum. Daha anlam odaklı bir yaklaşım gösterse daha iyi olur diye düşünüyorum. Örneğin virgül çok önemli bizde. Yazım kılavuzunda da var, cümlelerin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı anlamayı kolaylaştırmak; sözcüklerin vurgu, ton gibi özelliklerini belirtmek üzere kullanılır, amacı bu ama virgülden giderek kurtulunmaya çalışılıyor gibi, çok az virgül kullanılıyor ama bize çok lazım oluyor. Virgül, sanki bir bağlaçmış gibi düşünülüyor ama virgül bağlaç değildir. Bağlaçlarda -ya, ya da gibi- virgül kullanılmaz deniyor ama kullanıldığında anlatımı çok rahatlatıyor diye düşünüyorum.

Kısa çizgiyle ilgili: İşte, imam - hatip dediğimizde araya çizgi konup konmaması veya basın - yayın dediğimizde araya çizgi konup konmaması; “Plan ve Bütçe Komisyonu” değil de “Plan Bütçe” dendiğinde araya tire konsa sanki daha iyi olur gibi geliyor.

Bir diğer mesele de kısaltmalar: Kısaltmalar bayağı artırılmış burada ama bu liste böyle uzar gider, çok fazla kurala da sığacak gibi değil çünkü tüzüğünde, kanununda insanlar kendi derneğinin, partisinin adını, kısa adını da hiçbir dil kuralına uymadan belirliyorlar. En tipik örneği AK PARTİ’dir. Kısaltmalarla ilgili yine KİT var orada, daha önce söylemiştim, “Kamu İktisadi Teşekkülü” diye geçiyor, doğru değildir “Kamu İktisadi Teşebüsü”dür bu. Okullarda soruluyor böyle sorular.

Düzeltilme işaretiyle ilgili bir örnek de rahim kelimesiyle ilgili, ikinci “i”nin nispet “i”siyle yazılması meselesi var. Orada “rahim” kelimesinin karşılığı “esirgeme” yazılmış parantez içinde, diğerine “koruyan, acıyan” anlamındaki “rahîm” deniyor ama TDK Sözlük’üne baktığımızda o da koruyan, acıyan yani böyle bir şey olmuş, orada bir karışıklık olmuş yine.

Başlangıç olarak ben bunları söylemiş olayım.

Teşekkür ederim.

Hasan Ferhat AYDIN (Stenograf - Tutanak Hizmetleri Başkanlığı)

Sayın Başkan, değerli katılımcılar; sekiz başlıktan oluşan sunumumu, süreyi de göz önünde bulundurarak özetlemeye çalışacağım.

Giriş kısmında, dilin ve noktalamanın önemini belirtmek amacıyla iki örnek vermek istiyorum.

Konfüçyüs'e sormuşlar:

“Bir memleketi yönetmeye çağrılıydınız yapacağınız ilk iş ne olurdu?”

Büyük filozof şöyle cevap vermiş:

“Hiç şüphesiz, dili gözden geçirmekle işe başladım.”

Ve dinleyenlerin hayret dolu bakışları karşısında sözlerine devam etmiş:

“Dil kusurlu olursa sözcükler düşüncüyü iyi anlatmaz. Düşünce iyi anlatılmazsa yapılması gereken şeyler doğru yapılmaz. Ödevler gereği gibi yapılmazsa kültür bozulur. Kültür bozulursa adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa şaşkınlık içine düşen halk ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. İşte bunun içindir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir.”

Dünya edebiyatının altın çağı kabul edilen 19'uncu yüzyılda Paris'te bir edebiyat kulübünde dönemin ünlü Fransız yazar, edebiyatçı ve dil uzmanları bir araya gelmişler. Tartışma Fransız dilinin doğru yazımı üzerine açılmış. Tartışma sonunda, okunacak bir metnin herkes tarafından yazıya aktarılmasına ve sonuçlarının ortak değerlendirilmesine karar verilmiş. Sonunda, büyük bir şaşkınlıkla, kendilerinin değil Fransızca'yı sonradan öğrenen İngiliz asıllı birisinin yazım kurallarına en uygun şekilde konuşulan metni yazıya aktardığı görülmüş.

Tutanak açısından dil ve imlanın önemini de şöylece açıklayabiliriz:

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı olarak, tutanak yazımında hatibin üslubuna sadık kalarak anlatılanı doğru şekilde yazıya aktarırken tutanak yazım tekniklerine ve yazım kurallarına uymak gibi bir zorunluluğumuz bulunmaktadır. Dolayısıyla, konuşmayı yazıya aktarırken noktalama işaretlerinden istifade ederek, söyleme sadık kalarak, yazım kurallarına uyarak anlaşılır biçimde konuşmayı yazıya aktarmak zorunluluğu ve sorumluluğuyla yürütülen hizmette birliği sağlamak amacıyla öncelikle Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu esas alınmakta ancak Türk Dil Kurumunun bu hususta ayrıntılı yazım kurallarının olmayışı, Türkçe'deki yabancı kelimeler, hatiplerin üslupları, eğitim alanları, kullandıkları kelimeler vb. hususlardan kaynaklanan birçok yazım problemi yaşanmaktadır.

Stenograf bir dil bilimci, bir dil uzmanı değildir (Dilin etimolojisine, kökenine asla inmez) fakat dilin en yoğun şekilde kullanıldığı bir alanda görev yapan kişidir.

Özellikle uygulamanın içinde olması, dilin kullanımının çok farklı boyutlarıyla karşılaşması, eski-yeni, yerli-yabancı birçok kelime, kavramla karşılaşması, onun dilin kullanılmasına ve yazımına yönelik olarak birçok birikimle donanması sonucunu doğurmuştur.

Tutanak yazılırken söyleme sadık kalınması ve (değişiklik, tamamlama ve çıkarma yapılmadan) aynen yazım esastır fakat hiçbir noktalama işareti kullanılmadan bir yazımın anlaşılması olanaksızdır dolayısıyla her noktalama işareti, az da olsa bir tasarrufu gerektirir. Şu hâlde, konuşmaların yazılması işleminin bünyesinde, yazanın, çok az da olsa “tasarruf hakkı” bir zorunluluk olarak vardır. Öyleyse, hatibin konuşmasında belirttiği anlam (Söylem biçimine sadık kalınarak) noktalama işaretleri kullanılarak ortaya konulmaktadır.

Bu girişten sonra tutanak yazımında karşılaştığımız problemleri hususları başlıklar hâlinde aktarmaya çalışacağım.

Yazım Kılavuzu'nda Yer Almayan Bazı Kelimeler ve Birleşik Kelimelerin Yazımı

Bu başlık altında dile getireceğimiz problem, kelimeler dizininde yer alan/almayan bazı kelimelerin yazımıyla ilgilidir. Aşağıda uygulama karşılaşılan birleşik kelimelerin yazımıyla ilgili bazı farklı örnekler görülmektedir:

Gün yüzü (Günyüzü?) Gün yüzüne çıkarmak...

Bölücü başı (Bölücübaşı?) (Çeribaşı, elebaşı, binbaşı, ustabaşı...)

Master plan (Mastır plan-Masterplan? (Yabancı kelime)

Masterini yapmamış/Mastırını yapmamış? Master'ini...

Provokatif

Fızıl (Fızıl?)

Biyoteknoloji

Onore etmek

Cenabıallah (Cenabı Allah?)

Ebet müddet/Ebedmüddet

Basın-yayın (Basın yayın?) İmam-hatip, Kadın-erkek, karı-koca, işçi-işveren

e-devlet

e-mail (E-mail'in) e-mevzuat, x-ray (X-Ray?)

Düyunu Umumiye/Düyunuumumiye?

Bu yazım şekilleri Meclis yasama metinlerinde farklılık arz edebildiği gibi, TDK'nın çeşitli yazım kılavuzlarında farklı olarak yer aldığı, bu konudaki uygulamanın netleştirilmediği görülmektedir. Bu hususların ilerleyen süreçte TDK ile yapılacak çalışmalar sonucunda netleştirilerek kamuoyunun doğru yönlendirileceğini düşünüyorum.

Büyük Harflerin Yazımı

Aşağıda verdiğimiz bazı örneklerde büyük harflerin kullanımını konusunda tereddütler vardır.

Antik Yunan Dönemi'nde, Cumhuriyet Dönemi'nde, Yükselme Dönemi

Aydınlanma Çağı, Uzay çağı

Kuzey Afrika, Kuzey Irak, Orta Avrupa

Kuzey Irak Yönetimi

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

Türk Cumhuriyetleri

Acil Eylem Planı, Orta Vadeli Plan, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)
(Endeksi'nin)

Süper Lig, Birinci Basketbol Ligi, Bank Asya Ligi (Ligi'nin, Lig'e)

GAP Projesi'nin/GAP projesi, KOP Projesi

Avrupa Sosyal Şartı (Şartı'nın), Maastricht Kriterleri

İncirlik Hava Üssündeki (Üssü'ndeki)

Bu başlık altında dile getirmeyi uygun gördüğümüz bir husus da,

Sallallahü aleyhi ve sellem (SAV)

Radiyallahü anhüm/Radiyallahu anhum (RA) yazımlarının, kısaltma olarak mı, açık olarak mı yazılacağı hususlarında netlik bulunmamasıdır.

Yabancı özel/yer adların yazımı

TDK'nın Yazım Kılavuzu'nda kural: Latin harf kullanılan dillerde özgün biçimiyle yazılır. Arapça ve Farsça yer ve kişi adları ise Türkçenin özgün yapısına göre yazılır. (S.26) Bu kapsamda, aşağıdaki bazı yazımlarda tereddütlerimiz vardır.

Hüseyin Barak Obama (Ussain Barack Obama)

Ussain Bolt (Hüseyin Bolt)

Usame Bin Ladin (Osama Bin Laden)

Papa Benedikt (Benedict, Benedickten, Benediktus...)

Ömer Şerif (Omar Sharif)

Muzaffer Şerif (Muzaffer Sharif)

Lozan (Loussanne), Strazburg (Strasbourg)

Resülayn (Ras'al-Ayn)

Umm Qasr (Ümmü Kasr)

Örneklerde görüleceği üzere, bizatihi TDK uygulamalarında, kendi kılavuzunda belirtilen kuralla çelişen uygulamalar gözlenmektedir.

Osmanlıca tamlamaların yazımı

Yine, uygulamada karşılaşılan sorunlardan biri de Osmanlıca tamlamaların yazımında yaşanmaktadır. Aşağıda Osmanlıca tamlamaların yazımındaki farklılıkları gösteren bazı örnekler verilmiştir:

Ecri misil (Ecrimisil), akraba taallukat (Akraba vü taallukat)

Âh u zâr/Âhuzâr

Mahkemei Kübra/Mahkemeyi Kübra/ mahkemi kübra

Kur'an'ı azim üşşan/Kur'an'ı azim üş'shan

Dîvânü Lûgat-it-Türk/Kitab-ı Mukaddes

Dîvân-ı Muhâsebât (Sayıştay) Divanı Muhasebat

Şûra-yı Devlet (Danıştay) Şûrayı Devlet

Barika-i hakikat müsademe-i efkârdan doğar.

Yazım Kılavuzu'nda Misakımilli, Kuvayımilliye, adabımuâşeret gibi tamlama ekleri birleştirilmiştir. Fakat kılavuzda yer almayan ve yukarıda örneğini verdiğimiz diğer tamlamalar konusundaki uygulamanın nasıl olacağı hususunda tereddütlerimiz vardır.

Batı dillerinden gelen kelimelere Türkçe yapım eki yazımı

Batı dillerinden Türkçe'ye giren kelimelerin yapım eki alınca yazımı konusunda da aşağıdaki bazı örneklerde olduğu gibi bazı problemler vardır.

Münihli (Münih'li), Harwardlı (Harward'lı),

Raiting'i (Raitingi), Tape'ler ("Tape"ler)

Cargill'e, Shell'in

Off-shore (Sözlük'te yazılı) Off-shore'zede

Deat weight ton/ Deatweight ton? Terawaat saat?

Taymingini/Timing (Tayming'ini ayarlayamamış)

Twitter'daki/Twitterdaki, Facebook'un?

Predotar'un /Predatorlar, Heronlar

Bağlaçlar

Bağlaçlar konusunda birkaç farklı yazım problemimiz mevcut.

Birincisi: “Ve, veya, fakat, ama, çünkü” gibi bağlaçlar bazen cümle başı bazen de bir paragraf başı olabiliyor. Bu durumda bu bağlaçlarla cümleye başlayabilir miyiz? Aynı şey “Ki” bağlacı için de geçerli.

İkincisi: “Ki” bağlacının kullanımında yazım farklılıkları oluşabiliyor. “Dedi ki, diyor ki” gibi kullanımlarda genelde “ki” bağlacından sonra iki nokta üst üste koyup tırnak açıp cümleye başlıyoruz. Örnek:

Dedi ki: “Sabaha kadar çalışacağız.”

Dedi ki “Sabaha kadar çalışacağız.”

Üçüncüsü: “Yani, ama, çünkü” gibi kelimeler kendileri bağlaç olduğu için önüne ve arkasına virgül koymuyoruz. Örnek:

“Bugün okula gidecekti ama hastalandığı için...”

“Yapılanlar yanlıştır çünkü gerçeklerle örtüşmüyor.”

Atıflar

Atıflar konusunda, “Yazım Kılavuzu'nun “Büyük Harflerin Kullanımı” başlığı altındaki 20'inci maddede “Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar.” hükmü yer almaktadır. (S.16) Bu kapsamda, aşağıdaki bazı yazımlarda tereddütler hasıl olmaktadır:

Grubum/grubumuz

Partim, partimiz

Ana muhalefet partisi

Emniyet teşkilatı/emniyet teşkilatı (Emniyet Genel Müdürlüğü kastediliyor)

Hazine/hazine

Kabine üyesi (Bakanlar Kurulu kastediliyorsa)

...Sayın Hatibin görüşleri önemlidir./...Sayın Konuşmacının görüşleri...
/...Hükûmet adına söz alan Sözcü...

...bu Anlaşmanın (Anlaşma'nın)

...ada halkı

Noktalama İşaretleri

Noktalama işaretleri konusundaki problemleri de dört başlık hâlinde kısaca açıklamaya çalışacağım.

Virgölün Kullanımı

Bu noktada, aşağıdaki yazımlarda virgölün kullanılıp kullanılmayacağıyla ilgili tereddütler vardır:

“... saygıyla sevgiyle selamlıyorum.” (saygıyla, sevgiyle) (ile bağlacı içermiyor mu?)

“... hayırlı uğurlu olsun.” (hayırlı, uğurlu olsun)

“... bir iki hususu arz etmek istiyorum.” (bir, iki hususu)

...yapıp yapıp susuyorsun. (yapıp, yapıp susuyorsun) (S.30) Zarf fiil

...söylenenleri yapıp sonra da “olmaz” diyorsun. (yapıp, sonra da)

...bunları görerek hiçbir şey yapmayarak susuyorsun. (Sıralı cümle)

“...hepsini yapıp sonra da duymazdan geliyor.” (yapıp, sonra da)

“...paradan puldan haber ver.”(paradan, puldan haber ver)

Soru İşareti

“Lütfen konuşmanızı tamamlayınız.” biçiminde rica bildiren ifadelerde soru işareti kullanmıyoruz.

Yazılışında karışıklık yaşadığımız diğer bazı örnekler aşağıdadır:

“Ödenek ayırmayı düşünüyor musunuz, düşünüyorsanız ne zaman efendim?”

“Ödenek ayırmayı düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız ne zaman efendim?”

“Sınavlarda okullar arası başarı farklılıkları sizi rahatsız etmiyor mu? Ediyorsa on yılda niye bir arpa boyu yol alamadınız? Almak istediniz de kapasiteniz mi yetmiyor?”

“Sınavlarda okullar arası başarı farklılıkları sizi rahatsız etmiyor mu, ediyorsa on yılda niye bir arpa boyu yol alamadınız, almak istediniz de kapasiteniz mi yetmiyor?”

“Bu tablet bilgisayarlar başarısızlığı artırmayacak mıdır? Öğrenmek istiyorum?”

“Bu tablet bilgisayarlar başarısızlığı artırmayacak mıdır; öğrenmek istiyorum?”

“Bu tablet bilgisayarlar başarısızlığı artırmayacak mıdır, öğrenmek istiyorum?”

Tırnak İşareti

Bu konuda yaşadığımız bazı problemler de örnekleriyle aşağıda verilmiştir:

“Ben yaptım oldu”ma getirdi./“Ben yaptım oldu”ya getirdi.

Kanun maddesi yazılırken: “yasaktır”ı çıkar, “yasaklanacaktır”ı ekle.

“Yapar mısın?” diye sordum, “Yapmam.” dedi.

Şöyle diyor: “Ülkenin ekonomisi gelişmiştir, -buna katılmıyorum- dış borç azalmıştır, işsizlik oranı düşmüştür.”

“Ülkenin ekonomisi gelişmiştir.” Buna katılmıyorum. “Dış borç azalmıştır, işsizlik oranı düşmüştür.”

Edebiyat öğretmeni “Faruk Nafiz’in çok güzel şiirleri vardır. Bunlardan biri de ‘Han Duvarları.’ “ dedi.

“Datça’ya gideceğim.” dedi.

Kesme İşareti

Adıyaman Milletvekiliyim, Kürt’üm, Müslüman’ım

Cumhuriyet Türkiye’si/ Türkiyesi’nin

Ankara’nın Yenimahalle’sinin/ Yenimahallesi’nin

Eğitime Yüzde Yüz Destek Kampanyası’nın

Kıbrıs Türk’ü/Kıbrıs Türkü

Avrupa Birliği’ne/Avrupa Birliği’nin

Gümrük Birliği’nin?

TBMM 1 Ekim’de açılacak/23 Nisan’ın/12 Eylül’e

TBMM Başkanı’na, Çorum Milletvekili’nin, Adalet Bakanı’mın...

Not: Yazım Kılavuzu'nda "Kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturma ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz." kuralı var.

Bu durumda; Konya Şeker Fabrikası'nın, Silivri Cezaevi'ndeki... İncirlik Hava Üssü'ndeki

İnternet'e

Değerli katılımcılar, yukarıda sekiz başlık hâlinde örnekler vererek dile getirmeye çalıştığım yazım sorunları, TDK'nın kılavuz metinlerinde farklı yazım şekilleriyle aktarılabildiği gibi, yasama metinlerinde de farklı uygulamalarıyla yer bulmakta, bu durum gelecek nesiller için bağlayıcı ve bir o kadar da çelişkili yazım sorunlarına neden olmaktadır.

Bu konulardaki ve ilerleyen süreçte ortaya çıkacak problemlerin çözümünde TDK ve Meclis içindeki diğer birimlerle ortak çalışmaların yürütülmesi, belki ortak bir mail ağı kurulmasının uygun olacağını düşünüyorum; bu çalışmayı da bu tür çalışmalar için bir başlangıç kabul ediyorum.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Genel Olarak Dil ve Dil Birliği Problemi

Âdem TERZİ (Uzman - TDK)

Öncelikle ben böyle bir toplantı yapıldığı için bunu düşünen, düzenleyen kişilere teşekkür etmek istiyorum. Çok önemli bir konu.

Sayın milletvekilim, sizin burada sözünü ettiğiniz eser de gerçekten çok dikkat çekici çünkü ülkemizi ve ülke içinde bizim yaşamamızı düzenleyen Anayasa'nın bu biçimde incelenmesi, aslında diğer alanlarda da, tali metinlerde, yönetmeliklerde, genelgelerde ya da kullanım kılavuzlarında ne gibi durumlar ortaya çıkıyor ve bunlar nasıl hayatımızı etkileyebilir, bu konuda aslında çok çarpıcı örnekler içeriyordu.

Burada Mehmet Ali Bey ile Hasan Ferhat Bey konu hakkındaki görüşlerini dile getirdiler, yine çok çarpıcı örnekler sundular. Biz onlara kısaca değineceğiz ama ben genel olarak birkaç şey söylemek istiyorum.

Sizin sonunda değindiğiniz bir konu vardı ki Türkçenin özgül ağırlığı bakımından İngilizceyle karşılaştırıldığında daha hafif olduğunu söylediniz. Gerçekten Türkçe özgül ağırlığı bakımından çok hafif bir dil yani suya düşse batmaz çünkü buna yönelik donanımları vardır. Ama şu anda konuştuğumuz konular dâhil birçok konuda biz dille ilgili sorun yaşıyorsak, bunun iki sebebi var bence. Ben onlara değinmek, daha sonra da aldığım notlarla ilgili kısaca bir şeyler söylemek istiyorum.

Bunun birinci sebebi şu bence: Türkçe çok köklü bir dil, Türkçe çok geniş bir coğrafyada konuşulan bir dil. Bu da şunu getirdi Türkçeye: İlişkide olduğu dillerle, kültürlerle bir bağ oluşturdu; çok sayıda kelime aldı ve çok sayıda kelime verdi. Dünya dilleri içinde Türkçe, diğer dillerden en çok kelime alan dillerin başında geliyor, diğer dillere en çok kelime veren dillerin de başında geliyor. Ancak şöyle bir sorun oluştu, hâlâ da devam ediyor: Türkçe ve diğer diller aslında ihtiyacı olduğu yabancı kelimeleri alır diğer dillerden. İhtiyacınız dışında kelime almaya başlarsanız, özentiyeye dayalı ya da başka sebeplere dayalı kelime almaya başlarsa bir dil, sorun orada çıkmaya başlıyor. Gerek alfabe farklılığı, gerek başka farklılıklardan dolayı kelimenin yazılışında, anlamında ve kullanımında sorunlar yaşanabiliyor.

Günümüzde de, şimdi verdiğiniz örneklerin büyük bir kısmı aslında bunlarla ilgili yani Arapça, Farsça sıfat, isim tamlamaları nasıl yazılır ya da “direktmen” mi, “direktman” mı yazılır? Bunların çoğunluğu yabancı sözlerle ilgili. Örneğin “direktman” sözüne gerek yok, “doğrudan”, “doğruca”, “doğrudan doğruya” gibi dilimizde aslında birçok ibare var, bu kelimeye gerek yok.

Bunun gibi, işte “provokatif” için “kışkırtıcı” diye güzel bir kelime var, bunlarla ilintili.

Birinci sorunumuz bence Türkçe adına bu; yani başka dillerden gereksiz kelime alma özentisi. Maalesef günümüzde de bu özentiyeye devam ediyor.

Oturum Başkanı - Âdem Bey, Mehmet Ali Yılmaz Bey ve Ferhat Bey bu sorunları dile getirirken, bu kelimeler kullanılsın manasında değil ama kullanılıyorsa nasıl yazacağız, diye dile getirdiler. Diyelim ki bir milletvekili, Meclisteki konuşması sırasında “provokatif” kelimesini kullandı. Tabii, kendilerinin stenograf olarak onu değiştirme imkânı yok, yasal olarak da yok, illa onu yazacak ama bunu yazarken nasıl yazmamız gerektiği konusunda da bir açıklamaya ihtiyaç olacak zannediyorum.

Âdem TERZİ (Uzman - TDK)

Tabii ki, beyefendilerin zaten dil konusunda ne kadar bilinçli ve duyarlı oldukları belli. Ben de sizin dediğiniz gibi düşünüyorum zaten.

Ben genel olarak böyle bir sorunumuz olduğu için söyledim.

İkinci önemli konu da bence şu: Türkçe bu kadar köklü ve zengin bir dil olmasına karşın, maalesef çağlar boyunca o değerini hak edecek, bütün kamu kurum ve kuruluşları, bütün meslek, sanat, bilim dalları ya da kamuoyu tarafından gerekli ilgiyi görmedi. Bu da şunu doğurdu: Birbirinden bağımsız yazılışlar, okunuşlar, söyleyişler türedi.

Asıl önemli konu şu: Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu’na bakılmadan farklı dil tercihleri, farklı kullanımlar ortaya çıktı. Bu yüzden yazım birliği maalesef uzun dönemde sağlanamadı. Bunun daha birçok sebebi var; bunlara da daha sonra girebiliriz.

Bu genel değerlendirmeden sonra yani Türkçe’nin gerçekten önemli, köklü ve birçok kavramı kendi olanaklarıyla karşılayabileceğini söyledikten sonra, şu birkaç hususu vurgulamak istiyorum özellikle Mehmet Ali Bey’in söylediklerinden yola çıkarak:

Siz genelde birleşik sözlerden başladınız, ayrı yazılan, bitişik yazılan birleşik sözler kavramlarına değindiniz ve dediniz ki, aslında anlamdan yola çıkılabilir; gramer için de, noktalama işaretleri için de böyle söylediniz; tek bir nesneyi karşılıyorsa bitişik yazılmalı gibi bir ifade kullandınız. Bu da aslında aynı konuyla ilintili. Bitişik ya da ayrı yazılma konusu yapıyla ilintilidir genelde, anlamda bir madde vardır; aslında, ses düşmesi, türemesi gibi yapıyla ilintilidir. Biz bunu tek bir kavramı, nesneyi karşılıyor gibi bir yere indirirsek, bu çok zor. Diyelim ki, çamaşır makinesi de tek bir kavram, kapı kolu da tek bir kavram. O yüzden bütün hepsini bitişik yazmak zorunda kalabiliriz. Bu yüzden yapıya daha çok ağırlık vermek daha önemli.

İkinci konu da, noktalama işaretleri gramer odaklı, dediniz. Ben şunu anladım yani üsluba da önem vermeli, yani anlatım olanakları da, diyelim hukuk dili, edebî dil, bunlar da göz önünde tutulmalı diye anladım. Dilin aşamaları vardır, hikemi dil vardır, gündelik dil vardır mesela konuşma dili dediğimiz; sadece bunları değil hepsini kapsayıcı olmalı diye algıladım. Şunu

demek istiyorum: Aslında edebî dil ya da Anayasa dili ya da başka bir alanın dili biraz kendi içinde dönen bir durum; orada yazım kuralları bazen onun dışında kalmak durumunda kalabiliyor.

Onun dışında birleşik sözlerle ilgili yine genel bir şey söyleyeyim. Türk Dil Kurumunu zorlayan şöyle bir şey var: Yazım birliğinin olmamasının temel sebeplerinden birisi de, tarih boyunca var olan Türkçe'yle ilgili, yazımla ilgili ya da Türkçe'nin yazım geleneğiyle ilgili çok fazla duyarlılığın olmaması. Bir adım daha öteye götürürsek bunu, dille ilgili bir politikanın çok da fazla güdülmemesine bağlıyorum.

Buradaki temel sorun şu: Siz, birbirimizi anlayamıyoruz, dediniz ama hangi birbirimizi? Şu anda 1200'leri mi anlayamıyoruz, orta Türkçe dönemini mi anlayamıyoruz; 1600'leri mi anlayamıyoruz; Yunus'u mu anlayamıyoruz? Bu bakımdan ben şöyle düşünüyorum: Türkçe'nin kendi olanaklarıyla varlığını sürdürmesi her çağda çok önemli. Bakın, bir dönem Fransızca dilimiz üzerinde çok etkili oldu, sonra İngilizce şu anda etkin bir şekilde dünya üzerinde konuşuluyor ve Türkçe'yi etkiliyor. Yarın, öbür gün Çince mi, Rusça mı? Biz o zaman her yüzyılda bir söz varlığı mı değiştireceğiz, söz varlığımızı başat olan kültürün diline göre mi değiştireceğiz. Bu yüzden Türkçe kendi olanaklarıyla kavramlarını tanımlamalı. Yetmediği yerler var, örneğin sizin verdiğiniz “muadil” örneği çok güzel bir örnek yani ilahta muadili, eşdeğeri. Aynı değil ama aynı işi görür.

Ben şu görüşteyim: Her dilin başka dile ihtiyacı olur. Örneğin, İngilizce, Almanca'da “elti” , “görümce” kelimeleri yok. Türkçe'nin çok güzel bir zenginliği olarak dilimizde yaşıyor, onlar bu kelimeyi alabilirler. “Döner”i, “dolmuş”u ya da birçok kavramı aldılar, biz de ihtiyacımız olan kelimeyi mutlaka alacağız. Bakın, şöyle bir örnek vereyim: “Göz” kelimesi varken Farsçadan “çeşm”i, Arapçadan “ayn”ı, İngilizceden şimdi “aylaynır”da geçen kelimeyi alırsanız, dört kelimeniz olur. Bunu da nerede kullanacağımızı bilemeyiz; birinden “çeşme” yaparız, birinden “ayna” yaparız ama dilimizde “gözgü” gibi ayna karşılığı kelime varken bunu da kaybetmiş oluruz.

Yasama Metinlerindeki Yazım Sorunlarına İlişkin TDK'nın Kurumsal Yaklaşımı

Betül YILMAZ (Uzman - TDK)

Sayın Başkan, değerli katılımcılar; ben meslek hayatım boyunca, TDK'ye başladığım 1991 yılından bugüne kadar hep imla noktasında, dil noktasında devletin bir millî politikası olması gerektiğini düşündüm. 1991'de işe başladığım zaman, hemen imla kılavuzu çalışmalarına katıldım. İmla kılavuzu konusunda daha önceki çalışmalara bakma imkânı buldum. Bir baktım ki, 1928'de Türk Harflerini kabul Kanunu'ndan sonra, 1929'da bir imla lügati çıkarılmış. Tabii, eski harflerden yeni harflerden geçme sürecinde olduğu için o ilk bir yıl, çok fazla suya sabuna dokunan bir kılavuz değil.

Daha sonra bakılmış ki Türk imlasının birçok sorunu var. 1941 yılında yeniden bir imla kılavuzu çıkarılmış, birtakım sorunlara değinilmiş ama tam anlamıyla o da cevap teşkil etmemiş. Aradan zaman geçmiş, 1965'li yıllarda... Tabii, bu arada Türk Dil Kurumu kuruluyor Atatürk'ün çalışmaları neticesinde. O dönemde Türk Dil Kurumunun Yönetimi 60'larda değişiyor, çok farklı şeyler. Bunlara çok girmek istemiyorum ama tabii bunlara da değinmekte fayda var.

1965'te Türk imlası için bir dönüm noktası olan imla kılavuzu çıkarılıyor o dönemdeki zihniyet tarafından, anlayış tarafından.

Bilindiği gibi, 1982 Anayasası'yla Türk Dil Kurumu, o dönemdeki yapısı, bağımsız yapısı değiştirilerek anayasal bir kuruluş hâline getiriliyor ve 1985'te de farklı bir imla kılavuzu ortaya çıkarılıyor.

Şimdi, baktığımız zaman Türk imlasında hep, düzeltme işaretinin, birleşik kelimelerin yazılışlarının sorun olduğu görülmekte. Neden sorun olmuş? Tabii bunun öncesine dönmek lazım. Atatürk 1932 yılında Türk Dil Kurumunu kurduğu zaman, hemen Türkçe çalışmalarına başlıyor. Ben bu örneği hep veririm, bir sözlük çıkarılmış o dönemde öztürkçe... Ben bu terim üzerinde de çok durdum, “öztürkçe” diye bir terim olmadığını görüşümdenim; Türkçe vardır, öztürkçe yoktur. Ha, uydurmacılık belki o dönemde, bazı kelimelerde yanlış eklerle, yanlış köklerle türetilen kelimeler var, onlara ayrıca değinmek lazım ama şu an yeri değil. Atatürk'ün bir sözü var. O dönemde Türkçe çalışmalarından sonra bir sözlük çıkarılmış. Çıkan sözlüğün söz varlığı 10 bin civarında. Düşünün, Osmanlı Türkçesiyle konuşan bir imparatorluktan sonra 10 bin civarında kelime sayısı olan bir dil ortaya çıkıyor ve Atatürk şu ünlü sözünü söylemiş: “Kâtip, mektep benim; ketebe, yektübü Arap'ın” Yani bu ne demek: Türkçe'de kullanılan, kültürümüze girmiş, türkülerimize, manilerimize girmiş kelimeler kökeni yabancı da olsa artık bizim malımızdır. Yabancı dediğim, Arapça, Farsça, Ermenice, Yunanca yani kültür bağı olan dillerden aldığımız bütün kelimelerin kökeni hangi dile ait olursa olsun artık bizim malımızdır.

Ama günümüze geliyoruz. Bir dönem Fransızcadan 5 bine yakın kelime almışız ama güzel almışız onları, Türkçe söylenişine uygun olarak almışız. Mesela “station” yazılıyor, steyşın, İngilizce okunuşuna göre söyleyeyim ben, başına bir “i” ünlüsü eklemiştir, istasyon olarak almışız veya Londra’yı “London” olarak almamışız, Londra olarak, söylenişine göre almışız.

1965’e gelene kadar olan yapı özellikleri, aslında Türkçe’nin söylenişine uygun.

Tabii, bu arada bir şey daha belirtmek istiyorum. Konu aslında çok yönlü, çok kapsamlı. Köktürk Yazıtlarını mutlaka herkes biliyordur. Köktürk Yazıtları, aslında bilinmez, dünyada siyaset biliminin ilk örneğini teşkil eder, Gerçekten çok edebî bir dille yazılmış yazıtlardır. Hep Makyavel’in Prensi’ni söylerler ama Köktürk Yazıtları dünyanın ilk siyaset bilimi örneğini teşkil eden yazıtlardır ve bu yazıtlardaki kelimelerin arasında -hiç gördünüz mü bilmiyorum- iki nokta vardır yani Türkçe Köktürkçe’den itibaren ayrı yazılan bir dil.

Gelelim 1965’e. 1965’te Türk Dil Kurumunda çalışan, Alman ekolünü benimseyen Türkologlar tarafından -isim vereyim, Vecihe Hatipoğlu- yeni bir imla kılavuzu ortaya çıkarılmış ve Türkçe yüzyıllar boyu ayrı yazılan bir dil olmasına rağmen bitişik yazma kuralları konulmuş. Biraz önce beyefendi “bitişik yazma, ayrı yazma” dedi. Evet, bitişik kelimeler bitişik de yazılır, ayrı da yazılır ama bitişik yazmanın kuralları var. Başka dillerde, mesela İngilizceyi örnek veriyorum, İngilizce konuşanlar, “bu fiiller niye düzensiz fiiller” diye “haydi bunu değiştirelim” diyorlar mı veya Fransızca’yı konuşanlar, “bu aksanlı ‘e’ neden aksanlı, atalım bunu” diyorlar mı? O kadar titiz davranıyorlar ki dillerine. Ama bizde, nedense yıllardır, özellikle Latin harflerine geçtiğimiz tarihten itibaren imla konusunda büyük bir kargaşa devam ediyor.

Ben çeşitli kamu kuruluşlarında verdiğim derslerde hep diyorum ki keşke Türk Dil Kurumunun imla kılavuzu da Anayasa gibi dokunulmaz olsa, her gelen bir kural değişikliğine gitmese, insanlar ikileme düşmese, keşke öğrencilikten itibaren imla yönünden sorunlar olmasa, öğretmenler rahat bir şekilde öğretebilse de üniversite sınavında, memuriyette insanlar imla konusunda çelişkiye düşmese. Ama ne yazık ki ne gelen yönetim, mutlaka ya bir kural kaldırır ya bir kural ekler. Pozitif bilimlerde olduğu iki kere iki dört anlayışına sahip değil ne yazık ki bizim alandaki bilim adamları. Herkesin kendine özgü bir imla anlayışı vardır. Hatta şu imla kılavuzunu hazırlayan Komisyondaki üyelerin bile kendine has imla anlayışları vardır, burada birleşemezler bir türlü.

Sorun çok; birleşik kelimelerde çok, düzeltme işaretinde çok, hele hele yabancı kelimelerin yazılışında... Demin dediğim gibi Londra’yı biz “London” olarak almamışız ama vaşingtonu “Washington” hem de “w” ile almışız, 1928’de çıkan kanuna tamamen muhalif bir yaklaşım. “X” , “W” ve “Q” harfleri bizim kanunumuzda yok ama bir dönemde ilköğretim okullarında güzel

yazı dersinde Z harfinden sonra bu üç harf yazılıyordu. Çocuk öğrenmesi lazım, doğru ama o konuda Türk Dil Kurumunun da yaptırım gücü olmadığı için yapabileceği bir şey de yok. Mesela şov sözü bize cumhuriyetin ilk yıllarında geçti, sözlüğümüzde de var gösteri anlamında ama 80’li yıllarda özel televizyon kanalı “Show” şeklinde yazılıyor, üstelik de “w” ile yazıyor, kanunumuzda olmayan bir harf. Türkiye İş Bankasının kartı var “Maximum” yine “x”le yazar. Onu bırakın, İstanbul Taxim Hotel, biliyorsunuz çok ünlüdür. Taksim sözü biliyorsunuz Arapça biz söz, bunu “x”le yazan bir yer. Düşünebiliyor musunuz “x” harfinin nerelerde kullanıldığını.

Şimdi, bunlar karşısında bir yaptırım gücü olmadığı için ne RTÜK tarafından ne Dil Kurumu tarafından, imla yanlışları almış başını gidiyor. İmla konusunda demin dediğim gibi çok soru var. Ben 2001 - 2002 yılında buraya memurlara ders vermeye geldiğim zaman, buradaki arkadaşlar hâlâ 1965’teki imla kılavuzunu kullanıyorlardı, on yıl önce. Neden? Türk Dil Kurumu tam anlamıyla kendini tanıtamamış demek ki veya devletin organları Türk Dil Kurumunu tanımamakta ısrar ediyorlardı o dönemde.

Mehmet Ali YILMAZ (Uzman Stenograf) - Geçen gün çocuklarıma kırtasiyeden bir şeyler alıyordum, bir hanımefendi geldi, 2005 yılı yazım kılavuzu istedi, öğretmen onu istemiş.

Betül YILMAZ (Uzman - TDK) - İyi yine 2005’in imla kılavuzunu istemiş yani başka bir kurumun, kuruluşun imla kılavuzunu da isteyebilirdi.

Hazır yeri gelmişken ona da değineyim. 1980 öncesinde Kurumda çalışanlar Dil Derneğini kurdular, bunu hepimiz biliyoruz. Öğrenciler, Millî Eğitim Bakanlığıyla anlaşmalı olduğumuz için, Türk Dil Kurumunun imla kılavuzunu lise bitirene kadar kullanıyorlar, o ilkeleri benimsiyorlar; ÖSYM Dil Derneğinin imla kılavuzunu kabul ettiği için, bir anda lise son sınıfta dershaneler Dil Derneğinin imla kılavuzundaki kuralları, özellikle birleşik kelimeler konusundaki kuralları öğretiyor. Çocuk bu sefer o kuralları öğreniyor. Zaten üniversitelerde imla üzerinde çok durulmaz, iş memuriyete gelince başlar, resmî yazıları yazmaya gelince başlar. Bu sefer ne oluyor? İkisini de öğrenemiyor, iki arada bir derede kalıyor. Onun için bir dil politikası olması lazım.

Oturum Başkanı - Betül Hanım, bir şey sorayım.

Tabii, sizler genel prensipler ve ilkeler olarak bunları hakikaten çok güzel bir şekilde ifade ettiniz, teşekkür ediyorum.

Tabii, bu arada işin mutfağında olan, yazmak zorunda olan arkadaşlarımız da karşılaştıkları güncel sorunları sizlerle paylaştılar. Tabii, burada bir şekilde kendilerinin değiştirme imkânı olmayan kelimelerle karşı karşıya geliyorlar. Bununla ilgili bazı genel ilkeler TDK bünyesinde var mı? Mesela, arayı tire konulacak kelimeler, konulmayacak kelimeler veya apostrofla ayrılacaklar ayrılmayacaklar, tırnak içinde yazılacaklar yazılmayacaklar

şeklinde, burada bazı ilkeler üzerinde belli bir çalışma var mı? Burada, her bir örneği tek tek cevaplandırmanız yerine ilkeler üzerinde durabilirsek, işin sistematığı hakkında bir fikir verebilirseniz ama bu tek tek örnekleri de bilahare arkadaşlarımız size iletcekler, onları da cevaplandırma imkânınız baki. Temel ilkelerde böyle bir çalışma var mı?

Betül YILMAZ (Uzman - TDK) - Sayın Başkanım, bizim Anayasa'mız da bu. Bunun ilk kısmında, Türk imlasıyla ilgili bütün kurallar konmuştur ama tabii eksiklikler olabilir, uygulamayla bağlı olarak, her şeyi alacak, her şeyi kapsayacak diye... Mümkün olan fazla konuyu kapsayacak anlamında bu imla kılavuzundaki kurallar söz konusu.

Ama demin onun için belirttim, keşke bizimki de Anayasa gibi dokunulmaz olsa da... Mesela biraz önce arkadaşlarımız anlatırken not aldım; dedi ki: “men etmek”, “vaat etmek” birleşik kelimelerin yazılışında... 1999 imla kılavuzunda bunlar ayrıydı. Neden? Orada ünlü düşmesi veya ünsüz türemesi söz konusu değildi, sadece isim kısımları Arapça Farsça kökenli birleşik fiillerde ünlü düşmesi veya ünsüz türemesi... Ünlü düşmesi, sabır etmek, sabretmek veya kayıt etmek, kaydetmek; ünsüz türemesi de “af etmek” değil, “affetmek”, “reddetmek”, “Hissetmek” gibi. Bunların dışında bütün birleşik fiiller ayrıydı. 2005'teki çalışma döneminde ne oldu? “Men etme” nin sonunda hemze var, o hemze düştü onun için bitişik oldu, “katetmek”te yine aynı şekilde hemze vardı o düştü, “gasp etmek”, “hamt etmek” örneklerinde sonraki ünsüz yumuşadı, aslına döndü. “Darp”tır, sonu “p”li biter ama “etmek” örneğinde, birleştiği zaman “darbetmek” şeklinde o ünlü yumuşadı, o yüzden.

Şapka kullanımı konusunda izin verin şunu açıklayayım: Bir dönem toplumda yaygın olarak şapka kaldırıldı diye bir kanaat hâsıl oldu. Şapka kaldırılması aslında. Üç yerde kullanılıyordu şapka, birincisi uzatmaydı, ikincisi incelemeydi, üçüncüsü de nispet i'si idi. İnceltme görevinde kullanılan yerlerde, incelik özelliği gösteren “g”, “k” seslerinden sonra gelen “a” ve “u” üzerine şapka konur deniyordu yani kâğıt, kâzım, dergâh gibi örneklerdi. Daha önceki kurala göre “g, k, l” seslerinden sonraydı yani “plân”, “pilâv”, “solâryum” buralarda “l”den sonra gelen “a” üzerine şapka konurdu. Ama bir bakıldı ki bu “l” zaten incelik özelliği gösteren bir “l” Farsça - Arapça'da olsun, İngilizcede olsun. Paletal “l” diyoruz biz buna. Zaten incelik özelliği gösterdiği için “l”den sonra gelen “a” ve “u” üzerinden şapka kaldırıldı. 80 öncesinde de bir dönem kaldırılmıştı. Onun için düzeltme işareti kalktı diye bir yanlış görüş hâkim oldu. 2005 yılında da kaldırıldı. Dolayısıyla, sadece kaldırılan bir görevi.

Şimdi, karışma ihtimali okurken yok çünkü cümlenin gelişine göre okuyorsunuz ama sonuçta böyle bir kural konmuşsa, kaldırıldığı zaman... Bakın, Hakkari diye okuyanlar o kadar çok fazla ki. Nüfus ve Vatandaşlık İşlerine ders vermeye gittim geçen haziranda, hiç birisi de bilmiyordu düzeltme işaretinin kaldırılmış olduğunu. Onun için bu önemli. İnsan isimlerinde nüfus memuru... “Lal” ismi bir dönem çok modaydı, buna şapka koyacak mıyım, ben koymak

istiyorum, diyor çocuğun annesi babası. Nüfus memuru “yok, düzeltme işareti kaldırıldı” diyor. Bilmiyor, Kuruma da görüş sormuyor. Aslında sorması lazım.

Düzeltilme işareti, baktığımız zaman bir yük Türkçe’ye. Bizim Türkçe kelimelerde yazılıştta, okunuştta hiçbir sorunumuz yok. Dile dışarıdan gelen kelimelerde, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde düzeltme işareti sorunu, yabancı kelimelerde de ünsüzlerin yan yana yazılması sorunu ve İngilizcenin orijinal mi, Türkçe söylenişe uygun mu yazılacağı sorunu yoksa Türkçe kelimelerde bir sorun yok.

Düzeltilme işaretini en aza indirerek... Mesela nispet i’inde de hepsi karışyordu, bütün nispet i’lerinde vardı düzeltme işareti ama 2005’tekinde sadece karışanlara konuldu anlam yönünden; mesela, “fiziki coğrafya” dediğimiz zaman orada nispet i’sidir ama düzeltme işareti konulmaz. Niye? Fizik kelimesi ünlüyle başlayan ek aldığı zaman “fiziki” olmaz, “fiziği” olur, dolayısıyla karışmaz. Karışanlar, “resmî”, “askerî”, “dinî”, “ferdî”, “millî” bunlar; karışanlar on dört - on beş kelime, bunlara konuyor.

Dolayısıyla biz, düzeltme işareti konusunda, bir yük olduğu için en aza indirerek kullanma yolunu seçmiş olduk. Mesela hep bizi eleştirirler, “mânâ” “mana” diye yazılır, bunun okunuşunu nasıl öğreteceğiz, der öğretmen. Öğretmenin görevi aynı zamanda çocuğa telaffuz eğitimi de vermektir, onun “mana” yazılıp da “mânâ” şeklinde okunacağını öğretmek öğretmenin görevi, o yazının görevi değil artık çünkü her uzunluğa şapka koyarsak işin içinden çıkamayız. Nasıl her uzunluğa şapka koyarsak işin içinden çıkamazsak, her kavrama ad olmuş birleşik kelimeyi bitişik yazarsak da işin içinden çıkamayız.

Tartışma

Oturum Başkanı - Arkadaşlar, ben bir konuyu daha sizlerle paylaşayım. Bu konu gerçekten benim çok hassasiyet gösterdiğim bir konu. Ondan sonra tüm katılımcı arkadaşlarımıza tartışmaya açalım; zaten tartışmaya da başlamış olduk.

Almanlardan bir örnek vermek istiyorum. Almanya’da Hitler döneminde çok ciddi bir dil ırkçılığı yaşandı ve orijinal Almanca olmayan kelimelerin tümü atıldı, onun yerine Almanca kelimeler getirildi. Mesela “televizyon” kelimesi tüm dillerde ortaklaşa kullanılan bir kelime, bizim dilimizde de kullanılır. Almanlar bunu attılar, yerine “fenzi”, “uzaktan bakılan şey” koydular. Mesela “computer” kelimesi, biz de “kompüter” diye kullanıyoruz, “bilgisayar” olarak da güzelce Türkçeleştirdik. Onlar “daten Schreibkraft” bilgi işlemci diye bunu Almancalaştırdılar.

Tabii, bunun belki bir yere kadar faydası oldu ama bir yerden sonra baktılar ki Alman dili fakirleşiyor. Onun üzerine bu dil ırkçılığından vazgeçtiler. Hatta o kadar vazgeçtiler ki, bazı harflerinden dahi vazgeçtiler. Almanca’da bir “essed” vardır, b’nin aşağı doğru uzatılmış bir kuyruğu vardır, değişik bir harf; bu Latince kökenli bir harftir. Bağlaçlarda mesela “das” falan derken o kullanılır. Şimdi ondan dahi vazgeçtiler, Almanlar onu çift “s” ile yazıyorlar. Mesela Almanlarda da “ü” harfi var, bizimki gibi “ü” fakat ondan vazgeçtiler “üe” diye yazıyorlar yani bunun yazılmadığı yerlerde “ue”

O zaman şöyle bir konsept ortaya çıktı: Almanlar diyor ki: “Kardeşim bunu “essed” olarak yazabiliyorsan yaz, yazamıyorsan çift ‘s yaz. ‘Ü’ olarak yazabiliyorsan yaz, yazamıyorsan ‘ue” yaz.

Demek istediğim şu: Almanlar bunu seçenekli hâle getirdi ve kendi standartlarını koyarken yasal olarak da bunun altyapısını hazırladılar. 20 ciltlik bir imla kılavuzu var Almanların. “Duden” diye bir seri var 20 cilt ve konu orada dilin bütün imlasına girmiş, imla çalışmaları tarihine girmiş ve modern Almancanın da nasıl olduğunu geçmişten bugüne ilişkileri kurgulayarak bugüne kadar getirmiş.

Betül Hanım, geçmişinden bugüne bir bilgilendirme yaptı fakat biz bir kelimenin imlasıyla ilgili sadece bugünkü durumu değil... Yani Türk Dil Kurumumuz öyle bir çalışma yapsın ki “Kardeşim bu kelime otuz yıl önce şöyle yazılıyordu ama bugün böyle yazılıyor” diyebilsin. En azından meraklısına ulaşabileceği bir bilgi sunmak adına böyle bir çalışmanın da faydalı olacağı inancındayım. Burada da TBMM olarak bize düşen vazifeler varsa, biz de elimizden geleni yapmaya hazırız.

Bir bilgiyi de sizinle paylaşayım: “Yasama Dili Komisyonu adıyla TBMM’de bir komisyon kurulması için ben kendi grubumuza bir teklif verdim. Bu teklif inceleniyor. Bu yasama dili komisyonu kurulmasının hem bir boşluğu dolduracağına hem de bu çalışmaların daha kalıcı ve sürekli hâle geleceğine inanıyorum.

Hepinize tekrar teşekkür ediyorum.

Şimdi, katılımcı arkadaşlarımızdan soruları veya katkıları varsa, iki dakikayı geçmemek üzere arzu edenlere söz vermek suretiyle tartışmamızı devam ettirelim.

Buyurun.

Kevser SOYKAN (Tutanak Hizmetleri Başkan Yardımcısı) - Dile müdahale olduğunu, dönem dönem değiştiğini söylediniz. Yazım kılavuzunu ben ilkokul çağından beri okurum. Örnekler çok düzgün örnekler, cümleler noktalamaya çok uygun; bunları noktalamak çok kolay ama zor olan noktalama şekilleri öğretilmiyor.

Bir de tercihler var. Mesela, “Tarihler arasına eğik çizgi de konulabilir, nokta da konulabilir; rakamlar açık olarak da yazılabilir, nokta konularak da yazılabilir.” deniliyor yani net bir şey yok. Eğer kılavuz olacaksa net bir hüküm olmalı.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Birkaç konuda o her ikisi de kabul edilen örnekler. Bu kullanıcının tercih meselesidir. Bir dönem “sahife” de kullanılırdı “sayfa” da kullanılırdı. Bu bir geçiş dönemi. Belki bundan on yıl sonra eğik çizgiyi kullanmayacak noktayı kullanacak veya eğik çizgiyi kullanacak noktayı kullanmayacak.

Âdem TERZİ (TDK Uzmanı) - Ben orada iki konuya değinmek istiyorum izin verirseniz.

Yazım Kılavuzu ve Yazım Kılavuzu’nu hazırlayan Kurumun dili yönetmek, kontrol etmek gibi bir işlevinin yanı sıra, özellikle Yazım Kılavuzu’nun dilde var olan eğilimleri yansıtmak gibi bir amacı da var.

Bana sorarsanız, orada bu da kullanılır, bu da kullanılır biçimindeki ifadeler çok yanlış değil. Kurum ve kuruluşların adlarına, tabelalarına bakın, virgül kiminde var, kiminde yok. Kurallara uyulmadığı zaman Kurum şöyle bir yol da izliyor: Yaygın kullanılış biçim de kılavuza dâhil ediliyor.

Bu konuda yapılması gereken şuydu belki de: “Kural budur, hiç kimseye bu konuda bir ayrıcalık tanınmaz.” Bu biçimde bir yaklaşım. O da Betül Hanım’ın söylediği, sizin de katıldığımız görüşe denk geliyor yani “Yazım Kılavuzu esnetilemez, bütün kurum ve kuruluşlar buna uymak zorundadır.”

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Ben de bir katkı yapabilir miyim.

Eğik çizgi ve noktanın haricinde yazıyla yazarken araya nokta konur mu dersiniz, ona kesinlikle olmaz, derim. Bunların haricinde bir şey kullanılırsa yanlış olur ama her iki durum da doğru olan şekillerdir bunlar.

Oturum Başkanı - Buyurun efendim.

Yunus ÖZDEMİR (Tutanak Hizmetleri Başkan Yardımcısı) - Sayın Başkanımızın da belirttiği gibi, biz konuşma dilini her gün binlerce sayfaya döküyoruz. Siz örnekleri verirken somut bir cümleyi alıyorsunuz, ona yönelik

örnekler veriyorsunuz ama biz her gün çok değişik cümlelerle karşılaşyoruz ve burada tek baz aldığımız TDK; biz gerçekten bunu çok önemsiyoruz. Bu kadar çok örnekle karşılaşınca ve orada karşılığını bulamadığımızda çok zorlanıyoruz. Uygulayıcılar olarak bizlerin bu sorunlarını bire bir çözmek için... O kadar çok örnek var ki hepsini sormak biraz zor oluyor. Biz bu konuda bir koordinasyon kurmak, sizinle işbirliği içinde olmak istiyoruz. Bunu nasıl sağlayabiliriz?

Oturum Başkanı - Yunus Bey, bu arada ben merak ettiğim için bir şey sormak istiyorum. Yani hakaretleri falan aynen yazmanız gerekiyor mu, ne kadar edep dışı olursa olsun?

Yunus ÖZDEMİR (Tutanak Hizmetleri Başkan Yardımcısı) - Evet.

Hasan Ferhat AYDIN (Stenograf) - İlginç örneklerimiz var.

Eski dönemde bir milletvekilimiz, daha önce kürsüye çıkan milletvekilinin boş konuştuğunu söylemek için kürsüye çıkıyor, diyor ki: "Sayın -kendi ismimi vereyim- Ferhat Aydın bu Meclisin fuzulisidir." Arkadaşımız, bu "f" harfini büyük mü yazacağız, küçük mü yazacağız, diye soruyor.

Oturum Başkanı - Güzel bir örnek verdiniz, teşekkür ederim.

Arkadaşlar, her şeyi de Türk Dil Kurumunun sistematiğe bağlamasını beklememek lazım, bu önemli bir örnektir. Yazan arkadaşlarımızın da burada kendi inisiyatifini kullanabileceği bir alan var sonuçta. Dolayısıyla, verdiğiniz örnekte olduğu gibi, hakikaten Türk Dil Kurumunun bu kadar detaya girmesinin bence gereği yok. Buna benzer örnekler başka şekillerde de karşımıza çıkabilir. O bakımdan, bu gibi durumlarda yazım görevini üstlenmiş olan arkadaşımızın da o muhtemel seçeneklerden hangisini tercih etmesi gerektiği hususunda bir inisiyatif kullanması lazım. Zaten çok değerli, tecrübeli arkadaşlarımız var sizin bünyenizde çalışan.

Burada, yasama dili için kullanacağımız yazım tekniklerini standardize edelim, burada Türk Dil Kurumundan destek alalım. Hatta bununla ilgili olarak belki bunu bir TBMM kararına da bağlayalım, burada gerekirse bir karar alalım bu standartlarla ilgili ama bunu Türkçe'nin yazım tekniğine yaygınlaştırıp da dilimizin yazım seçeneklerini de fakirleştirmeyelim.

Türk Dil Kurumu, belki sadece yasa dilinin yazımına ilişkin bazı özel standartlar da koyabilir ama bu özel standartlar yasa dilinin yazımında geçerli olur ama onun dışındaki bir gazete makalesinde, bir mektup yazımında, bir başka doküman hazırlanmasında daha esnek seçenekler yazım zenginliğini muhafaza etmek adına korunabilir.

Hasan Ferhat AYDIN (Stenograf) - Bazı kelimeler galat, yanlış olduğu için o yanlışlar devam ediyor.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Biz mümkün olduğunca galatlardan kaçıyoruz ama çok yerleşmişleri de tabii atamıyoruz.

Âdem TERZİ (TDK Uzmanı) - Konunun başka bir boyutu da var. Ben bir araştırma yaparken bilgisayar üzerindeki oyun dili üzerine eğildim. Dikkat

ettiğimde beni çok ürperten bir durum ortaya çıktı, 100 kelimedenden neredeyse 80'i yanlış yazılmış, bağlaçlar bağlı ama oradaki İngilizce sözcüklerin tamamı doğru yazılmıştı.

Türkçe, yazılışına direnilen bir dil, doğru kullanılmasına direnilen bir dil. O yüzden, biz galatlara karşıyız. Bu konuda iki tutum var: Bir, feshatçiler var, doğrucular var “Her şeyin doğrusu yazılmalı, kendi dilinden nasıl aldysak öyle yazalım.” diyenler var. Bir de, “Biz dönüşümleri görelim.” Diyenler var. Yani yazım konusunda uzmanlar arasında bir uzlaşmanın olmaması aslında normal.

Ben sizin önerinize gelmek istiyorum. Sizin çıkardığınız örnekler çok güzel örnekler. Belki bu çalışmanın devamını biz böyle yapabiliriz. Sizden bir komisyon, bizden bir komisyon; haftada bir toplantı, siz bize gelebilirsiniz, biz buraya gelebiliriz; tamamen örnekler üzerinden... Siz bize gelerek, biz size gelerek, belki bir senede çok önemli bir veri tabanı da sağlanmış olur.

Hasan Ferhat AYDIN (Stenograf) - Bir problemimiz de yabancı kelimelerin yazımı. Yabancı bir kelimeye Türkçe bir yapım eki geldiğinde... Mesela “ofşorzede” diyor, “offshore’zede” mi yazacağım? Ayrıca örnekleri de zenginleştirirseniz biz uygulamada çok rahatlarız.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Biz Arap alfabesini kullanırken Latin harflerine geçtikten sonra Osmanlı Türkçesini iyi bilenler “mütevazi” olmaz “mütevazi” olması gerekir diye Arap dilinin özelliklerini savunurlardı. Bu dönemde de, son elli yıldır, hatta son kırk yıldır, İngilizceyi bilenler İngilizce kelimelerin yazılışında kesinlikle taviz vermemekte mutlaka İngilizce söylenişine uygun olarak yazılmalı diye.

Biz İmla Komisyonu olarak baktığımızda, 1980’li yıllardan sonra, alfabesi farklı olan dillerin kelimelerini Türkçe’ye alırken Türkçe söyleniş esas almışız. Sadece Latin harflerini kullanan, Latin kökenli dillerden geçen kelimeleri alırken orijinal söyleyişi, orijinal yazılışı esas almışız ne yazık ki. Keşke o ilk dönemdeki, cumhuriyetin ilk dönemlerindeki tavrımızı devam ettirseydik.

Şu andaki kural, Latin harflerini kullanan dillerin kelimeleri orijinal yazılışına göre yazılır, diyor ama daha çok İngilizceden gelen şekline uygun olarak yazılıyor ama bu konuda gerçekten bizim de, gelen sorulardan anlaşıldığına göre halkın da büyük rahatsızlığı var. O konuyu yeni imla komisyonu oluştuğu zaman uzmanlar olarak tekrar gündeme getireceğiz ama şu anda kurallar bu şekilde olduğu için ben bunun tersini söyleyemiyorum.

Oturum Başkanı - Mesela Latince de bir ifade var “viyaduktus” “Duktus” bağlantı demek, “viya” da içinden demek. “Viyaduktus” içinden geçilen yer, bağlantı manasına. Bizde “viyadük” deniyor şimdi. Bu mesela Türk Dil Kurumu marifetiyle mi Türkçeleştirilmiş yoksa vatandaş kendiliğinden mi bunu Türkçeleştirmiş.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Yok, biz “köprü yol” olarak karşılığına verdik.

Oturum Başkanı - Arkadaşlar, şunu ifade edeyim: Şu ana kadar yapılan tartışmalar şunu gösterdi:

Öncelikle kapsamın ne kadar geniş olduğunu gördük.

İkincisi, hemen, çabucak, basit bir şekilde çözümlenecek bir konu olmadığını gördük.

Üçüncüsü, bu sorunun çözümlenmesine ne kadar büyük bir ihtiyaç olduğunu gördük.

Buradan hareketle, biraz önce Betül Hanım'ın da önerdiği gibi, TBMM'deki siz değerli uzman arkadaşlarımızla, Türk Dil Kurumundaki uzman arkadaşlarımızın belli bir komisyon bünyesinde, teknik komisyon bünyesinde bir araya gelip düzenli şekilde bu çalışmalarını devam ettirmek ve bu suretle bu çalışmaların Türkiye Büyük Millet Meclisinin diline... Tabii, diline derken, yasa tasarıları, teklifler, tezkereler, önergeler, bunların bir şekilde yazılı formata dönüştürülmeleri, kanunlaştırılmaları. Bütün bunları bir şekilde Türk Dil Kurumunun önderliğinde, sizlerin de deneyimlerinizin ışığında, en güzel Türkçe'yi yasama dilinde nasıl kullanabiliriz, noktasında bir karara bağlamak lazım.

Yasama dili komisyonu kurulması konusunda ben bir yasa teklifi verdiğimi söylemişim eğer böyle bir yasama dili komisyonu da kurulursa, siz de teknik komisyon olarak, bir şekilde, işbirliği ve dayanışma hâlinde yasama dilimizin, Anayasa'mızın dilinin, kanunlarımızda, mevzuatta kullanılması gereken dilin hakikaten üzerinde mutabakat sağlanmış, Türk Dil Kurumu tarafından onaylanmış, akredite edilmiş mükemmel bir formata dönüştürülmesi mümkün. Bu birinci husus.

Bunu, bahsettiğim yazılım çalışması marifetiyle, yazılım ortamında da, artık hiçbir yazım işiyle görevli arkadaşımızın hata yapmasına imkân bırakmayacak şekilde formatlamak. Bunu Microsoft Office 2010 versiyonunda yapmışlar, biz niye yapamayalım. Hatta buradan Microsoft'un desteğini de alabiliriz. Diğer yazılımlar da var bununla ilgili olarak. Ulusal ve uluslararası yazılım gruplarıyla, kurumlarıyla bu iletişimi sizlere yardımcı olmak adına ben seve seve üstenerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde sizin çalışmalarınızı bir şekilde vitrine koymak, bunlara destek vermek adına TBMM Genel Sekreterliğimizle birlikte, Haydar Bey'le birlikte yakın destek veririz.

Burada işin lokomotifi sizlersiniz. Bir tarafta işin teorik altyapısını hazırlamış ve bu çalışmalarını devam ettirmekte olan Türk Dil Kurumu, diğer tarafta pratik olarak işin mutfağında olan, bu yazım görevlerini üstlenmiş olan ve her gün hiç akla gelmeyecek kelimeleri yazmakla sorumlu olan arkadaşlarımız.

O bakımdan, bu katılımcı profili o kadar güzel düzenlenmiş ki ben gerçekten böyle bir çalıştay içerisinde sizlerle birlikte olmaktan çok büyük mutluluk duydum.

Kapanış Konuşması

Yıldırım Mehmet RAMAZANOĞLU - Oturum Başkanı

Arkadaşlar, bizim Anayasa'mızda 2.500 kûsur tekil kelime kullanılmış. Biz milletvekilini sadece tekil kelime olarak alıyoruz. Dolayısıyla, seviye, seviyeli, seviyesiz; bir tek "seviye"yi biz tekil kelime olarak alıyoruz eğer ekleriyle birlikte üretilmişleri de dikkate alırsak 22 binin üzerine çıkıyor kelime sayısı. Bunların sayısal çalışmaları bende mevcut. Bu teknik çalışmalarla ilgili bilgi işlem teknolojilerinden yararlanarak her türlü yazılım ortamlarını sizlere sunmak adına bunları bizzat organize edebilirim.

Sonuç itibarıyla burada belki şöyle bir neticeye varmak gerekir: Mesela, bir yerde, Anayasa'mızın bir yerinde "iktisadi teşekkül" deyip de öbür tarafından "ekonomik kuruluş" dememiz bir çelişkidir. Tanımlamalar çok önemlidir, bunlar hukuki tanımlamalar arkadaşlar. "İktisadi teşekkül" diyorsa, her yerde bu böyle geçmeli veya "ekonomik kuruluş" diyorsa öyle geçmeli. Kelimeleri evet seçenekli olarak kullanabiliriz, bazı yerde "seviye" deriz, bazı yerde "düzey" deriz ama bir şekilde yasa metninden konuşuyorsak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasama dilinden konuşuyorsak, o zaman burada belli standartları koyarken bir kuruluş veya bir kurum ne şekilde ifade ediliyorsa, aynen o şekilde ifadenin standartlaştırılması lazım. Şu anda Anayasa'mızda olduğu gibi devletimizin ismi beş farklı biçimde ifade edilmemeli, bir "anlaşma" kelimesi üç farklı şekilde yazılmamalı. Birleşik mi yazacağız, ayrı mı yazacağız tereddütleri yazım hatalarına yol açmamalı.

Tabii, ne kadar ivedilikle bu çalışmaları projelendirebilirsek... Projenin paydaşları ortada zaten. Bir: İşin pratiğinde olan sizler, değerli uzman arkadaşlarımız. İki: İşin teorik altyapısını hazırlayan ve bu konuda akreditasyon kurumu olarak karşımızda olan Türk Dil Kurumu ve bunun kullanım alanı olarak, asıl ihtiyacı duyanlar olarak da Türkiye Büyük Millet Meclisindeki milletvekilleri. O bakımdan, böyle bir çalışma, eğer gerekiyorsa, Meclisimizde birtakım kuralları da yasa haline getirmek suretiyse, sizin de dediğiniz gibi, kimsenin itiraz edemeyeceği, yasama dilinin ilkelerini somutlaştırıp "bu şekilde yazılacak kardeşim" diyebileceğimiz bir sonuca ulaştırmak...

Bugüne kadar bunlar yönetmelik bazında çıkmış, yasa bazında çıkmamış. Bunu bir yasal düzenlemeyle arkasında duracağımız, kimsenin de itiraz edemeyeceği, herkesin referans alacağı bir noktaya çevirebiliriz.

Bu çalıştay sonuçlarının da bir referans kitapçığı olarak ortaya konulması lazım. Bu son derece etkili olur ve bu aynı zamanda kurumsal bir kimlik kazanılmasında yardımcı olur.

Bu bakımdan, çalışmalarımızı bilgisayar ortamına taşıyabilirsek, İnternet ortamına taşıyabilirsek, hatta Türkçe'nin otomatik düzeltilmesine yönelik bir yazılımın... Bunu da belki bir yasa konusu yapabiliriz. Bu suretle hiç tereddüde

mahal kalmaz. Bilmiyorsak dahi, o yazılımı kullanmak suretiyle, o yazılım otomatik olarak bizim yanlış yazdığımız kelimeleri düzeltecektir. Henüz Türk Dil Kurumunun ya da o yazılımın içerisine girmemiş sözcükleri de bulmak suretiyle ekleyebiliriz.

Gerçekten bizim yasa metinlerimiz Türk dilinin şaheserleri olmak zorunda yani biz onlarla dilimizi de vitrine koymak zorundayız. Hele hele Anayasa'mızda... Şu anda Anayasa'nın yazım işlemi başladı. Onlar bizim görüşlerimize sunulacağı zaman, tabii sizlerin de katkılarıyla... Bir de Anayasa'nın diliyle ilgili daha spesifik bir toplantı yaparız uzmanlarla birlikte, Türk Dil Kurumuyla birlikte. Böyle bir yasama dili komisyonu kurulmamış dahi olsa durumdan vazife çıkarmamızı kimse engellemiyor.

Demek istediğim şey şu arkadaşlar: Bu önemli bir görev, tarihî bir görev, Türkçemize saygımız da bunu gerektirir, gelecek nesillerle bırakacağımız belki en büyük eser de bu yasa dilini belli bir formata kavuşturmak olacaktır inşallah.

Ben tekrar Haydar Bey'e ve çalışma arkadaşlarına teşekkür ediyorum.

Haydar ÇİFTÇİ (Genel Sekreter Yardımcısı) - Anadolu'da bir söz vardır "Dert seninse gaile benim mi?" derler. Bu meselenin derdi de bize ait, gailisi de bize düşer. Gailisini en fazla çekenlerden birisi de Sayın Vekilim, bunu hassaten ifade edeyim.

Siz de keyif aldınız zannediyorum. Böyle bir ortamda bizimle birlikte olmasından dolayı hassaten teşekkür ediyorum, sağ olsun. Daha sonraki süreçlerde, bu toplantılarda, dil hassasiyeti toplantılarında her zaman baş köşede olmasını hassaten istirham edeceğiz ondan.

Teşekkür ediyoruz.

İKİNCİ OTURUM

Yasama Metinlerinde Karşılaşılan Yazım Problemleri

Oturum Başkanı: Haydar ÇİFTÇİ (TBMM Genel Sekreter Yardımcısı)

Açış Konuşması

Haydar ÇİFTÇİ - Oturum Başkanı

Arkadaşlar, önemli bir konuyu, kayda değer bir ortamda, kayda değer bir sayıyla tartışmakta fayda var; sayıyı da muhafaza edelim.

Sayın Vekilimin bu noktadaki gayreti takdire şayan gerçekten. Bu, şu manada da önemli: Kendisi tıp doktoru ve meseleyi algılaması, meseleye yaklaşımı deruni bir kaygıdan hareketle olmuş; bu kitabı incellerseniz bunu görme imkânınız da olur. Misyon olarak da bizlere, hepimize bir şey yüklüyor; bu konularda bir hassasiyet ve gayret içinde olmamızın mecburiyetini de yüklüyor yani “Ben inşaat mühendisiyim dil hassasiyeti neyi ifade eder? Hesap kitapla uğraşırım, edebiyatla çok fazla işim yoktur.” anlamında bir yaklaşım çok doğru değil. Ben hayatımda tatbik etmiş bir insanım bir inşaat mühendisi olarak. Bunun doğruluğunu da bir manada test etti Sayın Vekilim bir doktor olarak. Çok ciddi katkı da sağladı. Güzel de oldu, sizler açısından da keyifli oldu umarım.

Bir sonraki süreçte, önümüzdeki günlerde yapacağımız çalışmalarda da, bizim için de, bu tür insanlardan istifade etmemiz açısından, varsa bu tür bildiğimiz, tanıdığımız insanlar buralara davet etmek için de önemliydi bu. Bu konuda da açık olmamızda fayda var.

Bu ikinci safha itibarıyla süre de biraz sıkıştı. Bu safhadan itibaren kalan arkadaşlarımıza beşer dakika süre vermemiz uygun olacak herhâlde. Gördüğümüz kadarıyla burada şematik temel prensiplerden hareketle tespitlerimizi ortaya koyacağız. Bir sonraki süreçte de bunlar tartışma zemini olacak Dil Kurumumuzla beraber; tartışmadan ziyade bir istişare zemini olacak esasında.

Arkadaşlarımızın yaptıkları tespitler çok önemli tespitler ve bugün, burada halledilecek meseleler olmadığını biz de gördük esas itibarıyla. Ne kadarı halledilir daha sonra? O da ayrı bir mesele. Çok önemli, çok hassas, bir o ölçüde de çok kolay kolay konular değil ama büyük bir çoğunluğu günlük hayatta paylaştığımız, konuştuğumuz, çok tabii hale gelmiş meseleleri “Biz niye böyle konuşuyoruz?” diye tartışıyoruz. Tabii, tartışmamız lazım, düşünmemiz lazım her şeyi. Bu doğru mu? Doğru değil. Doğrusu nedir? Bu meseleye çözüm bulacak da sizlersiniz, onu da size havale ediyoruz; notlarınızı alacaksınız, bir sonraki süreçte, belki yazılı olarak da bunları sormakta fayda var. Bu platformda bunları da istişare etmek, sizlere de çok kayda değer bakış açısı kazandırır, iyi bir ufuk açar, faydalı olduğu da muhakkak Dil Kurumu açısından da.

Sunumlar

Tutanağa Giren Metinlerde Karşılaşılan Yazım Problemleri

Demet ORUÇ (Stenograf)

Sayın Başkan, değerli katılımcılar; süreyi de göz önünde bulundurarak tutanağa giren metinlerde karşılaştığımız yazım problemlerini aktarmaya çalışacağım.

TBMM Genel Kurulunda okunan tezkereler ve önergeler, Danışma Kurulu ve siyasi parti grup önerileri, Meclis araştırması ve Meclis soruşturması önermeleri, komisyon raporları, gelen kâğıtlar, sözlü ve yazılı sorular doğrudan veya dolaylı olarak Tutanak Dergisi'ne girmektedir.

Yazılı sorular ve cevapları ile komisyon raporları hiçbir işlem görmeden doğrudan Tutanak Dergisi'ne eklenmektedir.

Bunların dışında kalan tezkereler, önergeler, öneriler, sözlü sorular Genel Kurulda okunmak suretiyle tutanağa alınmaktadır. Bu metinlerde bazen okumaktan kaynaklanan problemler olabilmekte ancak bu hatalar metnin orijinaline sadık kalınarak düzeltilmektedir. Bazen de Kâtip Üye tarafından sehven ya da bilinçli olarak paragraflar atlanarak okunmaktadır. Böyle bir durumla karşılaşıldığında atlanan kısmın yazılıp yazılmaması konusunda tereddüt yaşanmaktadır. Şu anki uygulama metnin aynen tutanağa geçirilmesi yönündedir.

Yasama ve denetimle ilgili bu metinlerdeki farklı yazım biçimleri Tutanak Dergisi'nde yazım birliğinin sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Başkanlık olarak Genel Kurul ve komisyon tutanaklarında Türk Dil Kurumu (TDK) Yazım Kılavuzu esas alınmaktadır. Bu nedenle, Tutanak Dergisi'nde yazım birlikteliğinin sağlanması açısından bu metinlerin yazımında da TDK'nin Yazım Kılavuzu'nun referans alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

Şu anki uygulamada Tutanak Dergisi'nin başına, bu metinlerin orijinaline bağlı kalınarak yazıldığı şeklinde bir ibare konulmaktadır. Ancak daha kalıcı bir çözüm bulunması gerektiği aşikârdır.

- Bu metinlerde rastlanan yazım farklılıklarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Kelimelerin birleşik veya ayrı yazılması,
- Tarihlerin yazımı,
- Noktalama işaretleri,
- Rakamlara gelen eklerin yazılışı,
- Büyük/küçük harflerin kullanılışı,

- Milletvekili isimlerinin yazımı

Şimdi en sık karşılaştığımız yazım farklılıklarına dikkat çekmek için birkaç örnek sıralayalım:

1) Genel Kurulda okunan tezkere, araştırma önergesi ve önerilerde tarih yazımında gün, ay ve yıl aralarına genellikle “.” konulmaktadır.

(Örnek : 05.10.2012)

Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik’in 11’inci maddesi gereği ve Yazım Kılavuzu’nun 36’ncı sayfasında belirtilen kurala uygun olarak tutanaklarda tarihlerin yazımında gün, ay ve yıl aralarına “.” yerine “/” kullanılmaktadır.

(Örnek: 05/10/2012)

2) Yine bu metinlerde yüzde, binde gibi oransal ifadelerin yazımı bazen yazıyla, bazen işaretle (%) yazılmaktadır.

(Örnek % 5, % 9)

Başkanlık olarak bugüne kadarki uygulamamız bu ifadelerin yazıyla yazılması yönündedir.

(Örnek: onda 3, yüzde 10, binde 9, on binde 5)

3) Genel Kurulda okunan metinlerde bazı kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturum ve iş yeri adlarına getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılmaktadır.

(Örnek: Genel Kurul’un, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin, Danışma Kurulu’nun, Bakanlar Kurulu’nca)

Yazım Kılavuzu’nun 39’uncu sayfasındaki kural doğrultusunda tutanak yazımında kurum, kuruluş, kurul v.b. adlarına getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılmadan yazılmaktadır.

(Örnek: Genel Kurulun, Danışma Kurulunun, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Bakanlar Kurulunca)

4) Yine bu metinlerde kanun, tüzük, yönetmelik isimlerine getirilen ekler birleşik yazılmaktadır.

(Örnek: 657 sayılı Kanunun, Anayasanın, Medeni Kanunun)

Yazım Kılavuzu’na göre kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adları büyük harfle başlamalı ve bunlara getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılmalıdır. Başkanlık olarak tutanak yazımında yukarıdaki kural esas alınmaktadır.

(Örnek: 657 sayılı Kanun’un, Anayasa’nın, Medeni Kanun’un)

5) Bunun yanı sıra, Genel Kurulda okunan bu metinlerde rakamlara gelen “-inci / -ıncı / -nci / -ncü” ekinin yazımı bazen nokta ile bazen de bir ara verilerek yazılmaktadır.

(Örnek: Anayasanın 98. ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri; 5237 sayılı Kanunun 278 inci maddesi, 278 sıra sayılı kanun tasarısının 92 nci maddesi)

Yazım Kılavuzu'nda yer alan “Kesme işareti sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur.” kuralı gereği kesme işareti kullanılmaktadır.

(Örnek: 5237 sayılı Kanun'un 64'üncü maddesi; 278 sıra sayılı Kanun Tasarısı'nın 92'nci maddesi)

6) Yine bu metinlerde yer alan milletvekili imzalarında isimler bazen TBMM Albümünden farklı olmaktadır.

(Örnek: Durmuş Ali Torlak ya da Durmuşali Torlak)

Başkanlığımızca milletvekili isimlerinin yazımında TBMM Albümü esas alınmaktadır.

(Örnek: D. Ali Torlak)

Ayrıca milletvekillerinin yazılı talepleri doğrultusunda düzeltmeler yapılmaktadır.

Bu farklılığın ileride Tutanak Dergisi'nde araştırma yapacak olanlar için de sorun oluşturmaması için yazım birlikteliğinin sağlanmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

7) Belirtilen genel problemlere ek olarak, Genel Kurulda okunan metinlerde genellikle teamüller doğrultusunda oluşmuş dil kullanılması yeni Yazım Kılavuzu'yla bazı farklılıklara neden olmaktadır.

Örneğin “İç Tüzük” Yazım Kılavuzu'nda ayrı, ancak bu metinlerde “İçtüzük” şeklinde birleşik olarak yer almaktadır.

Yine aynı şekilde “Açık oylamaya tabi işleri gösterir.” ibaresinde geçen “tabi” kelimesi düzeltme işareti kullanılarak “tâbi” olarak yazılmaktadır.

8) Tüm bunlara ek olarak kanun tasarı ve tekliflerinin görüşmeleri sırasında milletvekilleri tarafından verilen değişiklik önermelerinde de farklı yazım biçimleri kullanılmaktadır.

Bunun örnekleri önermelerin başlığından sonundaki imzaya kadar değişik aşamalarda görülebilmektedir.

Örneğin, tasarı metninde yazıyla yazılması gereken bir ifade, önergede rakamla yazılabilmekte ya da tam tersi görülmektedir.

Bazen de aceleyle hazırlanan önergelerde kelime yazımlarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilmemektedir. Ancak bu metinler önerge kabul edildiği takdirde kanun metni hâline gelmektedir.

9) Yine önergelerde yer alan imzalarda mesleki ve akademik unvanlar kullanılmakta (Örnek: Prof. Dr. Haluk Koç, Dr. Reşat Doğru) ancak yerleşik bir uygulama olarak Başkanlığımızca tutanaklarda bu unvanlar yazılmamaktadır.

10) Yukarıda sayılan tüm bu yazım farklılıklarına sözlü ve yazılı sorularda da rastlanmaktadır.

Bunun dışında sözlü sorularda bazen bir önceki bakandan soru sorulmakta ancak kürsüde yeni bakanın ismi okunmaktadır.

Bu durumda elimizdeki orijinal soru metni ile kürsüde okunan soru metni arasındaki farklılıklar yazımda tereddütler doğurmaktadır.

Çözüm Önerileri:

Yasama metnindeki yazım ve dil bilgisi yanlışlarını gidermek ve yazım birliğini sağlamak adına;

TDK öncülüğünde yasa yapım sürecine katılan birimlerle (Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, TBMM ve diğer kamu kuruluşlarının yasa yapım birimleri) ortak çalışma yapılarak yasama dili konusunda birlik sağlanmalı,

TBMM yasama birimleri çalışanlarına bu konuda eğitim verilmeli, gerekirse danışmanlık birimi oluşturulmalı,

Bu metinleri hazırlayan siyasi parti grupları başta olmak üzere, tüm milletvekili danışman ve sekreterlerinin bilgilendirilmeli ve gerekirse Tutanak Hizmetleri Başkanlığınca oluşturulacak bir birim aracılığıyla bu konuda destek hizmeti verilmelidir.

Denetim Önergelerinde Karşılaşılan Yazım Problemleri

Kamil ATLAY (Yasama Uzmanı)

Çalıştığım şimdiye kadarki aşamasında, kâtip üyeler tarafından yahut da Genel Kurulda sayın milletvekilleri tarafından yapılan konuşmaların ne şekilde yazılacağı, Türk diline, yazım kurallarına uygun şekilde nasıl yazılacağı üzerine konuşmalar yapıldı. Kanunlar Kararlar Başkanlığı olarak denetim önergelerine ilişkin olarak özellikle, gelen önergeler üzerinde herhangi bir değişiklik yapma imkânımız olmadığı için, milletvekillerinin söylemiş olduğu kelimelerin Türk diline nasıl uygun olduğunun yazımından ziyade önergelerde karşılaşılan yanlışlıklar, eksiklikler, fazlalıklar, bunlarla ilgili tecrübelerimi aktarmaya çalışacağım.

Denetim önergeleri, kanun teklifleri ya da tasarılarının aksine bir kurul tarafından etraflıca incelenerek yazılan önergeler olmadığı için yahut da çeşitli aşamalarda, bakanlık tarafından oluşturulması, Başbakanlığa sevk edilmesi, daha sonra Kanunlar Kararlar Başkanlığı, Araştırma Merkezindeki arkadaşlar tarafından incelenmesi, komisyon aşaması, Genel Kurul aşaması gibi çeşitli aşamalarda kanun tasarı ve tekliflerinin denetlendiği gibi denetlenmenin aksine, denetim önergeleri herhangi bir şekilde bir birim veya oluşum tarafından denetlenmiyor. Uygulamada, çoğunlukla milletvekilinin tercihinine göre ya kendisi tarafından bizzat kaleme alınıyor yahut da görevlendirdiği bir danışman arkadaşımız vasıtasıyla yazılıyor. Dolayısıyla, kanun tasarısı veya teklifinin yazım veya dil açısından sahip olduğu yetkinliğe, olgunluğa ulaşması biraz daha zor oluyor.

Daha çok kullanılan ve daha az kullanılan denetim önergeleri var. Yazılı ve sözlü sorular sayı anlamında daha çok kullanılıyor, Meclis araştırmaları da nispeten daha çok kullanılıyor, Meclis soruşturması ve gensoru nispeten daha az kullanılıyor. Kullanım sıklığı arttıkça o önergelerde gözlemlediğimiz yanlışlıklar da daha çok olabiliyor.

Yazılı ve sözlü sorularda sıklıkla -tahminimi söylüyorum- seçim bölgelerine gidildiğinde milletvekili veya beraber çalıştığı arkadaşı notlar alıyor, bu notları daha sonra yazılı veya sözlü soru önergesi hâline getiriyorlar ve daha çok vatandaşın yansıtmış olduğu kavramlar, kurumlar üzerinden bu önergeler yazılıyor. Örneğin, “Kamu Denetçiliği Kurumu” değil de “Kamu Kurumu”, “Denetçilik Kurumu” gibi kavramı ifade eden fakat yanlış bir şekilde ifade eden metinler önümüze gelebiliyor. Yer isimleri, kişi isimleri, kanun isimleri, kanunun tarih ve sayısı çoğunlukla yanlış olabiliyor.

Sözlü soru önergelerinde şöyle problemler olabiliyor: Bakanlık değişimlerinde yahut ilgili kişinin yapmış olduğu görevde yanlışlıklar olabiliyor. İşte, “Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı” görevini ifa eden kişi örneğini verebiliriz, sadece “Devlet Bakanı” yazılıyor, “Başbakan Yardımcısı” yazılıyor yahut “Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı” değil de

“Ulaştırma Bakanlığı” yazılabiliyor. Buna benzer yanlışlıklar oluyor yahut kişilerin ismi yanlış yazılabiliyor. Sözlü soru önermelerinde bu nispeten kâtip üyenin okuyacağı nüsha üzerinde düzeltmeler yapılabildiği için... Biraz önce sunum yapan stenograf arkadaşım da söyledi, makam, unvan isimleri yazılabiliyor; avukat, dişi, MHP, CHP milletvekili gibi. Bu sözlü soru önermeleri okunurken kırmızı kalemle kâtip üyenin okuyacağı nüshanın düzenlenmesi yoluyla düzenlenebiliyor fakat yazılı sorulara bakanlıklardan gönderilen cevaplar doğrudan doğruya taranarak Tutanak Dergisi’ne girildiği için buna benzer yanlışlıkların düzeltilme şansı çok fazla olmuyor.

Meclis soruşturması, gensoru, genel görüşme, Meclis araştırması önermelerinde Genel Kurulda okunan kısım 500 kelimeyi geçemiyor İç Tüzük gereği, dolayısıyla meramını anlatmak üzere milletvekillerinin 500 kelimelik bir kotaları oluyor ve bu kotaların bazen istenilen şeyin önemine binaen doğru kullanılmadığını düşünüyorum; tekrarlar olabiliyor, eksik kalıyor, anlatılmıyor. Bu anlamda yazım hatalarıyla karşılaşabiliyoruz.

Bir de son dönemde veya öncesinde -biraz önce bir konuşmacı arkadaş dile getirmişti- “New York, Washington” örneği verilmişti. İngilizce kelimeler ve Kürtçe kelimeler şu an önerilerde... Türk alfabesinde olmayan “X” harfi gibi veya “Q” harfi gibi harfleri barındıran önermeler gelebiliyor.

Denetim önermeleriyle ilgili genel olarak söyleyebileceğimi yazım hataları, Türk dilinin kullanımından kaynaklanan hatalar bunlar.

Teşekkür ederim.

Komisyon Raporları ve Önergelerde Karşılaşılan Yazım Problemleri

Mustafa ŞAHİN (Yasama Uzmanı)

Sayın Genel Sekreterim, değerli katılımcılar; öncelikle bu buluşmada emeği geçenlere teşekkür etmek isterim. Şu ana kadar gerçekten kendi adıma pek çok konuda yeni bilgiler edindiğimi paylaşmak isterim.

Belki tartışma bölümünde çalıştığınız genel ilkeleri veya sonuçlara ilişkin yazımda tespit ettiğim görüşlerimi paylaşacağım ancak bu bağlamda oturum konusuyla ilgili bir çerçeve sunmaya çalışacağım.

Tabii, komisyon raporları ve önerilerde görülen yazım problemleri çok çeşitli hâller alabiliyor. Kuşkusuz, bu süreçte özellikle Kanunlar Kararlar Başkanlığı bünyesinde araştırma - inceleme bürosu olarak, Meclis Başkanlığına sunulan kanun tasarı ve tekliflerinde gördüğümüz, tespit ettiğimiz dil yanlışlarını, yazım yanlışlarını raporumuza aktarmaktayız. Ancak bu raporda yer alan tespitlerin komisyon metnine intikali noktasında zaman zaman kesintiler olabiliyor veya dikkate alınmayabiliyor. Bu bizim de büro komisyon metinlerinin nitelik sorununda rastladığımız temel sorunlarından biri bu yani inceleme - araştırma bürosunun inceleme raporunda yer verdiği tespitleri komisyon metnine intikalini biz bekliyoruz.

Bu aşamada tabiatıyla komisyon raporlarının özelliğini bir daha hatırlayalım. Komisyon raporlarında iki bölüm var; biri rapor dediğimiz bölüm, diğeri metin. Metne dair yazımda veya kabullerimizde bizim iki kaynağımız var. Birinci kaynak, Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, diğeri de Türkiye Büyük Millet Meclisinin kanun tekniğine ilişkin kabulleri. Tabii, bu noktada önümüze gelen tasarı teklifin kod kanun veya çerçeve kanun tasarı veya teklifi olmasına bağlı olarak da bir yaklaşım farkımız var. Kod kanunlarda olabildiğince, o iki kaynak ve Türk Dil Kurumunun yazım kurallarını, cari yazım kurallarını benimsiyoruz ancak çerçeve kanun tasarı ve tekliflerinde ise ilgili kod kanunun sistematığına, terminolojisine, kendi kanununun imla kurallarına vesaire, olabildiğince her kod kanunun bütünlüğü içinde ahengin bozulmamasına özen gösteriyoruz. İncelemelerimizde de bunlara odaklanıyoruz.

Kuşkusuz komisyon raporları daha bir rapor formatında yazıldığı için doğrudan Türk Dil Kurumunun kabulleri hâkim o noktada ve bu rapor bölümünde, bilindiği gibi, rapor hakkında genel bilgiler, konusu, milletvekillerimizin tasarı ve teklif hakkındaki görüş, eleştiri ve temennileri, değişiklikler ve gerekçeler anlatıma konu oluyor ve bu çerçevede Türk Dil Kurumunun yazım kuralları büyük ölçüde geçerli norm olarak kabul edilmiş durumda. Metne ilişkin ise belirtmiş olduğum gibi, Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ve bizim kendi içimizdeki mesleki formasyonumuzun gerektirdiği, özellikle Kanunlar Kararlar Başkanlığı bünyesindeki bilgi ve tecrübe havuzundan yararlanıyoruz. Tabiatıyla, biz

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı olarak da halen bir çalışma yürütmekteyiz. Özellikle komisyon raporlarının niteliğinin güçlendirilmesi noktasında veya daha geniş kapsamlı komisyon çalışmalarının ortak norm ve standartlara tabi tutulması noktasında bir çalışma yürütmekteyiz ve bu çalışmanın içinde raporların içeriğinde olması gereken hususlar veya pek çok yasama sürecine etkine bulunacak pratiklere ilişkin bir standardizasyon pratiği içindeyiz. O da yakın zamanda paylaşılacak.

Tabiatıyla en sorun yaşadığımız konuların başında önergeler konusu geliyor. Önergeler, tabiatı gereği bir süre sınırı içinde üretiliyor ve komisyon çalışmalarında olsun, Genel Kurul çalışmalarında olsun önerge yazımlarında söz konusu düzenlemenin ait olduğu mevzuat bütünlüğünün gözetilmesi ihmal ediliyor. İhmal edildiği noktada yeni yazım çok eklektik bir hâl alabiliyor; o kanun bütünlüğü içinde terim birliği gözetilmeyebiliyor, imla kurallarının niteliklerinde ayrışan tercihler geliştirilebiliyor ve biz de büyük ölçüde, komisyonda çalışan yasama uzmanları olsun, Kanunlar Kararlar Başkanlığı olarak sıra sayısının okunması noktasında olsun, olabildiğince mevzuatımızın niteliğinin gerek yazım ve imla kuralları gerekse bizim kanun dili veya kanun tekniğine adını verdiğimiz çerçeveye uyumu noktasında sürekli bir çaba içindeyiz.

Bu buluşma gibi önümüzdeki dönem, Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Başkanlığımız ve Türk Dil Kurumu arasında yapılacak işbirliği ve çalışmaların ben de yasama sürecine, yasama belgelerinin sıhhatine, niteliğinin güçlenmesine önemli katkıları olacağını düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Kanun Yapımında Görülen Yazım Problemleri

Fatih ÇELEBİ (Yasama Uzmanı)

İlk oturumun başında Sayın Milletvekilimiz, bu çalıştayın iki ayaklı bir çalıştayın ilk ayağını teşkil ettiğini söylemişti; ikinci olarak Kanun Yazımında Türk Dilinin Kullanımı adı altında yeni bir çalıştay düzenleneceğinden bahsetmişti. Benim konum nispeten oraya giriyor. Ben belki bir adım olarak, bir girizgâh olsun mahiyetinde böyle bir sunum yapmaya çalışacağım.

Kanun yapımı dediğimiz zaman, kanunun hazırlanması ve Genel Kurulda görüşülmesi, Anayasa'da öngörülen usuller çerçevesinde Cumhurbaşkanına gönderilmesi, yayımlanması ve yürürlüğe girmesi, bu hususları anlıyoruz. Tabii, kanun yapımının bir hazırlık safhası var. Şöyle bir istatistikle başlamak istiyorum. Anayasanın 88'inci maddesine göre kanun önermeye milletvekilleri ve Bakanlar Kurulu yetkili. 23'üncü dönem istatistiği şu şekilde: Kanun numarası almış, Resmî Gazete'de yayımlanmış toplam 548 adet kanun var, bunların 53 tanesi esas alınarak görüşülmüş kanun teklifleri yani ortalama yüzde 10'u kanun teklifinin kanunlaşması neticesinde kanun olmuş, geri kalanı da tasarılar. Dolayısıyla, 548 adet kanundan bahsettiğimizde, bunların dile ilişkin bir tartışmasını yaparken, aslında esas manada olduğu yerin bakanlıklar ve nihayetinde Başbakanlık olduğunu gözden ırak tutmamak gerekiyor. Dolayısıyla, bir metnin Meclise geldikten sonra niteliğinin ne ölçüde değiştirilebildiği hepimizin malumu. Zaman baskısı, siyasi iradenin müdahale ettirmemesi gibi birtakım etkenlerle ana metin bir ölçüde korunuyor. Dolayısıyla diyebiliriz ki aslında nitelikli kanunlara ulaşmanın yolu Bakanlar Kurulundan Meclise sevk edildiği hâliyle bir kanun metninin mükemmele yakın olması, var olan ufak tefek eksikliklerinin burada giderilmesidir. Arzulanan budur ama biraz önce Sayın Genel Sekreterimiz Adalet Bakanlığı tecrübesinden bahsetti, orada da bir zaman baskısıyla zaman zaman karşılaşılabiliyor. Dolayısıyla, bu, nitelikli kanunlara ulaşmamızın önünde başlıbaşına bir engel. Bunu göz ardı etmememiz lazım.

Netice itibarıyla, hâkimlerden falan da ben bu tarz şikâyetleri duyuyorum, Meclis çalışanı olmamız hasebiyle “şu kanunları güzel çıkarın da biz de rahat yorumlayabilelim.” Şeklinde. Fakat, dediğimiz gibi, bizim buradaki dahlimiz hiç değil fakat sınırlı. Bunu gözardı etmememiz gerekiyor.

Bizim, buraya ulaştıktan sonra yaptığımız incelemeye dayanak teşkil eden hususlardan biraz önce Sayın Başkanımız ve Mustafa Bey bahsetti. Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, İç Tüzük'ümüz ve büyük ölçüde de bugüne kadar kanun yazımında yerleşmiş olan teamüller. Bu teamüller de Tutanak Hizmetleri Başkanlığının sıkça eleştirisine maruz kalıyor. Örneğin biz Türk Dil Kurumunun belirlemiş olduğu birtakım kesme işaretlerini kullanmıyoruz. Çok temel örnek olsun diye söylüyorum, bir kanun metninde “Devlet Memurları Kanununun 9 uncu maddesi dediğimizde” , “Kanunu'nun”

diye kesmeyle ayırmıyoruz mesela; “9 uncu” madde dediğimizde, arada kesme işareti kullanmıyoruz “dokuz uncu” diye de okuyabilirsiniz. Açıkçası ben doğru bulmuyorum bunu ama yerleşmiş, kuvvetli bir teamül. Biz geriye dönüp kavanin mecmualarına baktığımızda, otuzlu, kırklı yıllarda da “uncu” , “inci”lerin ayrılmadığını görürüz. Acaba altında yatan, o dönemde böyle bir kural yok muydu da öyle yerleşti kaldı mı acaba kesme işareti? Sebebini bilmiyorum fakat bugün itibarıyla TDK’nun belirlemiş olduğu bu kurala net bir şekilde aykırı. Zaten biz Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı olarak Sayın Meclis Başkanımızın talebiyle 24’üncü dönemde çıkmış sekiz kanunu Türk Dil Kurumuna gönderip görüş de istemiştik. Bu bahsettiğim hususlar da zaten TDK’nun belirlemiş olduğu hususlara aykırılıklar şeklinde maddeler hâlinde sıralanmış.

Netice itibarıyla bu bir tercih. Ben şahsen yasama uzman yardımcısı olarak Meclise girdiğimden beri “uncu” niçin kesmesiz yazılır bunu anlayamıyorum fakat kesmesiz bir teamül var. Dolayısıyla, böyle devam edebilir de fakat Sayın Milletvekilimiz de bahsetti, belki yasama dili komisyonu gibi bir komisyon marifetiyle bunu bir kurala, kaideye bağlanması düşünülebilir.

Bir husus var, Tutanak Hizmetleri Başkanlığı ve TDK arasında yapılabilecek işbirliğine dair. Ben bu konuda bir araştırma yapmıştım. Almanya’da ilginç bir örnek var. Alman Dili Vakfı diyebileceğimiz bir kuruluş, bir kamu kurumu değil aslında. 1966 yılında, redaksiyon gibi bir birim, Alman Parlamentosunun talebiyle böyle bir yapılanmaya gitmişler. İlk etapta ciddi sayıda uzman vesaire orada çalıştırılmamış. Daha sonra, 2007 - 2008 döneminde “Anlaşılır Kanunlar” diye... Aradan geçen zaman da kırk yıl. Anladığım kadarıyla ciddi manada bir talep görmemiş, bir ölçüde yok sayılmış bir birim olmuş. Belki de şu gerekçeyle: Dilciler kanundan anlar mı? Öyle bir tercihten dolayı atıl kalmış diyebiliriz. 2007 - 2008 döneminde bir proje yapılmış. Almanlar projeyi yaparken de işbirliği yapacakları ülke olarak İsviçre’yi seçmişler çünkü İsviçre’de böyle bir birim mevcutmuş ve işler bir şekilde faaliyetetmiş. Dolayısıyla, İsviçre örneği üzerinden kendilerinin 1966’dan beri var olan o redaksiyon birimini nasıl geliştirebiliriz sorusuna cevap aramak üzere bir proje yapmışlar. Bu projenin neticesinde, 2009 yılında Almanya İç Tüzüğü’nün 80/A maddesi, mükerrer bir madde olarak oraya işlenmiş, bir hüküm konulmuş yani o güne kadar fiilen olan bu redaksiyon birimi İç Tüzük’te ifadesini bulmuş. Şöyle söylüyor: “Esas komisyonlar, yasama faaliyetlerinde -talep etmeleri hâlinde, bağlayıcı değil fakat kaydettiği aşama anlamında söylüyorum... Yok sayılan birim bugün İç Tüzük’te var. Belki yarın bağlayıcı olara bundan görüş alınması gibi bir yola gidilecek. Netice itibarıyla orada şu an 80/A maddesinin birinci fıkrasında komisyonların yasama faaliyetleri esnasında orada çalışan linguistlerden faydalanabileceğine imkân tanıyor, ikinci fıkrasında da “Bundestagın diğer faaliyetlerinde de redaksiyon birimlerinden istifade edilebilir” diye bir yol açılmış. Bunu şunun için

söylüyorum: Biz bunu örnek olarak almak zorunda değiliz ama böyle bir kurumsallaşmaya gidilmiş olması... Söylediğim gibi, Bundestag'da çalışanlar Alman Dil Vakfının dil uzmanları. Ama İç Tüzük hükmünde, Bundestag'ın bunlu kendisinin de kurup, orada kendisinin de personel istihdam etmesine imkân tanıyacak bir ifadesi de var. Ama hâlihazırda bu şekilde yürütülüyor.

O projenin diğer bir noktası da: Biraz evvel ifade etmeye çalıştım, genelde 90/90 kuralı vardır kanun tasarısı teklifi anlamında, yani yüzde 90'ını kanun tasarıları teşkil eder kanunların. Bu dünya üzerinde de aşağı yukarı geçerlidir. O proje neticesinde... Yani biraz önce tespitini yaptığımız TBMM'nin tek başına yapabileceği inceleme, düzeltmeler sınırlı olacağı için, aynı şekilde diğer bakanlıkları da bağlar şekilde, Adalet Bakanlığını anladığım kadarıyla... Çünkü bizde de öyle, Adalet Bakanlığının rolü daha fazla kanun yapımında. Orada da aynı şekilde redaksiyon birimi, şu an 7 dilcinin çalıştığı redaksiyon birimi kurulmuş. Bu bir yol gösterebilir diye düşünerek bu örneği veriyorum.

Netice itibarıyla, evet biz kanun metinlerine yasama uzmanları olarak bakıyoruz, -dil hassasiyeti olan olmayan, kişilere göre değişmekle birlikte- ama Türk Dil Kurumundan gelen uzmanlarımızın da söylediği gibi, o farklı bakış... Çünkü bizim sadece noktalama işaretleriyle de sınırlı tutmamamız gerekir yani bir kanun metninin, ortalama bir vatandaşın anlayabileceği üslupta yazılmış olması lazım. Biz bugün mevzuatı taradığımızda noktalı virgüllerle bağlanmış üç sayfalık cümleler görüyoruz. Muhtemelen bir dilci buna basitlik, sadelik, anlaşılabilirlik perspektifinden “uygun değildir” diyecek. Biz, sonunda ve başında özne yüklen uyumu varsa tamamdır diyoruz ama acaba başka bir şekilde formüle edilebilir mi? Zaman buna müsait olmayabilir, olduğu durumlarda bunun bu perspektiften de ele alınmasına imkân tanıyacak bir yapılanma... Belki Türk Dil Kurumu personelinin, Mecliste kurulan bir birimde geçici görevlendirmesi de olabilir, bunun ismini biz koyamayız tabii burada. Bu şekilde yapılmasının, bu hususta bir birikime kavuşulması noktasında önemli olacağını düşünüyorum.

Keza, bahsettiğiniz gibi, düzenli olarak görüşmek istiyoruz TDK ile diyorsunuz. Bu durumda TDK'nın zaten hâlihazırda buradaki irtibat kişileri, kendilerinin de cevap veremeyeceği, Kurulun toplanmasını gerektiren hususları da oraya taşıyabilecekler. Dolayısıyla, bizim gidip onların gelmesinden ziyade burada yerleşik bir yapılanmanın daha olumlu neticeler vereceğini düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim.

Yasama Metinlerinin Tashihi ve Dizgisinde Karşılaşılan Yazım Problemleri

Aydın SARAÇ (Musahhih)

Sayın oturma başkanım, Türk Dil Kurumunun sayın uzmanları ve değerli mesai arkadaşlarım.

Basımevi adına görüşlerimi açıklamaya çalışacağım.

Yasama metinlerinin tashihinde karşılaşılan sorunlara geçmeden önce Basımevinde yasama metinlerinin tashihi konusunda neler yapıldığını kısaca belirtmekte fayda görüyorum.

Basımevine gelen yasama konulu tüm metinler, baskı öncesi musahihlerce baskı sayfalarından okuma, orijinal metinlerden dinleme şeklinde kontrol edilmektedir. Görülen imla ve yazım hataları, ürünün menşesine göre düzeltilmekte; bu yapılırken, iş hangi başkanlığı ilgilendiriyorsa oranın yetkilisi ile diyaloga geçmek suretiyle teyit alınmakta, metnin nihai şekline bu yolla karar verilmektedir.

Tutanak Müdürlüğünden gelen işlerde çok fazla zaman problemi yaşanmadığı için, uzman stenograf, stenograf, başkan ve başkan yardımcıları ile görüşülerek sorun çözüme kavuşturulmaktadır.

Kanunlar Başkanlığından gelen işlerde ise- ki en önemlileri sıra sayılarıdır- ürünün, genel kurulda görüşülmeden 48 saat önce milletvekili ve gruplara sunulması zorunluluğu yüzünden birtakım sıkıntılar yaşamaktayız.

Sıra sayıları, sunuş bölümleri, komisyon raporları, muhalefet şerhleri ve kanun metinleri gibi pek çok kısımdan oluşmaktadır. Sıra sayıları Basımevine genelde olarak akşam saatlerinde gelmekte ve o esnada genel kurul çalışmayabilmektedir. Sıra sayısının herhangi bir bölümünde karşılaştığımız bir hatayı düzeltme konusunda özellikle genel kurulun çalışmadığı saatlerde muhatap bulma sıkıntısı yaşamaktayız. Basımevinden beklenen şey o gece işin okunması, hatasız bir biçimde baskıya hazırlanması ve ürünün sabah saatlerinde teslimidir. Sıra sayılarının tashihinde bir sorunla karşılaşıldığında, bunu, mesleki birikimlerimiz ve geçmişte karşılaşılan örnekleri gözden geçirme şeklinde çözüyoruz ancak Basımevi Tashih bürosunun böyle bir yetkisi olmadığı göz önüne alınırsa bu durum, ürünün ortaya konmasından sonra yetki-sorumluluk anlamında bir karmaşa yaşanmasına sebep olmaktadır. Musahhihlerin yasama metinlerindeki yetkisi nerede başlamakta, nerede sona ermektedir? Bu sorunun cevabının Kanunlar Başkanlığı ve Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı arasında yazılı bir sonuca ulaştırılması gerekmekte ve bu bağlamda iki başkanlığın bir araya gelmesi gerekmektedir.

Çalışma süremizi fazlaca aştığımız bilinciyle sunumumu burada bitiriyor, bütün katılımcılara teşekkür ediyorum.

Tartışma

Oturum Başkanı - Teşekkür ediyoruz.

Tabii, meseleleri değerlendirirken muhakkak şu gözle bakıyoruz: Biraz önceki örnekten hareketle, çok sarih, net hataları gözlemleyecek insan şu vasıfta olması lazım: Dil bilgisi önemli bir bilgidir ama kanun metinlerine baktığımız zaman -konuşulurken, tartışılırken- kanunun muhtevasından, kanun mantığından, felsefesinden kanun yapıcı felsefesiyle birlikte konuya vâkıf olan bir beyin olması lazım. Sadece Türkçe bilgisi, edebiyat bilgisi olan insanlar bu sıkıntıyı halledemez diye hep tartışılır. Aynı kanaatheyim ve bu konuları konuşurken bunu hiç gözden kaçırmamanız lazım. Siz bu konunun doğrudan içinde değilsiniz, dolaylı olarak içindediniz, hassasiyet gösteriyorsunuz ama mesleki olarak uğraştığınız ağırlıklı alan farklı bir konu, yoğunlaştığımız alan günlük mesai içinde farklı bir konu. Bu bütünlük içinde her halukârda gözden kaçırma ihtimali vardır. Bunun doğru çözümü, buralarda istihdam edilecek, mevzuata hâkim, dil hassasiyeti had safhada olan, kendisini iyi yetiştirmiş, entelektüel birikime -genel olarak da bu kanunlarla ilgili konularda- vâkıf, çok kaydadeğer insanların istihdamını hiçbir zaman göz ardı etmemeniz lazım. Naçizane kanaatim, her safhada bunu vurgulayın, hatırlatın. Kafanızı sallamanızdan bu konuda aynı hassasiyette olduğumuzu ağırlıklı olarak görüyorum. Bunu özellikle de vurgulayın arkadaşlar. Aksi takdirde bu sadece sizlerin üzerinde kalacak bir mesele olmaktan çok uzak, kolay bir konu değildir. Bunları özellikle vurgulamanız lazım.

Mustafa ŞAHİN (Yasama Uzmanı) - Sayın Başkanım, izninizle bir hususu paylaşmak isterim.

Mecliste yasama uzmanları olarak kariyer sınıfının gelişimi sürecinde belirli bir aşamaya geldik. Bu noktada öncelikle sayısal bir sorun yaşadık, hizmet birimlerine dağılımı, parlamento hukuku formasyonu kazandırılması noktasında ciddi bir düzeye geldik. Bundan sonraki aşama, Sayın Genel Sekreterimizin de zaman zaman işaret ettiği üzere ihtisaslaşma yani mevzuatta da zaman zaman yasama uzmanları kendi komisyonlarının ihtisas alanları doğrultusunda bir ihtisaslaşma, bir gelişme kaydedecektir. Bu bir vade ve bir perspektif sorunu. Bu da yönetiminizin gelecek projeksiyonu içinde yer almaktadır.

Oturum Başkanı - Kanun, sonuçta bir insan elinden çıkıyor. Ben Adalet Bakanlığında da görev yaptım. Hasbelkader kanunların hazırlanma sürecine orada şahit oldum. Orada kanunların hazırlanma sürecinde en yoğun birimlerden bir tanesi de Kanunlar Genel Müdürlüğüydü. Bazen kanunlar çok hızlı çıkıyor, çok seri çıkıyor; o kadar seri çıkıyor ki, hatalar oluyorsa şayet... Kaç gözden geçiyor? Bir, iki, üç, dört gözden geçiyor, belki onlarca çift gözden geçiyor. Gözden geçerken, genelde bilen insanlar itibarıyla konu bütünlüğüyle okurken, sadece “bu doğrudur şeklinde” geçiyorsun, okumuyorsun bile, sadece

özüne vâkıf oluyorsun, konu başlığını okuyup geçiyorsun. Bu bir hatadır sonuçta. Ama redaksiyon yapan, metinde düzeltme yapan insanların bakış açısı böyle değil; bütünlük içinde, farklı bir gözle bakıyor o. Kanunlarda düzenleme yapan insanlar hem farklı gözle bakacak, hem de bilgi derinliği had safhada olacak, bakış açısı da önyargıdan uzak olacak.

Sizin biraz önce söylediklerinizden, arkadaşlarımızın söylediklerinden de onu anlıyorum; orada sözlü önergelerde, yazılı önergelerde ifadeler kullanılıyor, Tutanak Dergisi'ne geçiyor. Burayı düzeltmezseniz şayet siz, doğrusu neyse onu koymazsanız, yarınlarda literatür taraması yapıyor insanlar, birileri ondan istifade edecekler; o istifade edecek insanlar eleştirirken sadece o konuşma metnini yazan veya konuşan kişiyi eleştirmezler “Bunu buraya niye yazdılar, nasıl yazıyorlar, ne manası var?” diye önce size vebal yüklerler. Haklı mıdır? Haklıdır.

Buyurun.

Mehmet ÇAKIRCI (Musahhah) - Sayın Başkanım, İç Tüzük'ün 85'inci maddesinde “Meclis Başkanlığı kanun tasarı ve tekliflerini Anayasa dili, kanun yazılış tekniği bakımından incelemekle görevli yeteri kadar uzmandan kurulu bir heyet teşkil eder. Bu heyet komisyonlara danışmanlık yapar.” Hükümü bulunmakta ancak bu hüküm bugüne kadar uygulanmadı.

Oturum Başkanı - Evet.

Buyurun Habip Bey.

Habip KOCAMAN (Kanunlar ve Kararlar Başkanı) - İç Tüzük'ümüzde, kanun yazımında, dil - yazım bütünlüğü, doğruluğu gözetilmiş; onunla birlikte, aynı zamanda, ifade edilirken Anayasa ve kanun tekniği de birlikte zikredilmiş. Bunun için de yeteri kadar uzmandan oluşturulacak bir heyet oluşturulması öngörülmüş. Fakat bugüne kadarki uygulamada, bu işlev görülmüş, bu faaliyet var, bu görev yerine getirilmiş fakat her zaman bir heyet tarafından değil. Belli aşamalarda bu iş için heyetler oluşuyor, doğru. Arkadaşlarımız kısmen değindiler, bir kanun tasarı, teklifi Meclise geldiğinde bir inceleme formu hazırlanıyor. Bu inceleme formunda sadece Anayasa'ya uygunluk, diğer kanunlarla etkileşim gibi boyutlar, kanun tekniği ve sistematığı açısından gerekli hususlar değil, burada kullanılan yazım, cümlelerin düzgünlüğü, doğruluğu gibi yönlerden de değerlendirmeler içeren bir inceleme formu hazırlanıyor. Bu bir uzmanımız tarafından hazırlanıyor, heyet değil. Komisyona gidince de komisyon uzmanımız aynı şekilde önüne gelen düzenlemeyi, hem doğurduğu hukuksal etki bakımından, hem de yazım bakımından inceliyor, değerlendiriyor ve tespitlerini komisyon başkanıyla paylaşıyor. Daha sonrasında da yine yazdığı komisyon raporunda ve komisyonun kabul ettiği metinde de yine bu şekilde yazım ve dil kullanımı yönünden hassasiyet yine uzmanımız tarafından dikkate alınıyor.

Sonraki aşamada da Genel Kurul gündemine girmeden önce yine Kanunlar Kararlar Başkanlığında bir heyet yani uzmanlardan oluşan bir grup bu düzenlemeyi ayrıntılı bir şekilde okuyor ve notlar alınıyor. Bu notlar doğrultusunda Genel Kuruldaki görüşmelere başlamadan önce gerekli uyarıları yapıp düzeltme anlamında gayret sarf ediyoruz.

Nihai olarak da Cumhurbaşkanına gitmeden önce... Orada tabii çok daha sınırlı bir düzeltme yetkimiz var. Yine bir heyet bu metni okuyor. Orada, imla kuralları noktasında, çok sınırlı bir şekilde -nokta, virgül, son ek gibi düzeltmeler yapılmak suretiyle bir heyet gözetiminden bu metinler geçiyor.

Dolayısıyla, İç Tüzük hükmünün uygulanmadığını söylersek çok doğru olmaz. Büyük ölçüde çeşitli aşamalarda heyetler o incelemeyi, o değerlendirmeyi yapıyorlar.

Tabii, orada “uzman” demiş ama bu uzman dil uzmanı mı olacak? Bir kere dili hepimiz kullanıyoruz, hepimiz metinler oluşturuyoruz, önümüzden metinler geçiyor. Ayrıca Türk dili ve edebiyatı bölümü mezunu uzmanın oluşturduğumuz tüm metinleri gözden geçirmesi şeklindeki bir görüşe ben sıcak bakmıyorum. Başbakanlık Kanunlar Kararlar bunu şu anda deniyor. Bilemiyorum nasıl bir sonuçla karşılaşacaklar. Elbette hepimiz TDK uzmanı olamayız ama temel bazda dilimizin kurallarını bilmeliyiz.

Bizim iki referansımız var; biri, TDK gov.tr; diğeri de Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı - Buyurun.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Başbakanlıkça çıkarılan Resmî Yazışmalar Yönetmeliği’nde der ki: “Türk Dil Kurumunca hazırlanmış Türkçe Sözlük ve İmla Kılavuzu’na uyulması zaruridir, zorunludur.” Resmî evrakın hazırlanması bölümüne gelince der ki: “A4 kağıdı.” Bunu hazırlayanlar, hem mevzuata hâkim olanlar, hem de dil hassasiyeti olan bizim hocalarımız. Yani dilde hassasiyet yetmiyor, bir kişinin hem Türk dili ve edebiyatı bölümü mezunu hem de hukuk fakültesi mezunu olması gerekiyor.

Oturum Başkanı - Dil hassasiyeti, hassaten dil günlük kullandığımız anlamda ben şahsen dil kullanırken, konuşurken hassasiyet gösteririm, Anadolu eksenli bir Türkçe kullanma gayreti içinde olurum fakat iş yazıya geldiği zaman işin şekli şemali daha farklıdır, bunun farkındayım; edebî bir metin hazırlarken bunun daha farklı yönü vardır, teknik ve hukuk metniyle ilgili husus daha farklıdır. Bunu abarttığımızdan değil de bir hassasiyet gösterirken işin ehline verilmesi noktasında bir gayret içinde olmak mecburiyetindeyiz. İşin ehliyle istişare etmek, ehline danışmak, ehline bırakmak Türkiye’de bizim kaybettiğimiz en büyük hasletlerden birisidir. Bunu behemahal kazanmamız lazım. Benim tespit etmek istediğim husus odur yani bu işi bilen... Bununla beraber bunu bilen arkadaşlarımız olur, onları tenzih ederim, o ayrı, çok özel bir husustur.

Oturum Başkanı - Buyurun.

Âdem TERZİ (TDK Uzmanı) - Bu konu geçmişti yani kimi alanlara yönelik uzmanlıkla dil uzmanlığı beraber mi olmalı ya da bu alanlar kimi bakımdan özgür mü olmalı yani yasa dili ya da tıp dili gibi alanlar? Bununla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum.

Tabii ki yazım kuralları genel yazı diliyle ilintilidir ve bazı alanlarda bu zaman zaman biraz esnetilebilir ama şu da çok önemli: Bir kere, özellikle yabancı kelimelerin dile yerleşmesi ve yazım dilinin bozulması anlamında alanlardaki o teamül dediğimiz bu eğilim de çok etkin. Birçok alan var ki kendisine karışılmasını istemiyor; benim ayrı bir dilim var hem söz varlığı hem yazım denetimi bakımından diye düşünüyor, bu alanlara karışılmasını pek istemiyor.

Bu bakımdan ben şunu özellikle söylemek istiyorum: Bu iki yolla çözülebilir. Birinci yol, o alana ait kişilerin ikinci dal olarak kendilerini yetiştirmeleriyle. İkinci olarak da, o alanda bir Türk dili uzmanının ya da başka benzer alandan bir uzmanın yer alması çok önemli. Bu ihmal edilecek bir konu değil diye düşünüyorum.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Tabii, siz noktalı virgül veya virgülle ayırıp kurtarıyorsunuz işi ama vatandaş bize soruyor bu sefer. Bir virgölün kullanımı bile çok önemli, “ve / veya” lafının kullanımı önemli. Dolayısıyla, iş yine bizde bitiyor Türk Dil Kurumu olarak yani bir uzmanın çalışması lazım.

Oturum Başkanı - Noktalı virgölün önemi her zaman farklı.

Diyarbakır milletvekilimiz Kulp’a gidiyor, halka hitap edecek;

“Ey halka kulpe, iki nokta üst üste; biri altta, biri üstte” diyor, önündeki metne bakıyor. Bu da algılamadır işte. Noktalı virgölün ne ifade ettiğinin başka bir izahıdır bu.

Bu esasında güzel de bir tartışma, istişare oluyor. Son konuşmacı da konuştuktan sonra bunu bağlamakta fayda var.

Bir sonraki süreçte bu istişareye katkı sağlayacak birkaç kişi daha davet edelim. Son konuşmacı Fatih Bey kardeşim büyük ölçüde benim söylediklerimi farklı bir açıdan değerlendirdi, aynı hassasiyetlere aynı açıdan bakıyoruz; Habip Bey biraz farklı duruyor ama olsun, mahzuru yok, bunları konuşmamız lazım. Bu manada, düşündüğümüz manada, dil hassasiyeti olan, entelektüel kabiliyeti olan, bir de hukukçu... Tabii, çok zor. Söylediğimiz çok zor ama espri bir tarafa, işin hassasiyetine binaen de bu vasıflara sahip insan çok fazla değil bizim toplumumuzda. Bulduğunuz zaman da bırakmamanız lazım, tavsiye ederim. Bu tür insanların bir şekilde burada olması, yanınızda yörenizde olması lazım; sizlerin eli ayağı olacak insanlar olur. Çok zordur, onu da kabul ediyorum. Laf olsun diye söylenmiş bir laf değil bizimki, her yerde bulabileceğimiz insanlar değil.

Arkadaşlar, bir sonraki süreçte bu istişareye devam edeceğiz inşallah.

Vakit de bir hayli geç oldu. Buna tekrar vakit ayıralım. Katkı sağlayacağını dşndğnz kişiler olursa şayet, istişare ederek, buraya onları da davet edelim; demin söylediğimiz eksende katkı sağlayacağını dşndğmz insanları.

Bence buradan, şartları zorlayarak da güzel neticeler almak için güzel önerilerle bu işi sonulandırmamızda fayda var; net öneriler ortaya koyacağımız bir platform burası, bunu iyi değerlendirelim bence.

Herkeseye katkılarından dolayı teşekkür ediyor, hayırlı akşamlar diliyorum.

Kapanış Konuşması

Haydar ÇİFTÇİ - Oturum Başkanı

Öyle gözüküyor ki bu istişareye devam etmek gerekiyor.

Vakit bir hayli geç oldu arkadaşlar. Bu konuya yine bir vakit ayıralım, yine bir öğleden sonrayı ayıralım hep beraber; katkı sağlayacağını düşündüğümüz insanlar varsa istişare ederek onları da buraya davet edelim. Bu manada, dil hassasiyeti olan, entelektüel kabiliyeti olan, bir de hukukçu olan... Söylediğimiz çok zor ama işin hassasiyetine binaen de bu vasıflara sahip insan çok fazla değil bizim toplumumuzda. Bulduğumuz zaman da bırakmamamız lazım. Bu insanların burada olması, yanımızda yöremizde olması lazım, bizlerin eli ayağı olacak insanlar olur. Laf olsun diye söylenmiş sözler değil bizimki, her yerde bulabileceğimiz vasıfta insanlar değil bunlar.

Bence buradan mümkün olduğu kadar şartları zorlayarak da güzel neticelere -netice alamayız burada belki ama- güzel neticeler almak için güzel önerilerle bu işi sonuçlandırmamızda fayda var. Net öneriler ortaya koyabileceğimiz bir platform burası, bunu iyi değerlendirelim bence. Bir sonraki süreçte, önümüzdeki günlerde, haber verilecek bir saatte devam edelim.

Herkese katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz.

Hayırlı akşamlar diliyorum.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Bütçe ve Kesinhesap Kanun Tasarılarında Karşılaşılan Yazım Problemleri

Oturum Başkanı: Kadir AKTAŞ (İnsan Kaynakları Başkan Yardımcısı)

Açış Konuşması

Kadir AKTAŞ - Oturum Başkanı

Değerli katılımcılar, “Yasama Metinlerinde Türk Dilinin Doğru Kullanılması Çalıştayı”ımızın Üçüncü Oturumuna başlıyoruz.

Malumunuz iki oturum şeklinde toplantımız cereyan etti. İkinci Oturumda bitiremediğimiz hususlar var.

Kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Şimdi, Yasama Uzmanı arkadaşımız Mehmet Ali MEYDANLI “Bütçe ve Kesinhesap Kanun Tasarıları ve Komisyon Raporlarında Karşılaşılan Yazım Problemleri” başlıklı sunumunu yapacak. Bu sunumun devamında bütün Çalıştay’ın ele alınacağı değerlendirme ve tartışma kısmı olacak. Son olarak ta Çalıştay’ın sonucuna ilişkin bir fikir birliğine varmaya çalışacağız. Buyurun sayın MEYDANLI.

Sunum

Bütçe ve Kesinhesap Kanun Tasarılarında Karşılaşılan Yazım Problemleri

Mehmet Ali MEYDANLI (Yasama Uzmanı)

Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sayın Başkanlarım, üstatlarım, Tutanak Hizmetleri Başkanlığındaki stenograf arkadaşlar, Maliye Bakanlığından gelen temsilciler, Türk Dil Kurumundan katılan değerli uzmanlar; hepinizi selamlıyorum.

Malumlarımız olduğu üzere bu oturum, geçtiğimiz haftaki toplantının ikinci ayağını oluşturuyor. Bu sunumda Bütçe Başkanlığında çalışan ve Plan ve Bütçe Komisyonuna hizmet veren bir yasama uzmanı olarak bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarında ve komisyon raporlarında karşılaştığımız yazım ve dil sorunlarıyla ilgili genel bir sunum yapacağım.

Sunumumda, öncelikle bütçe ve kesinhesap kanun tasarıları komisyon raporlarında karşılaşılan sorunları anlatacağım, daha sonra kanun tasarı ve tekliflerine ilişkin komisyon raporlarında karşılaşılan sorunlar; buna ilaveten, geçtiğimiz haftaki tartışmalar etrafında genel olarak karşılaştığımız sorunlara değineceğim; bu çalışmalarla ilgili Bütçe Başkanlığı olarak biz neler yapıyoruz onlardan bahsedeceğim ve en sonunda da bazı önerileri dikkatinize sunacağım.

Öncelikli olarak, bütçe ve kesinhesap başlığı ile başlıyoruz. Hepinizin malumu olduğu üzere Plan ve Bütçe Komisyonu, Anayasa'nın ve ilgili kanunların öngördüğü çerçevede bütçe ve kesinhesap görüşmelerini gerçekleştiriyor. Bütçe raporu, bilen arkadaşlar vardır, dört cilt olarak yayımlanıyor, kesinhesap da iki cilt, toplamda altı ciltlik bir rapordan bahsediyoruz. Tabii ki bu rapor İç Tüzük gereği metni de kapsamakta. Bütçe ve kesinhesaba ilişkin özel bir yasama süreci olduğundan söz edebiliriz ancak bizim konumuz itibarıyla özel bir rapor yazım sistemi bulunmamakta yani metnin oluşturulması sürecinde diğer tasarılarla karşılaştığımız sorunların benzerleriyle burada karşılaşıyoruz. O yüzden bütçe ve kesinhesabın genelinde ilişkin karşılaştığımız bazı örnekleri vereceğim ama esas olarak genel anlamda kanun tasarı ve tekliflerinde karşılaştığımız sorunlarla devam edeceğim.

Tabii, bütçe raporunun şöyle bir özelliği var, kesinhesap tasarısı da aynı şekilde: Yıllık olduğu için herhangi bir hata, herhangi bir sorunla karşılaşıldığında en fazla bir yıl kalıyor ve ertesi yıl bunun düzeltilmesini yapma imkânımız var ama diğer tasarılarla bu aynı şekilde olmuyor. Bunu bir farklılık olarak değerlendirebiliriz.

Tabii, bu bütçe raporu dört cilt ama önemli bölümü muhalefet şerhleri, cetveller, listeleri oluşturuyor. Raporla ilgili olarak karşılaştığımız sorunlar, diğer tasarılarla paralel.

Hemen hızlıca karşılaştığımız problemlere bakalım. Bir kısmını geçen hafta stenograf arkadaşlar da dile getirmişlerdi, ben sadece bazılarına değineceğim çünkü detaylı olarak sunumda anlatılmıştı zaten.

Bizim ağırlıklı olarak karşılaştığımız sorun noktalama işaretleriyle ilgili yani noktalı virgül ve virgölün nerede, nasıl kullanılacağına ilişkin farklı durumlarda bazı sorunlarla karşılaşıyoruz. Öyle ki özellikle sosyal güvenlik mevzuatıyla ilgili bir düzenleme yaptığımızda, bir yere noktalı virgül koyduğunuzda bir meslek grubunu belli bir gruba dâhil ediyorsunuz, virgül koyduğunuzda dâhil edemiyorsunuz yani çok farklı uygulamalar var. Bununla ilgili olarak da geçtiğimiz yıl kanun yapım sürecine ilişkin bir sempozyum düzenlenmişti, orada Komisyon üyesi bir milletvekili de bununla ilgili detaylı açıklamalar yapmıştı. Tabii tartışmalar yapılırken siyasilere bir öneride bulunduğumuzda “noktayla, virgülle mi uğraşıyoruz arkadaşlar” şeklinde bir karşılık da alıyoruz ancak gerçekten nokta, virgül çok önemli. Burada da noktalı virgül ve virgölün nerede kullanılacağına ilişkin genel olarak ayrıntılı bilgiye ihtiyacımız var.

Kesme işaretlerinden bahsedilmişti. Bununla ilgili örneğim de var ileride. Bir kanunun adı yazılırken, bir kurumun adı yazılırken kesme işaretiyle ayrılacak mı, ayrılmayacak mı? Bu kesme işareti tabii şekilsel bir unsur, kanunun içeriğini ya da kanunun yorumlanmasını doğrudan etkileyecek bir şey değil ama usule ilişkin bir husus. Tabii, Osmanlı Mecellesinde bir hüküm vardır “usul esasa mukaddemdir” diye. O yüzden mahkemelerde de önce usule bakılır, usulden geçmezse esasa girilmez. O yüzden usul burada çok önemli. Buna özellikle dikkat etmemiz gerekiyor.

Kısaltmalarda, TL mi Türk Lirası mı? Yüzdelerin yazımıyla ilgili... Tabii, bu aldığım notlar yürütmeden gelen, Bakanlar Kurulu tasarılarında ya da kanun teklifleri içerisinde, aynı metin içerisinde farklı uygulamalar olduğu için özellikle bu örnekleri koydum.

Sert ve yumuşat sessizlerle ilgili, mesela “red ve iade”lerin yazımıyla ilgili. “Red” diye bir şey yok ama “red ve iade”ler bizim kesinhesap tasarılarımızda ve bütçe dengesinin oluşturulması için kullandığımız başlıkların bir tanesi. Burada “red”i “d” ile yazmamız icap ediyor ama bunun doğrusu neyse onu yazmamız gerekiyor.

Mesela birleşik kelimeler: Geçen hafta Sayın Milletvekilimizin de değindiği gibi, “kesinhesap” bitişik mi yazılacak, ayrı mı yazılacak? Burada ben yasama sürecinde görev alan yasama uzmanlarına da önemli bir görev düşüğünü söylemek istiyorum çünkü son aşama artık yasamayla ilgili, burada yaptığımız bir düzenleme, bir uygulama birliği, bir standardizasyon bundan sonra yapılacak çalışmaların gerçekten önünü açıyor. Bunun etkisini kesinhesapta gördük. Şöyle ki, bu bizim en son yazdığımız 24’üncü Dönem İkinci Yasama Yılı Kesin Hesap Raporu. Burada “Kesin Hesap” ayrı yazıldı.

Birkaç yıldır biz ısrarla, pek çok yasama metinlerinde özellikle “kesin hesap” kelimelerini ayırıyoruz, raporlarımızda da bu, bu şekilde gelmeye başladı. Muhasebat Genel Müdürlüğünden gelen kesin hesap kanun tasarılarında da “kesin hesap” ayrı yazılmaya başlandı yani “Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu ayrı yazılıyor, biz de ayrı yazalım” diye bir uygulama başlattılar.

Kanun tasarı ve tekliflerine geldiğimizde:

“İtibariyle” , “itibarıyla” çok karşılaşıyoruz bununla ilgili ayrıma yani “itibarıyla”da biz kesin hesapta uyguladığımız yöntemi “itibariyle”de de uygulamaya çalışıyoruz ve ağırlıklı olarak bunda da başarılı olduk. 6253 sayılı Teşkilat Kanunumuz da bununla ilgili baştan sona gözden geçirildi.

Kısaltmaların yazımında:

“SPK’ya, SPK’ye” Ercan Bey de burada, kendisiyle de bu konuyu görüşmüştük bir tasarıyla ilgili. Harflerin nasıl okunacağına, nasıl yazılacağına ilişkin bir standardın olmadığı, bunun ortaya konulması gerektiği, bir kurala bağlanması gerektiği konusunda hemfikir olmuştuk.

Noktalama işaretleriyle ilgili geçen hafta bahsedilmişti. “9 uncu” yani dokuz tane uncu mu yoksa 9’uncu mu, bununla ilgili de ciddi bir farklılık olabiliyor. Bir de şöyle: Yazarken, mesela “9 uncu maddenin ikinci fıkrasının üçüncü bendi derken” , “birinci fıkra” yazıyla yazıyoruz “9” derken sayıyla yazıyoruz. Bununla ilgili de bir karmaşıklık söz konusu.

Mesela, büyük küçük harf ayrımı: “Devlet” , “Hükümet” bizim en çok karşılaştığımız sözcükler.

Tabii, Komisyonda bizim müdahalelerimiz sınırlı. Belli bir noktaya kadar müdahale edebiliyoruz, daha ötesine gidemiyoruz. Kısa vadede yapılabilecekler var ama yapısal bazı sorunlar da var; bunu da göz ardı etmemek gerekiyor. Uzun cümleler konusu özellikle. Buna örnek de vereceğim; raporlarda ve yasama metinlerinde, özellikle sosyal güvenlik mevzuatında uzun cümlelerin nelere yol açabileceğiyle ilgili.

Anlatım bozuklukları ve mantık hatalarıyla ilgili bazı sıkıntılar da ana başlıklar itibarıyla söylenebilir.

Buraya özellikle dikkat çekici örnekler getirmeye çalıştım. Gördüğümüz bir raporun giriş kısmı, yirmi üç satır ve bir cümleden oluşuyor. Bunun içerisinde çok çok önemli bilgiler var ama bu bilgilerin daha derli toplu, daha düzgün ifade edilebilmesi mümkün. Zaman zaten çok kısıtlı, bizim amacımız da milletvekillerine en kısa sürede bilgiyi ulaştırmak. Buna baktığı zaman hangi teklifler birleştirilmiş, kim asıl komisyonmuş, kim tali komisyonmuş, ne zaman gönderilmiş, toplantıya kimler katılmış, alt komisyon kararı alınmış mı alınmamış mı; bunları anlamak çok zor oluyor.

Yazın yapmış olduğumuz çalıştay kapsamında biz bunu bir sorun olarak tespit edip ortaya koymaya çalıştık ve bununla ilgili Kanunlar Kararlar Başkanlığıyla bir araya gelip, bir rapor daha etkin, daha anlaşılabilir hâle nasıl getirilir, bununla ilgili çalışma yapılması gerektiği konusunda bir karar almıştık.

Bir diğer örnek, EXPO yazılımı. Bu geçtiğimiz yasama yılının sonunda Komisyondan geçirdiğimiz bir tasarı, sıra sayısını aldı ama henüz yasalaşmadı. “EXPO 2016 Antalya Kanun Tasarısı” Burada EXPO’yu ilk gördüğümüzde biz de şaşırılmıştık ama başka türlü nasıl yazılır, bununla ilgili de tereddüt geçirdik. Başbakanlığın Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’te, karşılığı varsa Türkçe yazın ama yoksa aynen uluslararası literatürün kullanımı neyse o şekilde yazılmasını öneriyor. Bu “X” harfini kullanacak mıyız, kullanmayacak mıyız, bununla ilgili de bir karar vermek gerekiyor.

Genel sorunlara bakacak olursak:

Ortak bir yazım dili eksikliği olduğu ortada. Bir bakanlıktan gelen tasarılar da hatta bir bakanlığın farklı genel müdürlüklerinde hazırlanan tasarılar da farklılıkların olduğu çok açık. Burada tabii biz konuşurken, kendi aramızda konuşurken de, diğer başkanlıklarla görüştüğümüzde de herkes yönünü Türk Dil Kurumuna dönüyor; Türk Dil Kurumu bu konuda ne diyor, Türk Dil Kurumu bununla ilgili ne yapabilir diye. Ben özellikle Meclis çatısı altında yapılan dil sorunuyla ilgili toplantılara katılmaya çalıştım. Türk Dil Kurumu Başkanımız da gelmişti. Şöyle bir sonuç ortaya çıkıyor anladığım kadarıyla: Türk Dil Kurumu doğrusunu ortaya koyuyor ama hiçbir kuruma “illa bu şekilde yapacaksın, aksi takdirde ben bunu yaparım” diyemiyor; haliyle yasal çerçevenin dışına çıkamıyor ama bununla ilgili belki farklı bir yasal düzenleme yaparak gücünü artırabilme, kabul edilebilirliğini daha da artırabilme yani TDK’nun belirlediği usul ve esasların dışına çıkıldığında bunun bir noktadan dönebileceğinin bilinmesi kamu kurumları arasında gerçekten çok önemli.

Kurumlar arasında koordinasyon eksikliğinden bahsettik. Tabii, sadece Türkiye Büyük Millet Meclisinde değil yasamadan başlıyor kanun yapım süreci, ilgili daire başkanlıklarından başlıyor, genel müdürlüklerden başlıyor ve tabii bakanlıklar içerisinde hukuk müşavirlikleri son noktayı koyuyor ama hukuk müşavirlikleri arasında da bir koordinasyon olduğu söylenemez. Gelen tasarıları baktığımızda, hukuk müşavirliklerinin kendi içerisinde bile çelişkili uygulamalar yaptığını görüyoruz.

Kurum içi koordinasyon eksikliği de, az önce bahsettiğim gibi, kurumların kendi genel müdürlükleri arasındaki sıkıntıları ortak bir standarda kavuşturamaması. Burada, kurum içi koordinasyon eksikliğine bir örnek vermek istiyorum çarpıcı olması bakımından. Bu Bakanlar Kurulundan Başbakanın imzasıyla gönderilen bir tasarı. Aynı sayfada, üst yazıda “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca” denilmiş, ayrılmış burada. Hemen genel gerekeceyi

okumaya başlıyoruz: “Sosyal Güvenlik Kurumundan” burada ayırmamış. Bunu görünce hâliyle, Meclise geldiğinde, hangisini esas alacağız, hangisi doğru? İster istemez bir otoriteye, bir kurula yönümüzü dönme gereğini hissediyoruz.

Tabii bunun ortaya çıkmasındaki en büyük neden, geçen hafta da kısmen değinmişti, hatta Genel Sekreter Yardımcımız da, Adalet Bakanlığının Kanunlar Kararlar Genel Müdürlüğünden çok hızlı geldiğini, oradaki sürecin de çok hızlı olduğunu söylemişti. Maliye Bakanlığı olsun, diğer bakanlıklarda da bu aynı şekilde. Tabii ki Mecliste de aynı şekilde devam ediyor. Çok hızlı bir yasama süreci var. Bununla ilgili örnekleri de birazdan vereceğim.

Burada TBMM gündeminin belirsizliği de etkin. Tasarı komisyona gönderiliyor ama hangi tasarının, teklifin görüşüleceği belli değil. Bir anda bir tasarının görüşüleceği karara bağlanıyor ve onunla ilgili çalışmalar hızlı bir şekilde başlıyor. Tabii, bu gündem belirsizliği gerek yürütmede gerek yasamada bu konuda görevli kişilerin kısa sürede olaya vâkıf olması, bunu dil açısından kontrol edebilmesi, cümlelerin anlam bakımından nereye gittiğinin ortaya konulması noktasında sıkıntılar ortaya çıkabiliyor.

Kanunlarda sürekli ve çok sayıda değişiklik yapıldığını söyleyebiliriz. Bununla ilgili örnekleri de birazdan vereceğim. Burada torba kanunlar gerçeği ortaya çıkıyor. Ben 2008 yılının sonunda göreve başlamıştım. Torba kanunlar geldiğinde herkes çok yadırgamıştı ama yıllar geçtikçe herkes torba kanunlara alıştı, bunun gerçekten bir ihtiyaçtan kaynaklandığını... Ki ben de katılıyorum, bir ihtiyaçtan kaynaklanıyor ama torba kanunlarda normalde birden fazla kanunda değişiklik yapıyor. Bu da yapılan değişikliğin nereye gittiğini -metnin tamamını bazen göremeyebiliyorsunuz- atıf yapılan kanunda bununla ilgili o ifadeler nasıl geçmiş, bunu bilmeden, hızlı bir şekilde torba kanunlarda Türk dilinin uygun şekilde kullanımı açısından netice alabilmemiz zor görünüyor.

Son dakika önermelerini örnek verebilirim. Özellikle Komisyonda bununla çok karşılaşıyoruz ve torba kanunlarda en çok karşılaştığımız konu son dakika önermeleri. Bu önermelerde beş dakika ya da on dakika içerisinde önerenin içeriğinin uygun olup olmadığı konusunda bilgi vermekle yükümlüüz Komisyon Başkanına ya da talep eden milletvekiline. Tabii, çok hızlı geçtiği için biz daha sonra redaksiyon yetkisi alıyoruz. Bununla ilgili bir düzenleme yapacağımız zaman ister istemez tereddüt oluyor, acaba burada yasama erkinin yetki alanına mı giriyoruz, redaksiyon yetkisini aşıyor muyuz, aşmıyor muyuz gibi sorunlarla karşılaşıyoruz.

Tabii bunun içerisinde özlük haklarına yönelik düzenlemelere ilişkin talepler de var. Özellikle 666 sayılı KHK ile ilgili yazımda görürüz, iki sayfayı, üç sayfayı bulan maddeler de var yani bunu çözümleyip ortaya koymak gerçekten çok zor.

Başka bir sorun, eski tarihli kanunlarda sonradan yapılan değişiklikler. Bununla ilgili ne yapılabilir açıkçası bilemiyorum. Mesela “Ereğli Havza-i

Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Mütteallik Kanun” 1337 yılında kabul edilmiş. Şimdi, biz bunun 4’üncü maddesinde bir değişiklik yapıyoruz ama bu 4’üncü madde öyle bir yazıldı ki diğer maddelerle karşılaştırdığınız zaman çok eğreti duruyor. Biz acaba “işçi” yerine “amele” mi yazacağız? Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Yönetmelik’ine bakıyoruz “yaşayan Türkçe kullanılır” diyor. Bu yaşayan Türkçe değil. Koyduğumuz zaman da, başka birisi eline aldığına “Meclis ne biçim kanun çıkarmış” da diyebiliyor. Bununla ilgili ne yapılabilir? Tartışma bölümünde bunu konuşabiliriz.

1949 yılında kabul edilen Emekli Sandığı Kanunu 160 defa değişmiş, 1984 yılında kabul edilen 3065 sayılı KDV Kanunu 44 defa değişmiş, 2002 yılında çıkarılan Kamu İhale Kanunu 20 defa değişmiş. Bu da ilginç: 25 Haziran 2010 tarihinde 6001 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’da değişiklik yapılmıştı. Hemen 27 gün sonra, 6014 sayılı Kanun’la değişiklik yapıldı. Bundan kastım şu: Az önce çok hızlı bir yasama süreci olduğundan ve çok değişiklik yapıldığından bahsetmiştik. Tabii bu çok değişiklik yapılması, ilk kanundan amaçlanan hedefi, ruhunu dezenforme ediyor, ilk hedeften sapılmasına neden oluyor.

Türkiye’de 23’üncü Yasama Döneminde 1601 kanun tasarı ve teklifi komisyonlara havale edilmiş ve 415’i kabul edilmiş. İngiltere’ye bakıldığında bu 30-35 civarında. Meclis İçtüzüğü 1973 yılında kabul edildi, 186 maddeden oluşuyor, şu ana kadar 11 maddesinde değişiklik yapıldı. 23 Nisan 1920’den bu yana 14 binden fazla kanun çıkmış. Bunlar, nasıl çok kanun yaptığımıza ilişkin örnekler. Tabii bu da haliyle dil sorunlarına, ifade sorunlarına, anlam sorunlarına ve dolayısıyla mahkemelerin iş yüküne yansıyor.

Biz Bütçe Başkanlığı olarak konuyla ilgili neler yaptık:

Alan uzmanlığı modeline geçiş. Bunun dille bağlantısından şöyle bahsetmek istiyorum: Geçen hafta Genel Sekreterimiz de bahsetmişti, kanun tasarı ve tekliflerinin özellikle komisyonlarda görüşülmesinde, dil yönünden gözden geçirilmesinde... O konuya ilişkin, belli bir konuda uzmanlık gerektiren konularda bu ilgili uzman arkadaşların da hem mevzuata hâkim olması, hem bu konuyla ilgili çıkarılan mevzuata hâkim olması ya da gelen önerelerde, tasarılar, çerçeve kanun tasarılarında ne tür değişiklikler yapılabileceği konusunda alan uzmanlığı modeline geçilmeye başlandı. Tabii bu uzun vadeli bir şey. Bundan sonra, artık, hem dil açısından hem de konuya hakimiyet açısından sorumlu arkadaş o kelimenin orada doğru mu kullanıldığı, anlamının nereye gidebileceği konusunda bilgiye sahip olacak.

Bir diğer çalışmamız, Kanunlar Kararlar Başkanlığı ve diğer kurumlarla ilgili daha sıkı bir işbirliği ve koordinasyon sağlanması. Bunu önce Meclis içerisinde gerçekleştirmemiz lazım. Bundan sonra Komisyonumuzda kabul edilen tasarı ya da teklifleri, raporları Kanunlar Kararlar Başkanlığının araştırma - inceleme bürosuna gönderiyoruz. Bu büro bize geri bildirimde bulunuyor ve bu şekilde koordinasyon sağlanmış oluyor.

Komisyon raporlarının sadeleştirilmesi çalışması: Raporların çok fazla okunmadığına ilişkin genel bir kanaat vardır, ben katıldığım bir sempozyumda, bu raporların okunduğunu, didik didik edildiğini, bununla ilgili makaleler yazıldığını gördüm. Mahkemelerde de bir maddenin yorumuyla ilgili tereddüde düşülürse bu raporlara bakılıyor. O yüzden bu raporların uzun olmaktan ziyade kısa ve öz anlatımla ifade edilmesi lazım. Önümüzdeki dönemde Kanunlar ve Kararlar Başkanlığımızla birlikte bu komisyon raporlarının belli bir standarda oturtulması ve okuyucu dostu bir yaklaşım benimsenmesi bakımından görüşmeler yapılması düşünülüyor.

İnceleme formlarının dikkate alınma zorunluluğu: İnceleme formlarındaki önerilerin tasarı veya tekliflere yansıtılması hususu, Kanunlar Kararlar ve Bütçe Başkanlığı arasındaki uyumun sağlanması bakımından önemli bir gelişme.

İç Tüzük'te de bu anlatım bozukluklarıyla ilgili problemler var.

Son olarak önerilere geçmek istiyorum:

Kanunlar Başkanlığı, Bütçe Başkanlığı, Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından bu toplantıda sıklıkla dile getirilen problemlerin TDK'ya iletilmesi ve karşılıklı çözüm yolunun ortaya konulması gerekiyor.

Yasama uzman yardımcılığı eğitim sürecinde, yasama sürecinde Türk dili konusunda karşılaşılan sorunlara odaklı eğitimin verilmesi gerekiyor.

Meclis Başkanlığı bünyesinde Türk dilinin kullanımına yönelik eğitimler devam ettirilmeli, yazı ve ifade gücünü geliştirici eğitimlerin yaygınlaştırılması gerekli.

Türk Dil Kurumuyla işbirliği içerisinde bir rehber hazırlanabilir.

TBMM çatısı altında bir Türk dili komisyonu oluşturulması önerisi geçen hafta dile getirilmişti ancak bu salt dil bilimcilerden oluşmamalı, bu konuyu doğrudan bilen, o alana hâkim kişilerin de bu çalışmaya katılması gerekir.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Tartışma

Oturum Başkanı - Mehmet Ali Bey'e bu sunuşundan dolayı ben de teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşımız, yasama sürecinin ideal olarak yürütülmemesinden kaynaklı yazım sorunlarına değindi. Ben de çok memnun oldum. Pek çok da önerilerde bulundu. İnsan Kaynakları Başkanlığı olarak bazıları belki bizim doğrudan ilgilenmemiz gereken hususlar.

Değerli arkadaşlar, geçen oturumlarda olsun, bugünkü sunuşta olsun çok güzel fikirler ortaya konulmuş oldu. Tabii, özellikle sürenin yetersizliğinden kaynaklı olarak biz pek çok sorumuza belki cevap bulamadık. Arkadaşlarımız, bu sorulara, tartışma konularına muhakkak katkı sağlamak istediler. Biz de bu ihtiyaçtan kaynaklı olarak özellikle bu oturumu düzenlemeyi düşündük.

Oturumumuzun şu anki aşaması tartışma ve değerlendirme aşaması.

Arzu ederseniz bu aşamayı bir beyin fırtınası şeklinde yapalım. Sunuş yapmak isteyenler sırayla söz alsınlar ve onun karşılığında muhakkak katkı sağlayacak karşı fikir beyan edecek arkadaşlarımız olacaktır, bahis konusu edilen hususlara ilişkin.

Ben özellikle bir hususa dikkatinizi çekmek istiyorum. İştirak ettiğim Birinci Oturumda, Türk Dil Kurumundan gelen uzmanlarımız olsun, stenograf arkadaşlarımız olsun çok değerli sorgulamalar yaptılar yazım sorunlarına ilişkin. Bunlara belli bir ölçüde cevap bulabilirsek yerinde olacak. Çünkü bu çalıştayların düzenlenmesinin önemli sebeplerinden bir tanesi de arkadaşlarımızın mesleklerini yaparken uygulamada karşılaştıkları sorunlara cevaplar üretebilmek, belli bir ölçüde bu sorunları giderebilmek. Tabii, örgütsel, yapısal sorunların da tartışılması, çözüm önerilerinin ortaya konulması önemli.

Şimdi, ben bu çerçevede söz almak isteyen katılımcılarımıza söz vermek istiyorum.

Buyurun Ercan Bey.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Teşekkür ederim.

Ben önceki oturumlara katılmadım; aslında çok arzu ediyordum ama işlerimin bulunması nedeniyle takip edemedim. Benim kişisel olarak çok hassas olduğum bir konu. Benimle çalışan arkadaşlar, bu konuda ne kadar hassas olduğumu bilirler.

Bu çalıştaydan ne bekleniyor, aslında onu tam olarak bilemiyorum yani bu çalıştay, bu konuda hassasiyeti olan insanların dertleştiği bir platform olmaktan öteye bir şey çıkaracak mı onu bilmiyorum ama daha önceki tartışmalardan da benim çıkardığım sonuç: Bir kere, böyle bir çalıştay çerçevesinde çözemeyeceğimiz bazı problemler var yani resmin büyük tarafına baktığımız zaman, çoğu bu çalıştayın amacını ve kapsamını aşan problemlerden kaynaklanıyor.

Asıl bizim sıkıntısını çektiğimiz konu, Türkçe'yi bilmekle birlikte özenli kullanmamak yani kendi diline bu kadar saygısız başka bir toplum var mıdır onu bilemiyorum. İngilizce kitapları okurken dikkatimi çeken bir husus vardır; beş yüz sayfalık bir kitapta bir tane, iki tane dizgi hatası ya bulunur ya bulunmaz ama bizim hem yazarken hem de matbaadan ürün olarak aldığımız eserlerde en fazla gözümüze çarpan şey hatadır. Bunu ilk kaleme alan doğru kaleme almış da olabilir ama son kontroller yeterince yapılmadığı için kelime düzgün yazılmıyor. Bu aynı şekilde bizim kanun metinlerimizde ve raporlarımızda da gördüğümüz bir eksiklik. En azından bunları giderebiliriz diye düşünüyorum. Ama kelimelerin yazılışı, eklerin yazılışı, yumuşak - sert ünsüzlerin nasıl yazılacağı konusu, tabii ki eğitimle ilgili bir konu.

Biraz önce Maliye Bakanlığından arkadaşımıza sordum, “Maliye Bakanlığı, en fazla kanun tasarısı hazırlayan kurumlardan birisi olarak, kendi içerisinde kanun taslaklarının dil bakımından doğruluğunu denetleyen bir sisteme sahip mi?” diye sordum, böyle bir sistemin olmadığını belirtti. Belki de bakanlıklarımızdaki en büyük eksiklik bu.

Şu aşamada görülüyor ki, Meclisimiz de dâhil kamu kuruluşlarında kanunların yazımı konusunda biçimsel denetim mekanizmaları oluşturmamız gerekiyor. Aslında İç Tüzük'e öngörülen bir kurul da var ama fiilen çalışmadığını biliyorum.

Şunu vurgulamak istiyorum: Kanun dediğimiz metin, bir dil kullanılarak yazılabilecek en önemli metindir, bizim dilimizi kullanırken en hassas olmamız gereken metin kanun metnidir. Neden böyledir? Kanun, bütün vatandaşlar açısından, her birimiz açısından hak ve yükümlülükler doğurur. Dolayısıyla, devlet ile vatandaşlar arasındaki ilişkiyi kuran, vatandaşların birbiriyle olan ilişkilerini kuran, kamu sektörü ile özel sektör arasında, bakanlıklar arasındaki temel, düzenleyici metinler kanunlardır. Bu nedenle bir kanunda bir kelime, virgül, noktalı virgül herhangi başka bir metindekinden çok daha önem taşımaktadır.

Kanun yapmanın çok zor olduğunu da kabul etmeliyiz. Hak ve yükümlülük doğuran, insanları bir şeyden men eden veya onlara birtakım haklar veren bir metni kaleme almak gerçekten zor. Uygulamada benim kanun metinlerinin bu kadar çetrefil, bu kadar zor veya hatalı yazılmış olmasının sebebi olarak gördüğüm şey de aslında bu. Şuna dikkat ettim: Bir haktan yararlanacakları ne kadar çok farklı gruba bölmek istiyorsak veya bir haktan yararlanılmasında ne kadar çok şart öngörmek istiyorsak, ne kadar detaya iniyorsak kanunu yazarken, yazımında da o kadar zorlanıyoruz.

Dolayısıyla, kanun metinlerinde cümlelerin kısa olması aslında son derece önemli, gerekirse kanunda tekrara gidilmeli, ifadeler tekrar edilebilmeli farkları korumakla birlikte çünkü tekrardan kaçınma kaygısıyla hareket edildiği zaman işler iyice içinden çıkılmaz hâle geliyor, cümle uzadıkça uzuyor.

Birkaç tespitim var, onu da paylaşıp bitireyim:

Bir kere temel problemlerimizden birisi, dil konusundaki yanlışların önemsiz addedilmesi. Bizim Komisyon olarak, Meclis olarak tercih ettiğimiz düzenlemeyi düzgün ifade edebiliyor muyuz, meramımızı anlatabiliyor muyuz o metinde yani amaç bu, yapılan iş bu olmasına rağmen, siz virgül, nokta, ve / veya gibi konulara takıldığımız zaman biraz farklı değerlendirilebiliyorsunuz.

Mehmet Ali Bey'in belirttiği gibi süreç çok sınırlı. Belirli ölçüde konunun esası dilin önüne geçiyor, dil burada üvey evlat, maalesef kanun konusunda dil üvey evlat; o düzenlemenin amacı, konusu daha önemli düzenleyenler açısından, nasıl ifade edildiği o kadar önemli değil.

Bazen bakanlıklar bilinçli olarak muğlak yazabiliyorlar, diyorlar ki: "Biz uygulamada bunu tebliğle açarız, genelgeyle yönlendiririz uygulamayı." Ondan sonra bakıyorsunuz, komisyonda tartışılanların tam aksi yönde bir genelge çıkmış.

Bir de, bir metni yazan kişinin, o metni herkesin onun anladığı gibi anlayacağını zannetmesi. Burada yapılması gereken şey belki de, metni bir başkasına okutmak. Biz de İç Tüzük'ün bazı hükümleri konusunda kendi aramızda çok sık tartışırız.

Özel bir sorum olacak sizlere izin verirseniz. "Ve / veya" gibi bir kalıp bizim dilimizde var mıdır; "ve"nin ya da "veya"nın karşılamadığı bir ihtimal ya da durum söz konusu olabilir mi? Bu, kanunlarda çok sık görebileceğiniz bir uygulamadır.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Oturum Başkanı - Ercan Bey'e çok teşekkür ediyorum.

Ben kendi adıma Çalıştay'ın hangi amaçla düzenlendiğini açıklayabilirim.

Bizim birim (İnsan Kaynakları Başkanlığı) olarak buradaki temel yaklaşımımız şu: Yasama birimleri bilginin gerçekten üretildiği ve topluma da bu bilginin yayıldığı faaliyetlerin yapıldığı ortamlar. Türk dilinin yazımına ilişkin, kullanımına ilişkin problemlerin ve bilgilerin ilgili hizmet birimleriyle karşılıklı olarak paylaşılması ve bunun en ileri eğitim şekli diyebileceğimiz bir "beyin fırtınası" ortamında paylaşılması öncelikle hedeflerimizden biriydi. Bu şekilde, birtakım birimlerimizde oluşan parça parça bilgilerin harmanlanıp disipline bilgilere ulaşılması, uygulamada karşılaşılan birtakım sorunlara çözümler getirilmesi amaçlandı.

Değerli üstadımız, yazım sorunlarına ilişkin kontrol mekanizmasının kurulmasının gerekliliğine vurgu yaptı. Muhakkak ki birçok yazım problemi bu vesileyle giderilebilir.

Benim şöyle bir gözlemim olmuştu özellikle Birinci Oturumda: Katılımcı arkadaşlarımız, imla ve noktalamalara ilişkin doğru kullanım konusundaki hususlara vurgu yaptılar yani bir takım kontrollerin yapıldığını bu kontrollerden sonra bile karşılaşılan, bu kelime nasıl yazılmalıdır, doğru kullanım şekli hangisidir? şeklinde tereddütlerle ve çelişkilerle karşılaştıklarını belirterek, bu hususta pek çok örnek verdiler. Yani konu kontrolden geçtiği halde ihtilaflı olan yazım sorunları. Bu tür sorularımıza cevap alabilirsek doğrusu kendi adıma da merak ettiğim hususları aydınlatmış olacağız.

Buyurun Ferhat Bey.

Ferhat AYDIN (Stenograf) - Çok teşekkürler.

Geçen haftaki ve bugünkü çalışmalarımız sonucunda şöyle bir durum oluşmaya başladı:

1.TBMM Genel Sekreterliğine bağlı idari birimlerin kendi aralarında, özellikle Bütçe, Kanunlar Kararlar, Tutanak ve Basimevinin bir araya gelip ortak bir karar alması.

2.Bizi aşan bir boyutu var işin. Kanunları biz yapmıyoruz, bize geliyor; özellikle Başbakanlıktan, Adalet Bakanlığından, Maliye Bakanlığından. Bu üç bakanlık başta olmak üzere tüm bakanlıkların hukuk birimleri, kanun yapımında çalışan birimleriyle beraber, tabii Türk Dil Kurumunun da katılımıyla, daha büyük, daha geniş bir toplantı yapıp, ortak kararlara varılması.

Böylece belki bu sıkıntılarımızın bir kısmını aşabiliriz diye düşünüyorum.

Bir de Türk Dil Kurumundan ricam: Eskiden Türk Dil Kurumunun Fizik Terimleri Sözlüğü, Kimya Terimleri Sözlüğü gibi sözlükleri vardı. Buna benzer, hukuk terimleri sözlüğü, hatta ondan da öte, bir yan dal olarak, bir yasama sözlüğü gibi bir sözlük yahut da böyle bir referans kaynak olsa...

Oturum Başkanı - Buyurun.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - 2007 yılında Meclis komisyon çalışması vardı, Türk dili ile ilgili çalışma komisyonu. Orada bir rapor hazırladı arkadaşlar. Rapor baskıya gitti geldi tamamen farklı bizim imla anlayışımızdan. Türkiye Büyük Millet Meclisinde, daimi olarak çalışan bir Türk dili uzmanı, en az bir tane, olması gerekirdi ama ne yazık ki bu yıllardır yapılmadı; hep Türk Dil Kurumundan eğitim amacıyla uzmanlar gelsin, eğitimi versin, gitsin dendi. Anladığım kadarıyla o da çok işe yaramadı.

Bu müzakere karşılıklı soru - cevap şeklinde olsaydı daha iyi olurdu. Burada konuşuyoruz, konuşuyoruz ama asıl sorulara cevap veremiyoruz.

Oturum Başkanı - Şöyle bir ricam olabilir mi: Geçen toplantıda güzel bir sunuş yaptınız, yazım sorunlarına ilişkin gerçekten bizim de pratikte karşılaştığımız pek çok örneği vurguladınız. Ben biliyorum siz TDK ile bir çalışma yapacaksınız ama burada başka birimlerden de muhataplarımız var; bu tartışmayı kısmen yapabilir miyiz burada?

Ferhat AYDIN (Stenograf) - Türk Dil Kurumundan uzman arkadaşlarımız bu konuda karar versin de. Onların da komisyona sunacakları durumlar olabiliyor galiba.

Âdem TERZİ (TDK Uzmanı) - Pazartesi günü başlayacak olan bir çalışma var Rıza Bey'le konuştuk. Buradan bir grup temsilci, belki farklı birimlerden, gelecek ve bizim Kurumda yer alan birçok uzman arkadaşımızla birlikte bir toplantı yapacağız. O zaman doğrudan sizin o sunuda yer alan yazım sorularıyla ilgili konular ele alınacak, tamamen o sorunlar üzerine eğilen bir toplantı başlayacak ve bu sürekli olacak.

Ferhat AYDIN (Stenograf) - Kadir Bey, biz oraya birkaç stenograf gideceğiz. Eğer Kanunlardan, Bütçeden uzman arkadaşlar da katılırsa, onların da bu çözümleri edinebilirler.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Bir de Mecliste eğitim oluyor, her birim katılmıyor anladığım kadarıyla. Madem bir Türk Dili uzmanı yok, en azından o eğitimin daha geniş kapsamlı yapılması sağlanabilir.

Benim aldığım notlar var. Bir kısmı ayrı ama burada hemen cevap vermem gereken bazı şeyler var, onları açıklığa kavuşturalım.

Mesela arkadaşımız sorunları dile getirmiş kesme işaretinin kullanımı konusunda. Dediğim gibi, bundan bir tane edinmenizi öneririm çünkü kesme işareti, noktalı virgöl, büyük harflerin kullanımı, birleşik kelimelerin yazılışı burada detaylı olarak açıklanmış. Orada mesela kanun adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılır, buna karşılık kurum ve kuruluş adlarına gelen ekler bir istisna olarak ayrılmaz. Bu kuralları bildiğiniz zaman zaten herhangi bir sorunla karşılaşmayacaksınız imla yönünden.

Mehmet Ali MEYDANLI (Yasama Uzmanı) - Ben birlik olmadığını vurgulamak amacıyla onu yazdım. Mesela, kanun dili ve yazım dili diye iki farklı kavram var ortada. Siz söylemiştiniz, tarihlerin arasına nokta da konabilir, slash da konabilir diye. Mesela kanun yazarken slash koyuyoruz ama resmî bir yazı yazarken nokta koyuyoruz. Türk Dil Kurumunun koyduğu kuralları bilmemize rağmen, kanun yazarken çok farklı bir dünyayla karşılaşıyoruz. Benim vurgulamak istediğim oydu.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Biz de bunu “kanun dili” olarak ayrı bir konu hâline getirmişiz. Aslında, kanun dili diye bir şey yok. Madem yaşayan Türkçe'yle yazılıyor kanunlar, dolayısıyla o günkü şartlara uygun olarak, Türk Dil Kurumunun ortaya koyduğu kurallara uygun olarak, anlatım bozukluğu olmadan, güzel bir Türkçe'yle yazılması lazım.

Bakın, 1965 yılında Türk Dil Kurumunun çıkardığı İmla Kılavuzu'nda bulunan kurallara o dönemin kanunları çok güzel uymuş; dolayısıyla o bitişik yazılış şu anda kalmış, ayrı yazılışa bir türlü geçememişiz. Neden? Türk Dil Kurumunun İmla Kılavuzu o dönemdeki gibi şu dönemde kabul görmemekte, sıkıntı orada.

En basiti, bakın Yabancı Kelimelere Karşılık Bulma Komisyonumuz vardı, 1996’da başladı, 2000 yılında sona erdi. Her ay on kelimeye karşılık bulunuyordu. Tabiri caizse dalga geçiyorlardı basın - yayın organları. Bunun Türkçe karşılığını arıyorlar diye değer verecekleri yerde, böyle karşılık olur mu, diyor. Şu anda bütün mesele, basın - yayın organlarının Türk Dil Kurumunu kale almaması.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Aslında, belki de bu kadar çok iletişim aracı olduğu için iş kontrolden çıkmış gibi görünüyor. Aslında yeni kelimelerin vatandaşlara benimsetilmesinde kullanılabilecek en önemli araç, bana göre yine kanundur bağlayıcı olacağı için.

Aslında bu aydınların sorumluluğunda olan bir şeydir yani kelimenin Türk Dil Kurumu tarafından bulunmuş karşılığını kullanmak yerine orijinal kelimeyi kullanmak. Mesela “Eflatun” yazılırdı bizim kitaplarımızda ama şimdi hiçbir yazar, hiçbir siyaset bilimci, felsefeci “Eflatun” yazmaz “Platon” yazar. Bırakın Türkçe karşılığının kullanılmasını, artık kelimenin Türkçe telaffuzu da kullanılmıyor; yabancı dilde nasıl yazılırsa öyle yazılıyor ama metin içerisinde Türkçe okunuyor.

Oturum Başkanı - Çok merak ediyorum, şunu bir aydınlatabilir miyiz: Yabancı dilde kullanılan kelimeler var, başka dillerden aldığımız kelimeler var. Bunları nasıl yazacağız, nasıl söyleyeceğiz?

Ferhat AYDIN (Stenograf) - Özellikle de yapım ekleri geldiğinde...

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Geçen toplantıda söylemiştim, keşke Türk Dil Kurumunun İmla Kılavuzu da Anayasa gibi olsa da değiştirilmeseydi, kimse dokunmasa. O dediğiniz mesele 1999 İmla Kılavuzu’nda vardı, “Yabancı yer adlarına gelen yapım ekleri kesmeyle ayrılır” deniyordu ama bu son dönemde, 2005’te bir Komisyon çalışması sırasında kaldırılmış. Aslında kaldırılmış mı, kaldırılmamış mı belli değil, sadece İmla Kılavuzu’nda yok. Bu da muğlak.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Yabancı yer isimleri konusunda şu andaki politikası nedir Türk Dil Kurumunun. “Washington” eskiden okunduğu gibi “Washington” diye yazılırdı, bugün nasıl yazılacak?

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Biz hep bunu söylüyoruz; W, X ve Q harflerini 1353 sayılı Kanun’a göre kullanmamız hata. O dönemde biz Fransızca kelimeleri Türkçe okunuşuna göre almışız, Londra mesela özel isim olduğu hâlde “London” diye yazmamışız; Londra, Atina, Paris, bunları Türkçe okunuşuna göre almışız. Keşke onu devam ettirseydik.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Ben de açıkçası o kanaatteyim, yabancı yer isimlerinin -madem Türkçe ek getireceğiz bunların sonuna- Türkçe okunduğu gibi yazılması gerektiği düşüncesindeyim.

Kurumun politikası var mı bu konuda? Benim asıl merak ettiğim o.

Âdem TERZİ (TDK Uzmanı) - Daha önce siz de söylediniz, kanunlar da değişiyor, 14 defa, 20 defa değişen kanun var, dediniz. Betül Hanım hep 1996 Yazım Kılavuzu'na vurgu yapıyor ama bazı kuralların değişmesinin sebebi var tabii, görüş farklılığı ya da başka bir şey olabilir. Yalnız, çağa göre olan değişimleri de göz ardı etmemek lazım. Öyle bir kural vardı, yabancı yer adları “London değil Londra” diye yazılır biçiminde bir yapı vardı. Ama günümüz o gün değil, 1960 değil. Bugün Maccapicu’yu da duyuyorsunuz aynı anda televizyondan, kanunda geçebiliyor; bugün en uzak Grönland’da okuyamadığımız bir adı duymak, yazmak zorunda kalıyorsunuz. Bu bakımdan, yer adları Türkçe okunduğu gibi yazılır, biçiminde bir kural çok da kolay değil. Eskiden belki üç beş tane haberlerde geçiyordu, belliydi. Şu anda televizyonlardaki program sayılarını düşünün. O yüzden, kanunlarla muğlak bırakılan noktalar olduğu gibi, bazı şeylerin Yazım Kılavuzu’nda da muğlak bırakılma sebebi budur.

Politikayı sorarsanız şöyle cevap vereyim: Politika, dilimize yerleşmiş, çok okunan yerlerin “London” değil “Londra” yazılmasıdır. Bakın, sizin söylediğiniz konu çok önemli; Türk Dil Kurumu mu etkin, yasa yapıcılar mı etkin? İki kurumu da aşan bir olgu var şu anda. Dediğiniz gibi, Türkçe ve Türk diliyle ilgili eğitimin ne oranda verildiği, onun bilinç olarak nasıl aktarıldığı çok önemli. Asıl sorun burada.

Bu konuyu ben çok önemli buluyorum, bir devlet politikası hâline getirilmesi gerekli.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Zaten ben de aslında benzer bir kaygıdan o öneriyi dile getirmiştim yani herkes farklı okuyacağı için. Ben, bir Türk vatandaşının bir yabancı kelimenin orijinal okunuşunu bilmek zorunda olduğunu düşünmüyorum yani “Washington”un “vaşingtın” okunduğunu bilmek zorunda değil hiç kimse; kendi dil fonetiğini, dilinin nasıl döndüğüne göre okur onu kişi.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Bizdeki sorun, yurt içi yayınlar ile yurt dışı yayınların birbirine karıştırılması. Bizde âdettir, bir dili biliyorsa, Arapça olsun, İngilizce olsun, o dildeki kelimelere dokundurtmaz.

Bu kelime nedir? “Khalifa” yazılıyor, “halife.” Umman emirinin adı. Bu kelime İngilizceden döndü dolaştı bize geldi, bu şekilde geldi. Biz bu kelimeyi zaten “Halife Bin Ahmet” diye yazarız. Biz yurt içi yayınlarda niye bu şekilde alıyoruz? Zaten halk “halife” gördüğü zaman anlayacak, bu ne demek diye bakacak bu şekilde yazılışı gördüğünde. Anadolu Ajansı bunu sordu, biz de cevap verdik: “Yurt için yayınlarda “halife” siz yurt dışı yayın yaptığımızda İngilizce söylenişi esas alabilirsiniz” diye.

Yer adlarında da böyle, gazetelerde, dergilerde, basın - yaygın organlarının hepsinde Türkçe söyleniş esas alınıyor.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Benim bu konuda önerim şudur: Türk Dil Kurumu veya bir başka otorite onun okunuşunu tespit eder. Gerekirse parantez içinde orijinal dilinde yazılışı yazılsın. Eğer böyle bir otorite o yabancı yer isminin okunuşunu tespit ederse ve bu resmî bir belgeye girerse, onu herkes öyle okuyacak zaten.

Oturum Başkanı - Kanunlar Kararlar Başkanlığından da katılımcı arkadaşlarımız var, söz talep ediyorlar.

Mustafa Şahin Bey, Yasama Uzmanı arkadaşımız, buyurun.

Mustafa ŞAHİN (Yasama Uzmanı) - Teşekkürler.

Ben şunu paylaşmak istiyorum: Kültürel sömürgecilik bağlamındaki dil sorunları ile kültürel etkileşim bağlamında, bir önceki oturumda da paylaştığımız... Bu bilimsel, disiplinler, terminolojik geçişlilik olur veya gerçekten yakın kültür ilişkisi içinde olunan formasyonlar arası geçişlilik olur. Bunu iyi kavramak lazım yani bu etkileşime konu kazanımları biz bir zenginliğimiz veya bir havuzumuz içine alıyoruz. O çerçevede Anadolu tarihsel olarak kültürel etkileşime çok açık. Tabii, 19 ve 20'inci yüzyılda bilimin gelişimine koşut, bu disiplinler terimlerin geçişliliği vesair... Bunun daha öncesi de var dilin etkileşime girmesi bakımından.

Dolayısıyla, biz prensip olarak ya da perspektif olarak bu etkileşimle kültürel sömürgeciliğe maruz kalma durumunu birbirinden ayırmamız gerekiyor. Tabii, bu zor yani sınırları nerede başlar, nerede biter? Çünkü sosyal bilimlerde dil artık 80 öncesi bir iletişim aracının ötesinde bir merkezî yere sahip yani "Dil dediğimiz şey bizatihi gerçekliğin inşası" diyorlar artık; sadece gerçekliğin aktarıldığı araçsal bir form değil, bizatihi kendisi. Bu söylem literatürü vesaire oraya girmeyeceğim ama en azından şunu söylemek isterim ki: Bugün konuştuğumuz dil, belki dilbilimcilerin önderliğinde ancak çok farklı disiplinlerle iletişim ve işbirliği içinde ancak bir politika tasarımı veya Türkiye'deki dil sorunlarına yönelik bir gelecek perspektifi, gerçekten çok farklı disiplinlerden, çok farklı ekollerden... Mesela şunu hatırlıyorum ki doğru bir yaklaşım olarak görüyorum: 2002'den sonra kelime üretirken, Türk Dil Kurumu ile o ilgili disiplinin, bilim dalının kolektif çalıştığı gibi bir bilgi aktarmıştı bize Türk Dil Kurumundan bir uzman veya böyle bir iş yapma biçiminin 2002'den sonra Türk Dil Kurumunun bünyesinde geliştiğin söz etmişti.

Şimdi, bu perspektife dair girişten sonra, belki bir başka ilkeyi hatırlatmak istiyorum öneri olarak. Bu tür çalışmalar, bu tür toplantılarda en yakıcı ve en yaygın sorunlar, bazen çok marjinal sorunlara boğuluyor. O itibarla aslında kabulleri üzerinde çok daha fazla uzlaşılan normlar, kuralların uygulanması konusunda ortaya çıkan sorunları saptayıp, en azından orada çok

rahat yol almanın çok daha etkin bir çalışma ilkesi olduğunu düşünüyorum. Çok marjinal şeyler ertelenebilir, literatürün veya otoritenin o konudaki görüşünün olgunlaşması beklenebilir.

Esas bizim sorunumuza geldiğimiz zaman, Türkiye’deki dil politikası bağlamından kanun yapım süreci konusuna geldiğimiz zaman, şöyle bir kabul var ve ben bu kabulü benimsiyorum: Bizim kod niteliğindeki kanunlarımız, kod kanun olarak tanımladığımız kanunlarımız bin küsur ancak bugüne kadar 15 bin civarında kanun kabul edilmiş. Şunu demek istiyorum: Kanun yapım sürecine büyük ölçüde çerçeve kanunlar damgasını vuruyor. Bu, şu demek: Biz bir kod kanunda değişiklik yaptığımız zaman, o kod kanunun metnindeki dil bilgisi kurallarına, yazım kurallarına uyuyoruz yani o metnin kendi içindeki ahenginin bozulmamasını önemsiyoruz. Bu yazım kuralları olduğu gibi, yer yer bir terim birliği de olabiliyor; bu perspektife sahibiz. Sorun, kanımca kod kanun çalışmalarında. Bence kod kanun çalışmalarında hiçbir esneme, herhangi bir istisna tanınmaksızın bugün yaşayan yazım kurallarının metinde yer almasını egemen kılmak. Burada tereddütsüz bir irade göstermek lazım.

Tabiatıyla şunu da kabul etmek lazım ki: Meclis çalışmalarında bizim de metne müdahalemizin zaman zaman sınırları var. Yürütme bürokrasisi ile yasama bürokrasisi karşılaşılıyor, biz bugün cari yazım kuralları açısından “şu şu noktaların değişmesi gerekir” diyoruz. Orada, örneğin bakanlık müsteşarı “Olur mu, kırk yıllık...” Yani metin üzerinde bir dilbilgisi kuralı konusunda metne bizim müdahalemiz noktasında bir gerilim doğuyor. Müsteşar bu gerilimi siyasilerle paylaşıyor vesaire. Bu defa sanki o metin Meclisten yürürlükteki yazım kurallarının dışında kabullerle çıkmış gibi biz de o metnin sıhhsizliğine o bağlamda ortak oluyoruz ama bunun arka planında büyük ölçüde bizim müdahale etme yeteneklerimizdeki siyasi veya bürokratik kısıtlar açığa çıkıyor.

Kuşkusuz bizim de duyarlılıklarımız düşük olabiliyor ya da kendi meslek mensuplarımız arasında bazı arkadaşların yüksek, bazılarının düşük oluyor. Tabiatıyla, bunun çok daha kurumsal bir çerçeveye bağlanması gerekiyor. Ancak, o kod kanunlarda benimsenecek metot konusunda, Mecliste olsun, yürütmeye olsun, siyasi kadroların “Artık, kod kanunlarda, kanun yapım sürecinde hazırlanan metinler, cari imla kılavuzunun norm ve standartlarının dışına çıkmayacaktır” noktasında bir iradenin açığa çıkması lazım ki o siyasi irade ile ben müsteşarla gerekirse o gerilimi yaşayabileyim.

Bu aşamada genel olarak bunları ifade etmek istedim.

Oturum Başkanı - Mustafa Bey’e teşekkür ederim.

Burada bir hatırlatmayı yapmak ihtiyacı hissettim. Türk dili üzerine birtakım eğitimler bu süreçte verilmeye çalışıldı. Tabii, eğitimlerin muhataplarına göre farklı şekillerde yürütülmeye çalışıldı bu eğitimler. Daha alt düzey personele yönelik olarak yani bu bilginin üretilmesinde ön planda olamayacak, metinlerin yazımı noktasında inisiyatif üstlenmediği için daha

yetersiz bilgilere sahip olduğunu düşündüğümüz personele yönelik olarak, onların dinleyici konumunda olacağı eğitimler düzenlemeye çalıştık Türk Dil Kurumu uzmanlarıyla birlikte. Bu çalıştaylarda düşündüğümüz de bir ölçüde eğitimdi yani beyin fırtınası şeklinde bilgileri ortaya koymak, bilgileri disipline bir şekilde çıkarabilmek. Bu çalıştaylarda muhatabımız ise uzmanlar ya da stenograflar, yani yasama metinlerinin oluşumunda rol alan arkadaşlarımız. Tabii, tüm personele yönelik olarak yürüttüğümüz eğitimlerde de hedef olarak bu arkadaşlarımızı ayrı düşünmedik.

Genel sekreterimizle de görüştüğümüz zaman, iki aşamalı bir çalıştay programı düşünüldü. Şu ana kadar yaptığımız bu çalıştayların birincisi. Genel olarak noktalama ve imla yanlışları üzerinden yazım sorunları. Mustafa Bey'in üzerinde durduğu, belki performansını daha iyi gösterebileceği ikinci bir çalıştayımız daha olacak, o da Kanun Yazımında Karşılaşılan Sorunlar. Orada belki katılımcı profili olarak daha dışa açık bir çalıştay yapmayı düşünüyoruz. Tabii ilgili birimlerimizle, Kanunlar Başkanlığı, Bütçe Başkanlığı, Tutanak Hizmetleri Başkanlığıyla görüşerek bunu yapmaya çalışacağız.

Değerli katılımcılar, programımıza göre yirmi dakikalık bir süremiz var. Ben süreyi biraz daha etkin kullanma bakımından, yazım sorunları özelinde arkadaşlarımız birtakım sorgulamalar yaparlarsa memnun olurum.

Buyurun Ferhat Bey.

Ferhat AYDIN (Stenograf) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Ercan Bey'in, demin dile getirdiği Latin kökenli yer adlarının yazılışı ile ilgili hususu kendi ülkemize yönelik olarak sormak istiyorum dil uzmanlarımıza.

Biliyorsunuz, bizde bir ilçenin, ilin adı kanunla verilir ve kanunda ne yazıldıysa odur. Biz, 2000'li yılların başına kadar "Sivas"ı "Sıvas" olarak yazıyorduk; kanunda öyle. O zaman, Sivas milletvekillerinden dahi tepki alıyorduk. Şunu söylemek için bunu konuyu açtım: Siz de biliyorsanız "I" harfinden sonra "a", "u" geldiğinde o yer adlarında şapka koyuyoruz son dönemde. Bunun içinde kanunla verilmiş yerler de olabilir; "İslâhiye, Lâpseki" gibi. Dil Kurumu dil açısından haklı olabilir ama biz kanun yönünden bunu uygulamakla yükümlüyüz, kanunu esas almak zorundayız.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Şimdi şöyle bir şey var: Mesela bir resmî yazı, kanundaki şekli imla kurallarına aykırı da olsa aynen alıyoruz o kanundaki şekil diye, sonra aşağıda kendi cümlelerimizi kurarken imla kurallarına uygun kuruyoruz. Yani bir kanun mu neyse bir mevzuat çıkarılıp hâlihazırda kullanılan kanun metinlerinin şu andaki şu andaki imlaya göre bir düzenlenmesinin yapılması lazım.

İkinci mesele: Bu kanunda mutlak doğru mudur? Mesela birleşik kelimelerin yazılışına bir örnek vereyim. Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa

şehirlere sonradan verilmiş unvanlar var. Kahramanmaraş'la ilgili kanunda bitişik yazılmış, Gaziantep'le ilgili kanunda ayrı yazılmış, Şanlıurfa'yla ilgili kanunda da bir yerde ayrı bir yerde bitişik yazılmış. Şimdi kanun metnini oluşturan kişilerin imla konusundaki görüşlerine bakmak lazım, bilgilerine bakmak lazım.

Demet ORUÇ (Stenograf) - Biz kanunu uygulamak zorundayız.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Hangi kanunu dikkate alacağız, iki farklı kanunda iki farklı şekilde yazılıyorsa?

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Dolayısıyla, ondan sonra birleşik yazılacak diye bir kural konuldu Yazım Kılavuzu'na. Sonuçta, şehirlere sonradan verilmiş unvanlar ayrı yazılmıyordu, unvan çünkü.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Biz şurada bile tereddüde düşüyoruz: Mesela bir kanun teklifi gelmişti Komisyona, başlığında “da” eki unutulmuş, “kanunlarda değişiklik yapılması” denilecekken “kanunlar” denilmiş. Sonuçta düzelttik. Düşünün, çok açık bir şey bu ama milletvekili teklifi o şekilde vermiş diye on konuda bile tereddüt ediyoruz. Dolayısıyla, diğer konulardaki kafa karışıklığımızı artık siz takdir edersiniz.

Aslında genel olarak bir dağınıklık var. Dediğiniz gibi “Şanlıurfa” bir yerde ayrı bir yerde bitişik yazılıyorsa burada buna benzer çok sıkıntı yaşıyoruz. Aynı metnin içerisinde, ayrı mı yazacağız, birleşik mi yazacağız; sayıyı ifade ederken rakamla mı yazacağız, yazıyla mı yazacağız? Mesela bizim genel uyguladığımız bir kural vardı, eğer bir rakam amaçlanıyorsa, parasal veya başka bir miktarı gösteren bir rakam düşünülüyorsa rakam kullanalım diyoruz ama işte “üç aya kadar” derken...

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Kılavuz'da belli; para, istatistik veri, ölçü, saat. Bunlar dışındakiler...

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Ama aynı metinde farklı gelebilir veya kanunun her tarafında doğru ama bir yerde bir önergeyle son dakikada eklenmiş, orada rakam.

Âdem TERZİ (TDK Uzmanı) - O bakımdan ben şunu söylemek istiyorum: Ülkemiz eskisi kadar nüfus bakımından ya da iletişim araçları bakımından dar bir alanda dille ilgili işlemleri yürütmüyor. Artık, kurum-kuruluşlar, basın-yayın araçları, organları, orada çalışanlar çok fazla. Bu bakımdan, özellikle kanunlar çok önemli; insanların tam olarak anlayabilmesi ve kapsamı belirleyebilmesi gerekir, üstteki bir ifadeyle altta geçen bir ifadenin çelişmemesi gerekir. O bakımdan kanunlar çok önemli. Bu nedenle, kurumlarda, kuruluşlarda, kamuoyunun gözü önündeki basın-yayın kuruluşlarında anlatım bozuklukları ve imla yanlışlarının yapılmaması için mutlaka dil uzmanlarının, ille Türk dili uzmanı olmayabilir, sanatçı ya da edebiyatçı olabilir ama bu alanı iyi bilen kişilerin mutlaka istihdam edilmesi, böyle kadrolar açılması çok önemli diye düşünüyorum.

Ferhat AYDIN (Stenograf) - Yine yer adlarıyla ilgili bir örnek vermek istiyorum. İçişleri Komisyonunda yeni bir kanun görüşülüyor, orada yeni bir kavram, yeni bir kelime var “bütünşehir.” Eskiden Türkiye’de “büyükşehir” diye bir kavram yoktu, şimdi de yeni bir kelime çıkıyor “bütünşehir.”

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Birleşik yazıldı büyük ihtimalle.

Demet ORUÇ (Stenograf) - Evet, “büyükşehir” gibi birleşik yazdık yeni bir kavram oluştuğunu düşünerek.

Oturum Başkanı - Müsaade ederseniz ben hiç konuşmayan arkadaşlara söz vermek istiyorum.

Önce Fatih Bey’e, daha sonra da Mustafa Bey’e söz vereceğim.

Fatih Bey, buyurun.

Fatih ÇELEBİ (Yasama Uzmanı) - Somut örnek üzerinden gidelim denildiği için akıma bir şey geldi biraz önce konuşulan birleşik-ayrı yazılan kelimeler bahsinde: Mesela bizim “İç Tüzük” kelimesimiz var, Tutanak Hizmetleri Başkanlığı ısrarla ayrı yazıyor. Biraz önce burada bir prensip belirlendi, ben bunu daha önce de gündeme getirmiştım ama şimdi bu Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün adı, o karar çıktığında konulmuştur. Türk Dil Kurumu kurallarına göre “iç tüzük” ayrı yazılır, fakat biraz önce bahsettiğimiz gibi kanun koyucu, karar koyucu -TBMM İçtüzüğü neticede bir karar- o kararı koyarken başlığını “TBMM İçtüzüğü” şeklinde birleşik yazmış. Şimdi, burada tutanakları yazarken “iç tüzük” kelimesini ayırma yönündeki tasarruf buna uygun mu, değil mi?

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Demin de söylediğim gibi, “iç tüzük”ü birleşik yazan görüş o dönemdeki imla kılavuzuna uydu, şu anda ayrı ama siz bitişik yazıyorsunuz yani imla kuralına aykırı olarak bitişik yazılıyor.

Fatih ÇELEBİ (Yasama Uzmanı) - Biz yasama metinlerinde, tutanaklarımızda iç tüzük kelimesinden bahsediliyor, mesela “İçtüzüğün 82’nci maddesi” diyor milletvekili tutanakta “İç Tüzük” şeklinde yazıyorlar. Bu doğru bir kullanım mıdır diye soruyorum.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Doğru kullanım.

Fatih ÇELEBİ (Yasama Uzmanı) - Karar çıktığında ona konulmuş olan isim birleşik olarak “İçtüzük.” yazılması şeklinde. Diyelim ki benim adım Mehmet Ali. Nüfus müdürü bitişik yazmış “Mehmetali” diye. Siz “Hayır, aslında senin iki ismin var.” diyerek, “Mehmet Ali” diye tutanağa geçiriyorsunuz. Ben de itiraz ediyorum. TBMM İçtüzüğü’nün dili olsa diyecek ki: “Benim adım ‘İçtüzük.’ Normalde bugün bu ayrı yazılır diyorlar ama benim adımları koyanlar o gün bitişik yazdılar.” Dolayısıyla, bunu tutanağa geçirdiğimizde ayrı yazılması doğru mu, yanlış mı? Ben yanlış olduğuna inanıyorum.

Ferhat AYDIN (Stenograf) - Kanun böyle, biliyoruz, bunu kastettiğinde biz birleşik yazıyoruz ancak “iç tüzük” genel bir tabir olarak kullanıldığında ayrı yazıyoruz.

Fatih ÇELEBİ (Yasama Uzmanı) - Ama “İçtüzük’ün 82’nci maddesi” derken de ayrı yazıyorsunuz ama yine bu iç tüzük.

Demet ORUÇ (Stenograf) - Sadece tam adı söylendiğinde birleşik yazıyoruz “Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü” şeklinde.

Ferhat AYDIN (Stenograf) - Evet, diğer zamanlarda bunu kastetse dahi ayrı yazıyoruz çünkü İç Tüzük’ün atfının büyük yazılacağına dair bir kural yok.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - İşte, böyle böyle ayrı yazılışa geçeceğiz.

Fatih ÇELEBİ (Yasama Uzmanı) - Normal şartlarda bugün yeni bir iç tüzük yazsam ayrı yazarım çünkü Türk Dil Kurumu öyle veya böyle bunun kararını vermiş ancak burada devam edegelen bir sıkıntı var.

Oturum Başkanı - Mustafa Bey, buyurun.

Mustafa ŞAHİN (Yasama Uzmanı) - Kuşkusuz bünyemizde dil uzmanının kadro unvanıyla çalışması bir seçenek. Personel rejiminde de bu seçeneği zenginleştirecek hükümler var. Söz gelimi, Türk Ceza Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu gibi hacimli, çok sayıda maddeyi içeren kanunlarda geçici görevlendirme söz konusu olabilir. Türk Dil Kurumundan münhasıran komisyon çalışmasına katkı sunacak dil uzmanları da çağrılabilir. Komisyon çalışmalarında yararlanılmak üzere, metnin sıhhati açısından, süreli yani komisyon çalışmasıyla sınırlı dil uzmanları geçici olarak görevlendirilebilir, kurumlar arası karşılıklı bir protokolle bu sağlanabilir. Bu iş birliğini çeşitlendirmek mümkün, bünyede istihdam etmek mümkün, geçici görevlendirme mümkün veya bir protokolle Meclis ile Türk Dil Kurumu arasında çok daha ihtiyaç odaklı bir mekanizma üretmek mümkün.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Yalnız, geçici görevliye o iş angarya gelir, işin o yönü de var, tam olarak sarılmaz yaptığı işe. Burada kadrolu olarak istihdam edilirse her şeye karışacağı için, her komisyonda yer alacağı için daha sağlıklı olur.

Âdem TERZİ (TDK Uzmanı) - Bir iki yol daha var burada, hemen kısaca söyleyeyim.

Birincisi: Geçen çalıştayda söz edildi, o da şuydu: Bunun yasa maddesi, yönetmelik, iç tüzük, tam bilemiyorum o kavramları ama... Şöyle bir laf var “Ağanın gözü ata tımandır.” diye eğer kanunlarda bu Türkçe duyarlılığı, farklı yazılışlar Meclis Başkanınca ya da benzer bir makam tarafından dikkate alınır, sunulur ve bu işin üzerinde durulursa sizin dediğinize ben katılıyorum. Biz çoğu yerde aynı şeylerle karşılaşılıyor; bir yere gidiyoruz, çok önemli bir konu konuşuluyor, dille ilgili bir şey söyleyince sesiniz sivrisinek gibi kalıyor orada, dikkate alınmıyor.

İkinci konu da: Yine benzer şekilde bir rehber hazırlanmasından söz ettiniz siz, bu çok önemli. Bizim Yazım Kılavuzu yazı dilinin yazım kılavuzu. Kimi meslek, bilim, sanat dallarıyla ilgili çok ayrıntıya inmiyor ya da özel yazılışlar da çok ayrıntıya inmiyor. Çok ayrıntılı bir yasama metni yazma, düzeltme kılavuzu hazırlanması bence çok önemli.

Mesela dört başlık var benim gördüğüm, şimdi biz iki gündür konuştuklarımızı dört başlıkta algıladım.

Bir: Konuşan kişinin yazıya geçirilen sözünde şöyle şeyler var, bilgi yanlışlığı. O anki bakanı kastediyor ama onu söylemiyor, eskisi dilinde kalmış onu söylüyor. Nasıl yazılacak bu? Teknik bir konu örneğin. Ya da ağız özelliğiyle konuşuyor ya da telaffuz yanlış, “mütevazı” yerine “mütevazı” diyor. Biz bunu “mütevazı” mı yazalım, düzeltelim mi, düzeltmeyelim mi? İşte bunları kapsayan, sonra anlatım bozukluğu var. Anlatırken demek istediğini herkes anlıyor ama yazıya geçirdiğinizde bir sorun var.

Bir de en sonucusu da yazım sorunları, bildiğimiz. İşte bu konularda ayrıntılı bir rehber hazırlanırsa, yer adları nasıl yazılır, işte diyelim ki “mütevazı” demek istedi ama “mütevazı” yazdı. İşte ayrıca içine doğrusu yazılır, bu ayrıca düzeltmenin ya da diğer birimin ifadesi olduğu belli olur gibi çok ayrıntılı hazırlanan bir rehber hazırlanabilir.

Ben son olarak bunları söylemek istiyorum. İki konu bence çok önemli.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Şimdi, sizin, Mustafa Bey’in söylediklerine tamamlayıcı olarak şunları ifade etmek istiyorum: Bir kere Meclis bünyesinde daimî istihdam edilen bir dilci dediniz. Hani sayı burada önemli. 1 kişinin burada yeterli olmayacağı çok açık çünkü aynı anda bir ekip olabilir. Mustafa Bey protokolden bahsetti ama biz kanunları yaparken o kanunla ilgili kurumların temsilcilerini davet ediyoruz. Yani normalde diyelim ki bankacılıkla Adalet Bakanlığının ne ilgisi var denilebilir ama Bankacılık Kanunu’nun içerisinde ceza hükümleri olduğu için Adalet Bakanlığının temsilcisini çağırıyoruz. Aynı bu bakış açısıyla Türk Dil Kurumundan da mesela o çalışmaları takip edecek görevliler davet edilebilir veya -yasama sürecinin hızı karşısında ne derece uygulanabilir bilmiyorum ama- metinlere içerik açısından son şekli verildikten sonra bir de dilcilerin incelenmesi için elektronik posta vesaire yoluyla sizin kurumunuza gönderilebilir.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Bazı kurumlar, akıllarına eserse gönderiyorlar tasarılarını ama biz tabii o komisyon içinde bilfiil bulunmadığımız için ancak imla yönünden inceleyebiliyoruz, içeriğe çok giremiyoruz çünkü içeriğe girdiğiniz zaman tam olarak hâkim olmadığımız için konuya... Ben hukukçu değilim, çok kanun okudum ama hukukçu değilim. Onun anlatmak istediği şeyi çok farklı bir şekilde ifade edebilirim belki diye

içeriğe giremiyorum. O yüzden o çalışmalarda da bir Türk dili uzmanının olmasında fayda var diye düşünüyorum.

Bir de sizin biraz önce belirttiğiniz, “Kanunlarda anlatım yönünden ifadeler varsın tekrar olsun.” dediniz. Katılıyorum o yönden size çünkü kanunlardaki o tekrarlı ifadeler olmadığı için “Bu, bunu kapsar mı, kapsamaz mı; virgüllu yanlış koymuş, koymamış.” diye o kadar çok vatandaş başvurusu oluyor ki Türk Dil Kurumuna. En azından bunların önüne geçilir diye düşünüyorum.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Hemen sorabilir miyim -aslında Kanunlardaki arkadaşları da ilgilendiriyor: “Komisyonların yetkisi, toplantı zamanı ve yeri.

Komisyonlar Cumhurbaşkanınca yayımlanması kısmen uygun bulunmayan ve bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilen kanunların sadece uygun bulunmayan maddelerini görüşebilir.”

Bu “sadece”den ne anlarsınız siz dilci olarak?

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - O kanunun sadece uygun bulunmayanları...

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Başka maddelerini görüşemez...

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Uygun bulunmayan maddeleri, evet.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Bu cümleyi okuyunca ben de öyle anlıyorum ama arkasından şöyle bir cümle geliyor: “Bu durumda sadece uygun bulunmayan maddelerle ilgili görüşme açılır.” Eğer öyle anlayacaksak bu cümleyle ne gerek var?

İkinci cümle, aslında asıl meramı o gösteriyor. Aslında birinci cümlede o olayın açıklığa kavuşturulması gerekiyordu, biz ikinci cümleden anlıyoruz diğer maddelerin de görüşülebileceğini. Bu bizim kurum olarak kendi yaptığımız bir düzenleme. Hemen hemen aynı şekilde Anayasa’da da var. Kanunların Cumhurbaşkanınca geri gönderilmesi diye bir madde vardı: “Cumhurbaşkanınca kısmen uygun bulunmama durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebilir.” Burada da sadece bu cümle var. Şimdi, buradakini okuduğunuz zaman diğer maddeleri görüşemez anlamını çıkarırsınız. İç Tüzük’ü okursanız diğer maddeleri de görüşebilir anlamı çıkar. Bunun gibi başka örnekler de var bizim İç Tüzük’ümüzde.

Mesela komisyon raporlarıyla ilgili deniyor ki: “Daha önceki toplantılara katılmış olup tasarı veya teklifin tümünün son oylamasında hazır bulunamayan komisyon üyeleri varsa gerekçeli muhalefetlerini de yazarak raporu imzalayabilirler.”

Buradan ben muhalefet şerhinin illaki gerekçeli olması gerektiği sonucunu çıkartıyorum.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - “Varsa” demiş ya.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Şöyle diyor: “Varsa gerekçeli muhalefetlerini de...” Yani muhalefet yazısının bir gerekçeye dayanması gerektiğini zorunlu kılıyor diye yorumluyorum ben bunu. Ama bazıları bunu “Hayır, muhalefet şerhi yazıyorsa bunun gerekçesini göstermek zorunda değildir, ‘muhalifim’ demesi yeterlidir.” diyor.

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - Ben de öyle anladım.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - “Varsa” da değil buradaki problem yani muhalefet şerhi için bir gerekçe belirtmek zorunda mı yoksa “ben buna muhalifim” demesi yeterli mi?

Betül YILMAZ (TDK Uzmanı) - İkincisi.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - Ama “gerekçeli muhalefetlerini” diyor. Ben bunu böyle anladığım zaman muhalefetin bir gerekçesini izah etmesi gerekir diye düşünüyorum, benim anlayışım bu.

Âdem TERZİ (TDK Uzmanı) - “Varsa” öbürü birbirine bağlı.

Ercan ÇELİKER (Bütçe Başkan Yardımcısı) - “Varsa”ya takılmıyoruz biz. Muhalefet şerhinin gerekçesi olacak mı, sadece “muhalifim” demek yeterli mi olacak?

Oturum Başkanı - Teşekkür ediyorum.

Kapanış Konuşması

Kadir AKTAŞ - Oturum Başkanı

Değerli katılımcılar, izninizle birkaç cümleyle toparlamak istiyorum.

Üç oturumdan oluşan Çalıştay'ımızın sonuna gelmiş bulunmaktayız. Belki benim görev alanımla da ilgili olabileceği düşüncesiyle personel istihdamı konusunda birkaç cümle söyleme ihtiyacı hissettim. Yasama süreçlerini de bilen bir personel olarak, bir personelin yasama süreçlerine dilin kullanımı, doğru yazımı ve imlası noktasında çok müdahale edebileceğini, böyle bir ortamın olabileceğini zannetmiyorum; sözünün çok geri planda kalacağını ve duyuramayacağını düşünüyorum. Burada ancak kurumsal bir misyonla, kurumsal desteği kullanarak bir personelin sözünü dinletebileceğini, süreçlere katılabileceğini düşünüyorum. Türk Dil Kurumunun kurumsal olarak yasama süreçlerinde inisiyatif alabilmesine yönelik olarak mekanizmaları düşünmek gerekir. Arkadaşımızın bir önerisi vardı, komisyonlara davet edelim, onlar da katkı sağlasınlar gibi. Bu şekilde kurumsal bir temsil ve misyonla görevlendirilen dil uzmanlarının yasama süreçlerine katkısı alınabilir.

Bizim personelimiz olacak bir Türk dili uzmanının sözünü pek dinletebileceğini düşünmüyorum. O heyecanlı, gergin yasama süreçlerinde, o hızlı işleyen yasama süreçlerinde konuşabilse bile sesi herhâlde çok sönük kalır şeklinde düşünüyorum.

Tabii, ön plana çıkan bazı hususlar oldu. Türk Dil Kurumu, hiç şüphesiz Türk dilinin doğru kullanımı hususunda, yazımı konusunda bir otoritedir. Ben şunu da biliyorum, gözlemliyorum, bazen de hayranlıkla karşıyorum: Yasama hizmet birimleri, özellikle Tutanak Hizmetlerinde hizmet veren arkadaşlarımız ciddi bir geleneğin temsilcileridir. Bence bu geleneğin ve tecrübenin TDK ile karşılıklı olarak birleştirilmesinde, etkileşiminde çok büyük faydalar ortaya çıkacaktır.

Katılımcılar da vurguladılar, zannedersem bu çalışmanın devamı olarak hizmet birimlerimizin doğrudan kendi görev alanlarıyla ilgili olarak birtakım çalışmalar yapılacak. İnşallah yasama metinlerinde karşılaşılan yazım sorunlarına ilişkin bir yazım kılavuzu da çıkar diye bekliyorum.

Eğitime ilişkin bazı hususlar paylaşılmış oldu. Ben şunu anlıyorum: Eğitime ilişkin programlara devam edilmesi gerekir. Belki bunu da bir öneri olarak Çalıştay raporumuza yazabiliriz. Tabii, buradaki eğitimlere kamuoyunda isim yapmış ve geldiği zaman da duyarlılık oluşturabilecek, etki yaratabilecek kişilerin Meclis personeliyle buluşturulması şekliyle devam edebiliriz. Bu şekilde de planladığımız bazı eğitimler var. Mesela birkaç hafta sonra Yavuz Bülent BAKİLER'i, sağlığı elverirse -kanser hastası olduğunu duyduk, onun için ertelemek durumunda kaldık- Meclis personeliyle buluşturmaya planlıyoruz. Bunun devamı gelecek hiç şüphesiz.

Kanun yazımına ilişkin bir çalıştay planlamıştık. İnşallah ilgili hizmet birimleriyle bu çalıştayı yapabiliriz. Ben yapılan görüşme ve tartışmalardan, bu konuda da bir ihtiyaç olduğunu gördüm. Arkadaşların buna ilişkin sunuşlarını bu çalıştay ortamında yapabileceklerini düşünüyorum.

Tabii, değerli konuşmacımız Ercan Bey çalıştaydaki sunuşların raporlanması gerektiğini söyledi. Bunu daha önceden düşünen arkadaşlarımız oldu. Tutanak Hizmetleri Başkanlığında bir raporlama süreci başlatıldı bildiğim kadarıyla. Ercan Bey'in de anladığım kadarıyla çok ciddi katkıları olacak, bu katkıları raporlama sürecinde sunabileceğini düşünüyorum.

Sunuşların ve hazırlanacak raporun, paylaşılmasında isabet olacaktır. Buradaki kastım, ilgili otoritelerle, hizmet birimleriyle buradaki bilgilerin paylaşılmasında gereklilik var diye düşünüyorum.

Ben bütün katılımcı arkadaşlarımıza, değerli sunuşlarıyla, hazırlıklarıyla bu Çalıştaya katkı sağlamalarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Bence örnek bir çalışma oldu. Bunu inşallah güzel bir raporla da taçlandırırız, ilgili birimlerle de paylaşırız.

Tutanak Hizmetleri Başkanlığının Türk Dil Kurumuyla doğrudan temasının olduğunu biliyorum. Belki diğer ilgili yasama birimlerinden de birer arkadaşın o çalışma ortamında bulunması da faydalı olabilir, karşılaştıkları sorunları paylaşabilirler. Türk Dil Kurumu, bu çerçevede bizi ağırlarsa, herhâlde diğer hizmet birimlerinden arkadaşlarımız da bunu düşüneceklerdir.

Ben tekrar katılımlarınızdan ve katkılarınızdan dolayı teşekkürlerimi İnsan Kaynakları Başkanlığı adına, Sayın Genel Sekreterimiz adına sunmak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

ÇALIŞTAY SONUÇ BİLDİRGESİ

5 Ekim 2012 Cuma günü Plan ve Bütçe Komisyonu Toplantı Salonu'nda iki oturum hâlinde, 12 Haziran 2012 tarihinde de KİT Komisyonu Toplantı Salonu'nda bir oturum hâlinde gerçekleştirilen “Yasama Metinlerinde Türk Dilinin Doğru Kullanılması Çalıştayı”nda yapılan sunumlar, görüşme ve tartışmalar sonucunda:

Bu tür çalıştayların devam ettirilerek,

1. İlgili taraflar arasında dijital ortamda bir platform oluşturulması ve iletişimin sürekli hâle getirilmesinin,
  2. Yasama ve denetimle ilgili metin üreten TBMM çalışanları arasında ortak bir iletişim ağı oluşturulmasının,
  3. TDK öncülüğünde yasama metinlerindeki sorunların giderilmesine yönelik bir işbirliği komisyonu oluşturulmasının,
  4. Yazım sorunlarına ilişkin TDK işbirliğiyle yasamaya yönelik bir rehber hazırlanmasının,
  5. Yeni yazım kurallarını ihtiva eden bir yazılım hazırlanmasının ilgili otoritelere önerilmesinin,
  6. TBMM'de Türk Dilinin Doğru Kullanılmasına ilişkin yapılan eğitimlerin devam ettirilmesinin,
  7. Uzman yardımcıları ve stenograf yardımcılarının oryantasyon eğitimi sürecinde düzenlenen eğitimlerde yazım sorularının giderilmesine yönelik verilen eğitimlerinin nitelik ve nicelik olarak artırılmasının,
- Yerinde olacağı konusunda görüş birliğine varılmıştır.